

Tampere Keskustori ja Kirjastonpuisto
Arkeologinen maatutkaus 2018

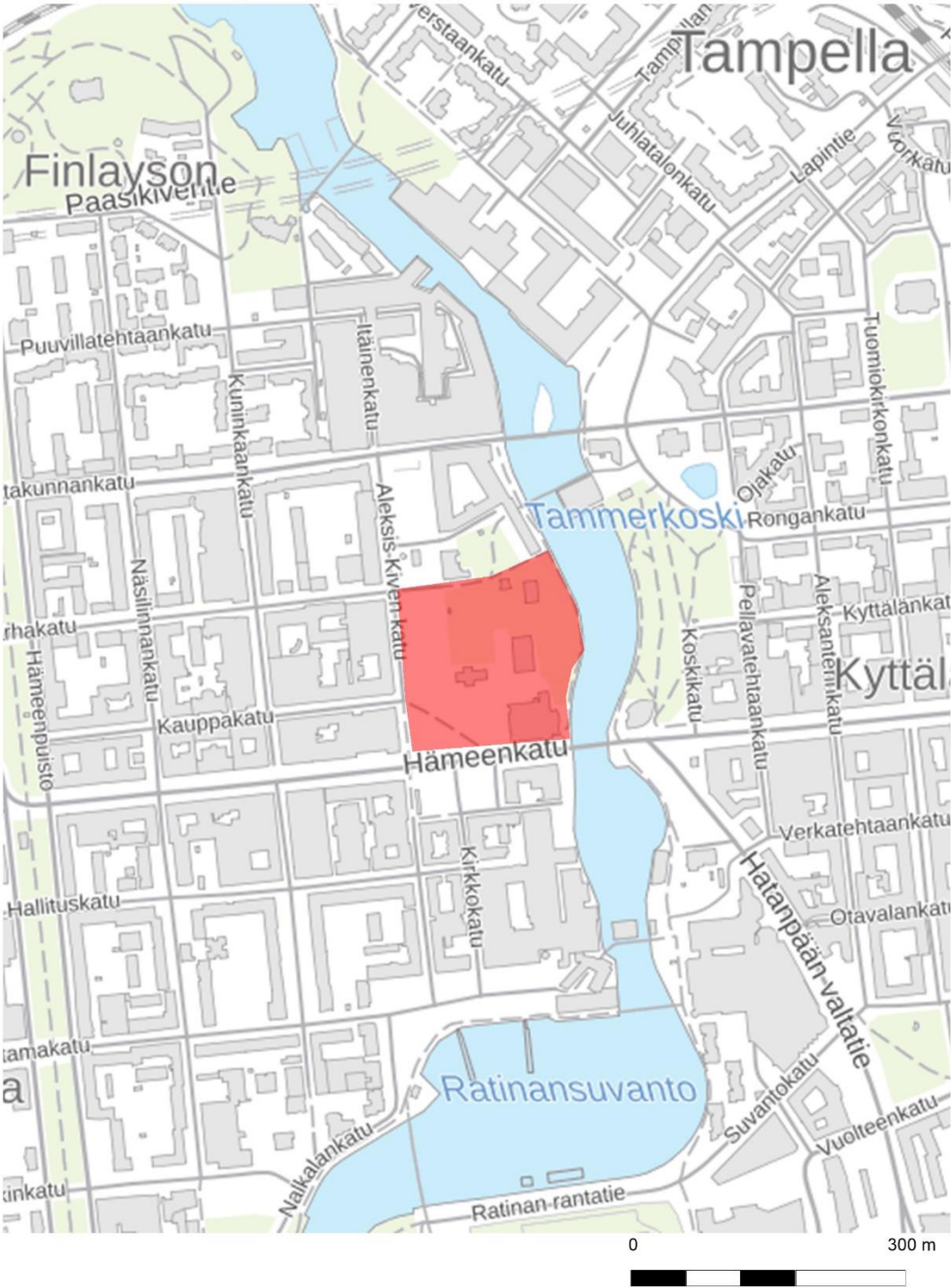
TAMPEREEN KAUPUNKI
Viiden tähden keskustan kehitysohjelma

PIRKANMAAN
MAAKUNTAMUSEO

Muuritutkimus Oy / FM Tarja Knuutinen

Kohteen sijainti

Tiivistelmä

Tampereen Keskustorin ja Kirjastonpuiston alueella tehtiin Tampereen kaupungin ja Pirkanmaan maakuntamuseon tilauksesta kaupunkiarkeologista maatutkausta talven ja kevään 2018 aikana. Maatutkauksen tavoitteena oli tuottaa taustatietoa alueen arkeologisista jäännöksistä keskusta-alueen kehittämishankkeen tarpeisiin. Kesäkuuhun 2018 mennessä Keskustorin ja Kirjastonpuiston alueella on maatutkattu kaikkiaan noin 14 000 m² laajuinen alue.

Maatutkauksen perusteella erityisesti nykyisellä Keskustorilla ja siihen liittyvällä, Vanhan kirkon länsipuolella sijaitsevalla pysäköintialueella on säilynyt kaupungin varhaisimpiin asemakaavavaiheisiin liittyviä kiinteitä rakenteita kuten katulinjauksia, mutta myös ensimmäistä, vuodelta 1779 peräisin olevaa asemakaavaa varhaisempia rakenteita. Alueen 1700-1900-lukujen rakennusvaiheisiin liittyviä ilmiöitä on havaittavissa myös Kirjastonpuiston alueella ja vanhan Kirjastotalon edustalla.

6.11.2018

FM Tarja Knuutinen

SISÄLLYS

Arkisto- ja rekisteritiedot.....	5
Kohteen kuvaus	6
Aiemmat tutkimukset.....	7
Tutkimuksen tavoitteet ja toteutus	7
Maatutkauksen tulokset.....	9
Keskustori ja torin pohjoispuolinen pysäköintialue – alueet a-c.....	9
Nk. Molinin tontti – alueet d-f	13
Vanhan kirkon ympäristö ja Kirjastonpuisto, alueet g-o	15
Yhteenvedo maatutkauksen tuloksista	19
Lähteet	20

Liitteet 1-6

Arkisto- ja rekisteritiedot

Kohteen nimi: Keskustori ja Kirjastonaukio

Kunta: Tampere

Kohteeseen liittyvät muinaisjäännökset: Frenckellin paperitehdas, mj-rekisteri 1000018817

Kohteeseen liittyvät rakennusperintökohteet: Tampereen vanha kirkko, rakennusperintörekisteri 200599

Koordinaatit: ETRS-TM35FIN P: 6822608 I: 327620 (Tampereen Vanha kirkko)

Kohteen laji: Kaupunkiarkeologinen kohde, teollisuushistoriallinen kohde, kylätontti, asuinpaikka

Ajoitus: historiallinen, keskiaikainen

Tutkimuksen laatu: Maatutkaus

Tutkimuslupa: -

Tutkimuslaitos: Muuritutkimus Oy

Vastuullinen johtaja: FT Kari Uotila

Kenttätyöt: FM Tarja Knuutinen, HuK Maija Holappa, Arttu Liimatainen

Kenttätyöaika: (14.12.2017), 9.4.2018, 2.-3.5.2018, 18-19.6.2018

Tutkimusten laajuus: n. 14 000 m² (maatutkaus)

Tutkimuksen tilaaja: Tampereen kaupunki, Viiden tähden keskustan kehitysohjelma

Tutkimuksen ohjaus: Pirkanmaan maakuntamuseo

Alkuperäinen raportti: Museovirasto, tilaaja, Pirkanmaan maakuntamuseo

Raportin laajuus: 20 s. + liitteet

Löydöt: -

Valokuvat: -

Kansikuva: Maatutkausalue I Vanhan kirkon pohjoispuolisessa puistossa. Kuva: Tarja Knuutinen.

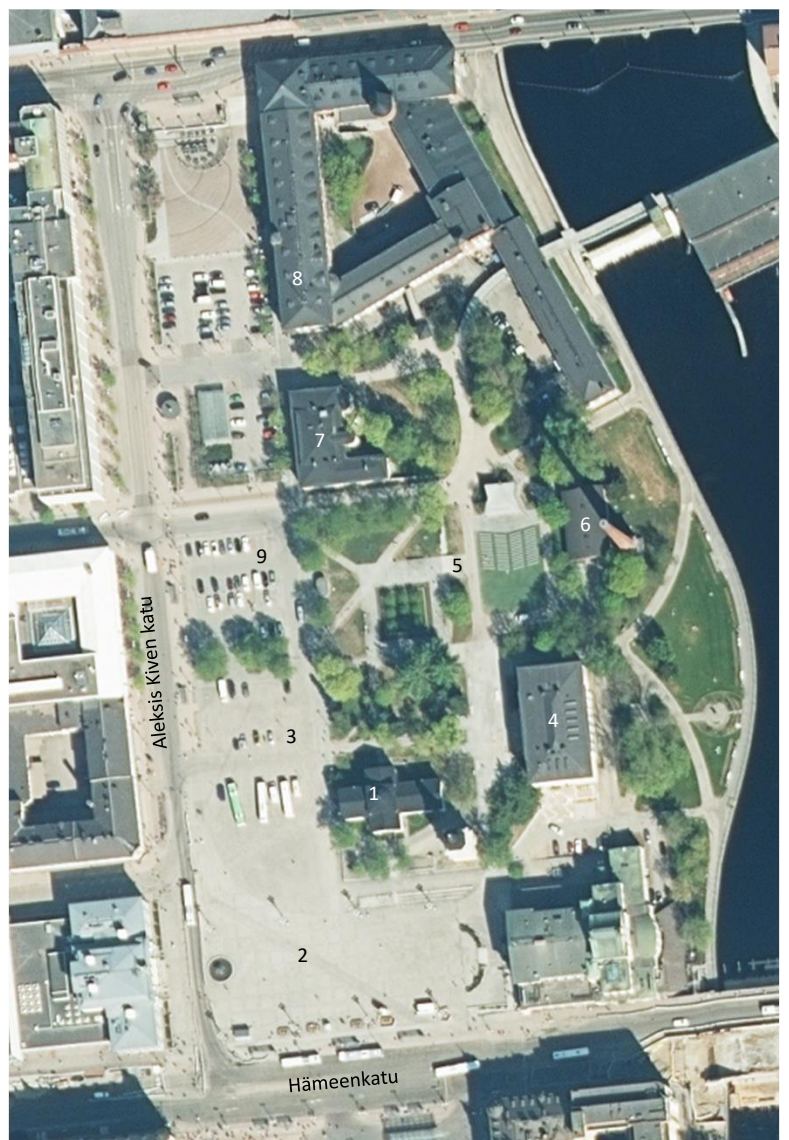
Kohteen kuvaus

Tampereen Keskustorin ja Kirjastonpuiston alueen nykyinen rakennuskanta on peräisin 1800- ja 1900-luvuilta, mutta sen rakennushistoria ulottuu keskiajalle saakka. Nykyisen Keskustorin paikkeilla sijaitsi keskiajalla Kosken (*Koskis*), myöhemmin Tammerkosken (*Tamberkoski/Tamberfors*) kylä. Seppo Suvannon mukaan ensimmäinen maininta kylästä on vuodelta 1405. Ensimmäisessä, vuonna 1540 laaditussa verokirjassa kylässä oli 5 verotaloa, jotka todennäköisesti sijaitsivat nykyisen Keskustorin ja Tampereen kaupunginteatterin alueella. Varhaisimmissa verokirjoissa kylään kuuluvaksi laskettiin myös kosken itärannalla sijainneet talot, joista vuoden 1557 verokirjasta alkaen käytetään nimitystä Kyttälä. (Suvanto 1988: 200-204.)

Vuonna 1638 Tammerkosken kylästä tuli virallinen markkinapaikka Pietari Brahen käskystä. Samaan aikaan markkinapaikan synnyn kanssa osa kylän veronmaksukyvyttömyyden vuoksi kruunulle otetuista taloista annettiin majuri Göran Svinhufvudille palkkataloksi. 1600-luvun puolivälissä Ernst Johan Creutz muodosti näistä taloista yhdessä muiden Tampereen alueelta hankkimiensa tilojen kanssa Tammerkosken kartanon. (Rasila 1988: 318, 329.) Vuonna 1799 kartanon maille perustettiin Tampereen vapaakaupunki, jonka ensimmäisen asemakaavan keskipisteeksi tuli nykyisen Keskustorin alue.

Varsinainen torialue sijaitsee tutkimusalueen eteläosassa rajautuen Hämeenkatuun ja Aleksis Kiven katuun. Torialueeseen liittyy Aleksis Kiven kadun suuntainen, pohjoiseen kohti Frenckellin paperitehtaan rakennuksia työntyvä nykyisin parkkialueena käytetty aukio, jonka pohjoispäässä sijaitsi 1960-luvun loppuun saakka niin kutsutun Molinin tontin rakennuskantaa. Alueen pohjoispuolella sijaitsee 1900-luvun alkuvuosina rakennettu Frenckellin paperitehdas sekä siihen liittyvä, 1800-luvun puolivälissä rakennettu Frenckellin tehtaan asuin- ja konttorirakennus.

Kuva 1. Tampereen Keskustorin ja Kirjastonpuiston alue. 1. Vanha Kirkko, 2. Keskustori, 3. Torin pysäköintialue, 4. Vanha kirjastotalo, 5. Kirjastonpuisto, 6. Frenckellin pannuhuone ja paperitehtaan piippu, 7. Paperitehtaan asuin- ja konttorirakennus, 8. Frenckellin paperitehtaan rakennus, 9. Ns. Molinin tontti. Ilmakuva: Maanmittauslaitos 2018.

Keskustorin koilliskulmassa sijaitsee 1820-luvulta peräisin oleva Tampereen vanha kirkko ja sen kellotapuli. Kirkon koillispuolella on vuonna 1925 rakennettu vanha kirjastotalo ja sitä ympäröivä Kirjastonpuisto.

Kirjastonpuiston alueen teollisuushistoria ulottuu 1780-luvulle, jolloin paikalle perustettiin Abraham Häggmanin toimesta Suomen ensimmäinen paperitehdas. Frencellin paperitehdas aloitti toimintansa 1840-luvulla. Tehtaan 1800-luvun rakennuskannasta on jäljellä vielä asuin- ja konttorirakennus sekä 1870 rakennettu tehtaan piippu. Muut osat tehtaasta purettiin pois 1900-luvun alussa nykyisen jugendtyylisen tehtaan tieltä. Myös paperitehtaan piipun vieressä sijaitseva Frencellin pannuhuonerakennus kuuluu tehtaan 1900-luvun alun rakennuskantaan.

Aiemmat tutkimukset

Kirjastonpuiston alueella on tehty varsin laajoja arkeologisia tutkimuksia 2000-luvulla toteutettujen rakennus- ja perusparannushankkeiden myötä. Tutkimusalueella on aiemmin toteutettu arkeologisia inventointeja (Luoto 2009) sekä arkeologisia valvontoja ja kaivauksia (Luoto 2010a-b; 2011; Raninen 2011; Tupala 2011), joiden yhteydessä Frencellin pannuhuoneen ympäristöstä on tullut esiin mm. paperitehtaan pihakiveystä, rakennusten ja erilaisten rakenteiden perustuksia sekä teollisuusalueella kulkeneen kapearaiteisen rautatien jäännöksiä. Lisäksi Frencellin Pannuhuoneen ympäristössä toteutettiin syksyllä 2017 ja keväällä 2018 arkeologinen maatutkaus, josta on laadittu erilliset raportit (Knuutinen 2017; 2018).

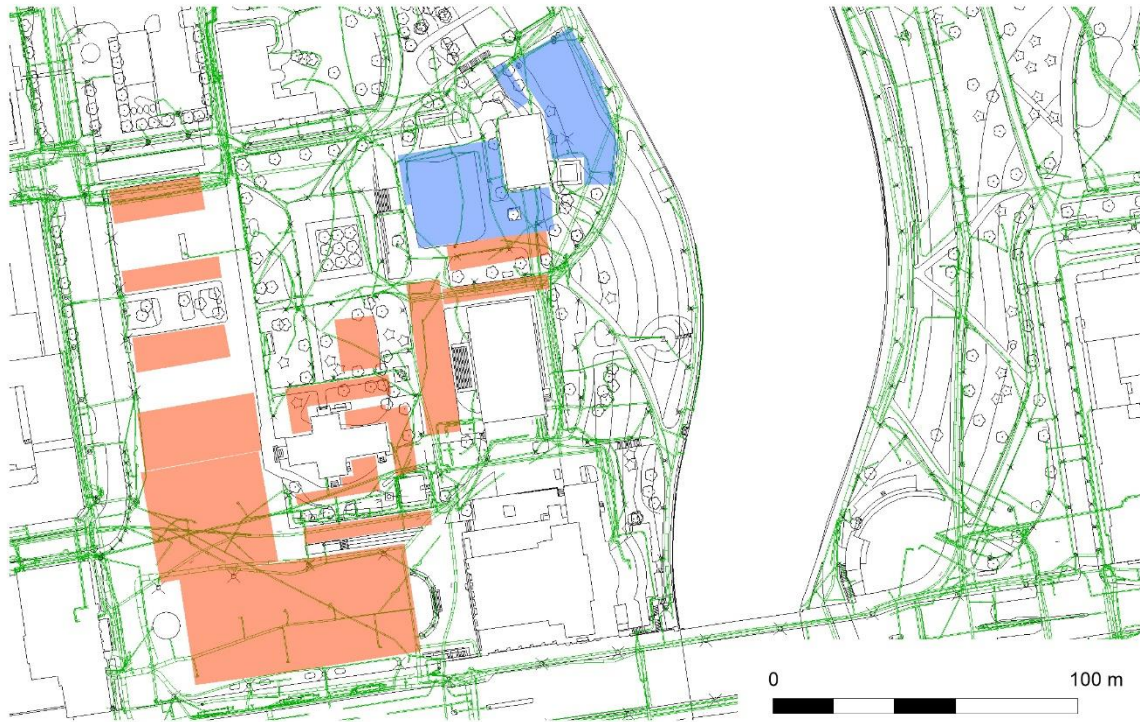
Varsinaisella torialueella ja siihen liittyvällä pysäköintialueella ei ole aiemmin tehty arkeologista tutkimusta.

Keskustorin ja Kirjastonpuiston alueen rakennushistoriasta on valmistunut laaja selvitys vuonna 2017 (Arkkitehdit MY 2017). Lisäksi alueen rakennushistoriasta on laadittu useampia opinnäytetöitä (Pirkanmaan maakuntamuseon Siiri-tietokanta).

Tutkimuksen tavoitteet ja toteutus

Keskustorin ja Kirjastonpuiston alueella toteutetun kaupunkiarkeologisen maatutkauksen tavoitteena oli tuottaa alueen arkeologista kulttuuriperintöä koskevaa informaatiota kaupunkisuunnittelun tarpeisiin. Tutkimusalueen pitkän rakennushistorian huomioiden on oletettavaa, että tori- ja puistoalueella on ainakin paikoitellen säilynyt varhaisempiin rakennusvaiheisiin liittyviä rakenteita ja kulttuurikerroksia.

Kattavan kuvan saamiseksi tori- ja puistoalueella maatutkattiin varsin laajoja alueita useassa otteessa kevään ja alkukesän 2018 aikana. Laajimmat tutkkausalueet sijoittuvat Keskustorille ja sen pohjoispuoliselle pysäköintialueelle. Vanhan kirkon ympäristössä sekä Kirjastonpuistossa maatutkaus toteutettiin pienemmissä osissa väistäen mm. puustoa, istutuksia, pengerryksiä sekä kiinteitä maan yläpuolisia rakenteita. (Kuva 2.) Keskustorin pohjoispuolisella pysäköintialueella maatutkaus toteutettiin 18.-19.6. välisenä yönä, jolloin pysäköintialue oli lähes tyhjä ja pysäköityjen autojen takia vain pieni osa alueesta jäi tutkimatta. Maatutkattavia alueita valittaessa huomioitiin myös aineiston tulkittavuus, johon vaikuttaa suuresti mm. yhtenäisen tutkatun alueen laajuus ja modernien kiinteiden rakenteiden aiheuttamat häiriöt. Tämän vuoksi hyvin kapeita kaistaleita maan yläpuolisten kiinteiden rakenteiden ja istutusten väleissä ei ole tutkattu.

Kuva 2. Maatutkatut alueet. Sinisellä merkitty Frenckellin Pannuhuoneen ympäristössä maatutkatut alueet, joista erilliset raportit. Pohjakartta: Tampereen kaupunki.

Maatutkauksen toteuttamisesta vastasi FM Tarja Knuutinen ja kenttätöväiheessä avustajina toimivat HuK Maija Holappa sekä Arttu Liimatainen. Tutkaus tehtiin Radar Systems Inc:n Zond 12 -maatutkalaitteistolla, 500 MHz antennilla, jonka syvyyssulottuvuus tutkimusalueella oli > 3 metriä. (Kuva 3.) Maatutkan syvyyssulottuvuuteen ja sähkömagneettisten aaltojen takaisinheijastuvuuteen vaikuttava maaperän laatu vaihtelee tutkimusalueen eri osissa ja mm. tori- ja pysäköintialueilla on todennäköisesti useampia limittäisiä ja päällekkäisiä täyttökerroksia, joiden tarkasta koostumuksesta ei ole tietoa. Tämän vuoksi raportissa esitetyt syvyyssiedot eivät ole absoluuttisia, vaan suuntaa antavia.

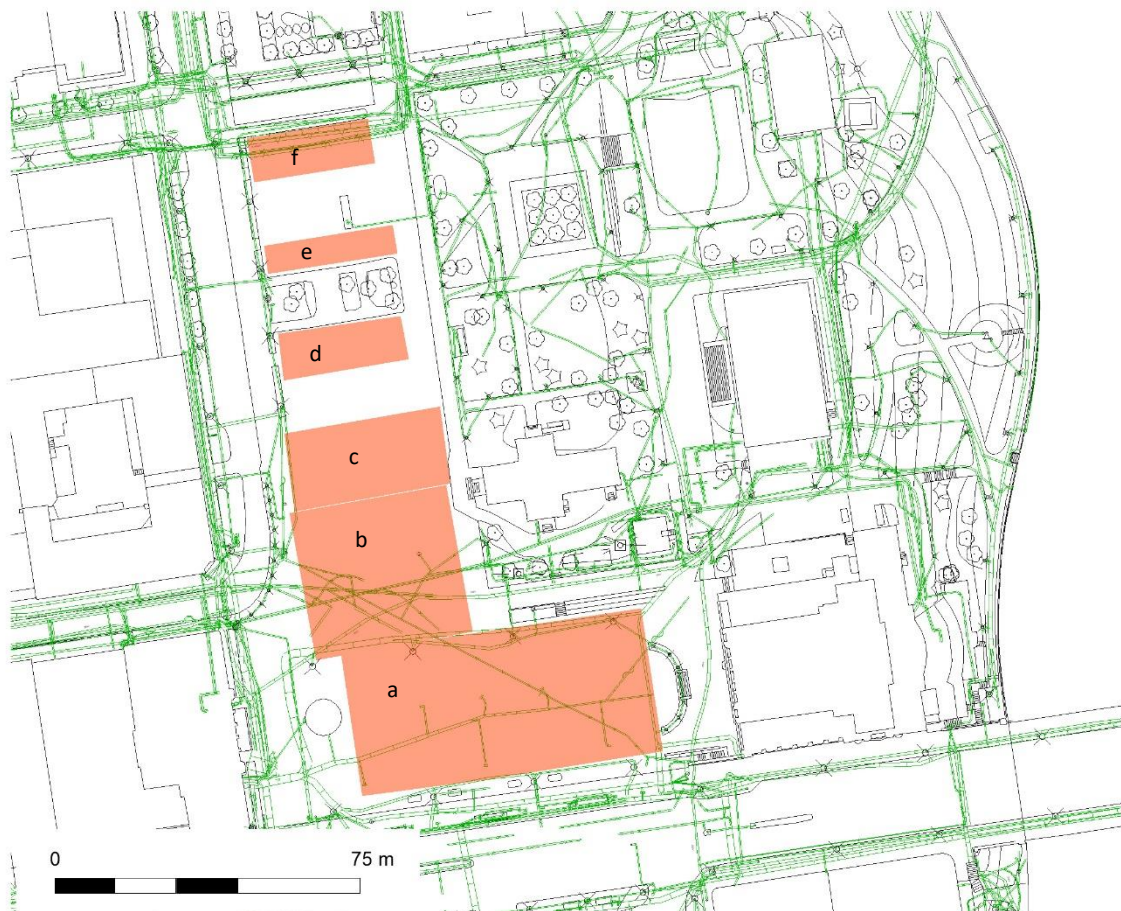
Kuva 3. Maatutkausta Keskustorin parkkialueen eteläosassa 18.6.2018. Kuva: Minna Seppänen.

Aineiston jälkikäsitteystä vastasi Tarja Knuutinen. Aineiston tulkintaa varten maatutkauksen raakadatasta on muodostettu niin kutsuttuja time/depth slice -tasokuvia, joiden avulla pystytään tarkastelemaan maan pinnan alaisia ilmiöitä eri syvyyksillä.

Aineiston tulkinnassa on käytetty apuna historiallista kartta- ja ilmakehu-aineistoa, kaupungin asemakaavatason lähtöaineistoja (erityisesti kaapeli- ja johtokarttoja) sekä aiempien arkeologisten tutkimusten raportteja ja alueen rakennushistoriasta laadittuja selvityksiä.

Maatutkauksen tulokset

Keskustori ja torin pohjoispuolinen pysäköintialue – alueet a-c

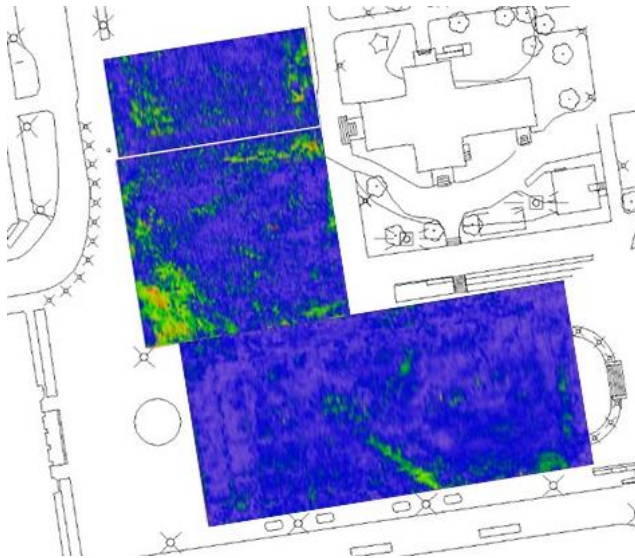

Kuva 4. Keskustorin ja siihen liittyvän pysäköintialueen maatutkausaluet a-c sekä nk. Molinin tontin maatutkausaluet d-f. Vihreällä merkitty kaupungin johtokartassa esitetyt putki- ja kaapelilinjat. Pohjakartta: Tampereen kaupunki.

Keskustori ja sen pohjoispuolinen pysäköintialue on maatutkauksen kannalta ideaalinen kohde, sillä paikalla ei ole juurikaan kiinteitä rakenteita, istutuksia tai muita esteitä ja tutkaus pystyttiin suorittamaan yhdellä kertaa suurilla pinta-aloilla lukuun ottamatta pysäköintialueen pohjoisosaa missä

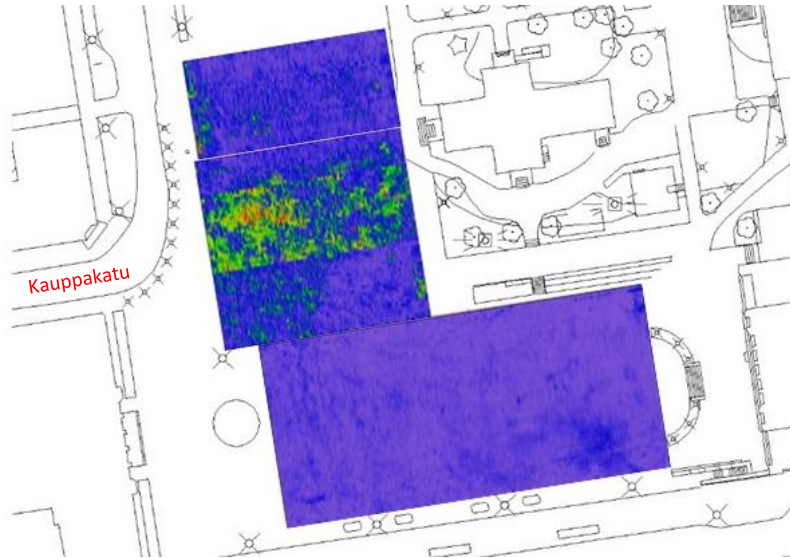
oli tutkaushetkellä pysäköitynä autoja. Lisäksi torialueella on kaupungin johtokarttojen perusteella laajaja aloja, joille ei ole kaivettu maakerroksia rikkovia putki- tai kaapelikaivantoja, jotka osaltaan hankaloittavat maatulkausaineiston tulkintaa. (Kuva 4.)

Maatulkausalueet a-c muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, jonka alueella on havaittavissa useampia, eri syvyyksillä olevia, arkeologisesti mielenkiintoisia ilmiöitä. Nykyiseen torirakenteeseen (kiveykset, perustuskerrokset) liittyvät ilmiöt ulottuvat pääasiassa 50 cm syvyyteen nykyisestä torin pinnasta (Kuva 5; Liitteet 1-2, tasot S5-S40). Erityisen voimakkaana ilmiönä alueilla a-b erottuu torin lounaiskulman poikki 1980-luvulle saakka kulkenut tielinja. (Kuva 6.)

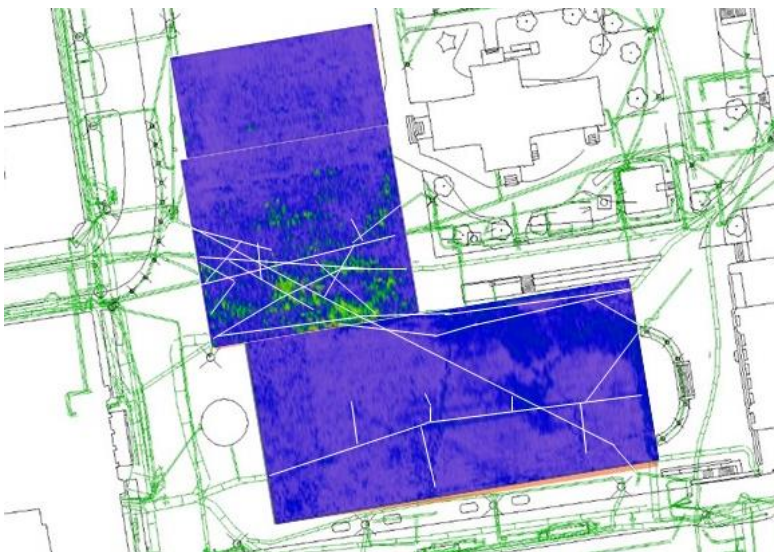
Kuvat 5-6. Vasemmalla maatulkausalueet a-c, tasolla S20 /n. -25 cm. Tasokuvissa erottuu torin länsireunalla kiveyksen ruutumaista rakennetta ja torialueen lounaiskulman poikki kulkeva, 1980-luvulle saakka paikalla ollut tielinja. Nykyisin paikalla on kiveykseltään erottuva kävelytie. Torin pohjoispuolisilla alueen voimakkaat anomaliat liittynevät nykyisen mukulakiveyksen alla oleviin vanhempiin kiveyksiin ja maakerrostumiin. Oikealla ilmakuva torialueesta vuonna 1946. Ilmakuvassa näkyvissä torin lounaiskulman poikki kulkeva tielinja. Ilmakuva: Tampereen kaupungin karttapalvelu.

Tasolla S50-S80 (n. -65-100 cm) alueella b on näkyvissä karkeasti itä-länsi-suuntainen, hyvin selkeälinjainen ja voimakas anomalia, joka muodostaa alueen poikki Aleksis Kiven kadulta kohti kirkkoa kulkevan, pohjois-etelä -suunnassa noin 15-20 metriä leveän suorakulmion. (Kuva 7; Liitteet 1-2, tasot S50-S80.) Varhaisimpien asemakaavakarttojen perusteella paikalla ei ole sijainnut rakennusta tai tielinjaa. Sijaintinsa puolesta ilmiö kuitenkin muodostaa luonnollisen jatkumon Keskustorille lännestä johtavalle Kauppakadulle. Mm. Tampereen keskusta-alueen historiallisia karttoja tutkinut arkkitehti Jouko Seppänen (2017) on tulkinut Tammerkosen yli kulkeneen tielinjan sijainneen ennen varhaisinta asemakaavoitusvaihetta nykyisen Hämeenkadun pohjoispuolella, ja onkin mahdollista, että maatulkausaineistossa erottuva ilmiö liittyy tähän varhaisempaan tielinjaukseen.

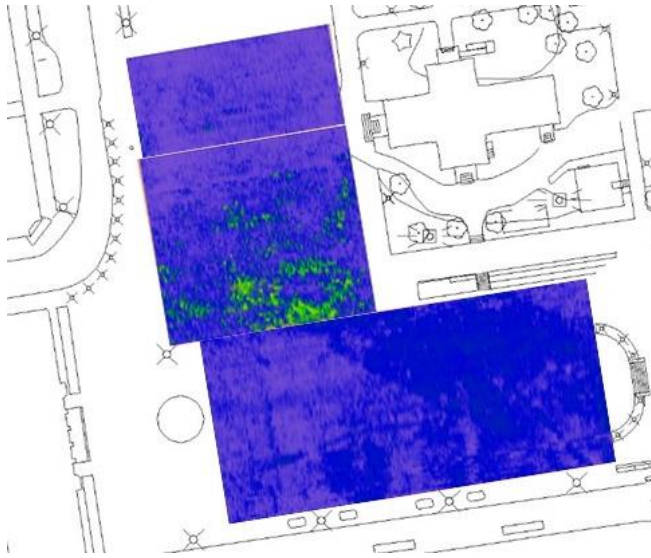
Kuva 7. Maatutkausalueet a-c tasolla S60 / n. -75 cm. Alueen b poikki kulkee suorakulmainen anomalia, joka näyttää muodostavan luonnollisen jatkeen nykyisen Kauppakadun linjaukselle. Torialueen vaalea väritys viittaa homogeeniseen täyttökerrokseen (hiekkä?).

Alueen b mielenkiintoiset ilmiöt jatkuvat, vaikkakin rajoiltaan epäselvempinä aina tasolle S130 / n. -165 cm saakka, minkä jälkeen ne nopeasti heikkenevät ja katoavat kokonaan (Liitteet 1-2, tasot S90-S130). Sen sijaan nykyisen torin kattavalla alueella a vaikuttaa maatutkausaineiston perusteella olevan paksuhko täyttökerros, joka erottuu tasolle S80 / -100 cm saakka vaaleana, yhtenäisenä (koostumukseltaan homogeenisena) pintana, jonka keskiosassa on nähtävissä kaivojen tms. modernien rakenteiden aiheuttamia pistemäisiä anomalia. (Liitteet 1-2, tasot S40-S80.) Tasolla S90 / n. -115 cm tilanne muuttuu, ja aineistossa erottuu useita maatutkausalueen poikki ristiin kulkevia lineaarisia anomalia. Aineiston tulkinnessa apuna käytetyn kaupungin johtokartan perusteella ilmiöt eivät kaikilta osin selity kaupungin johtokarttaan merkityillä putki- tai johtokaivannoilla (Kuva 8), mutta saattavat olla vanhempien, käytöstä poistettujen infrarakenteiden aiheuttamia.

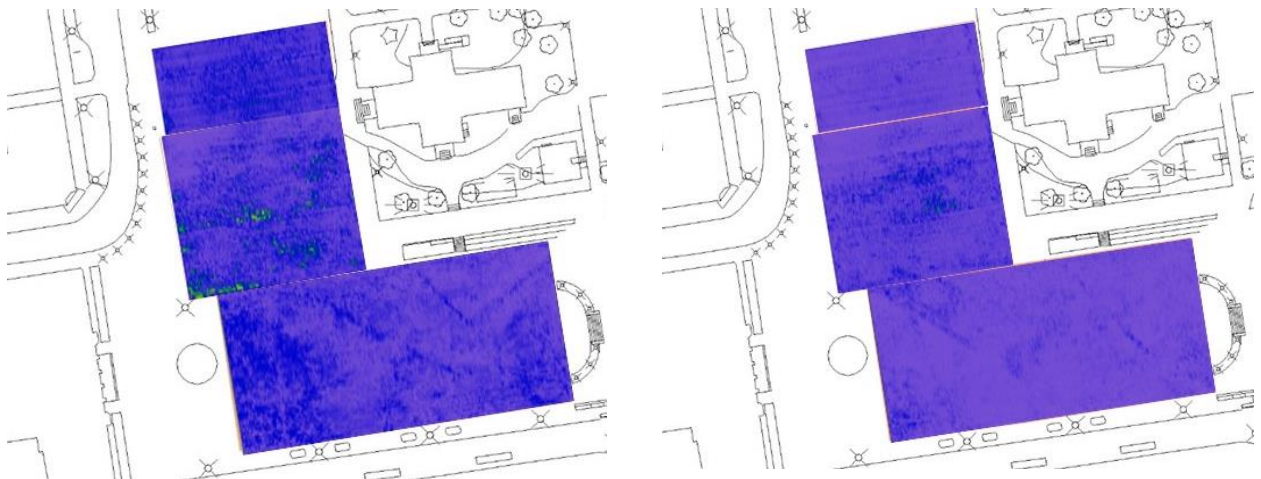

Kuva 8. Maatutkausalueet a-c tasolla S100 / n. -130 cm. Kaupungin johtokartassa esitetyt putki- ja johtokaivannot esitetty vihreällä, maatutkausalueiden päällä valkoisella. Alueen a poikki risteilee useita lineaarisia anomalia, joista osa on yhteneviä putki- ja johtokaivantojen kanssa, osa taas ei.

Selvä muutos torialueen kerroksissa tapahtuu tasolla S110 / n. 140 cm. Tasokuvissa erottuu viistosti maatutkatun alueen koilliskulman yli kulkeva, hyvin selvärajainen ilmiö (Kuva 9). Kyseessä on todennäköisesti koostumukseltaan tai tiiviydeltään ympäröivästä maannoksesta poikkeavan maakerroksen (kiveys, tiiviiksi tallautunut pinta tms.) aiheuttamasta anomaliasta. Historiallisesta kartta-aineistosta tai ilmakuvista ei löydy ilmiötä selittävää rakennetta, suunnaltaan ilmiö poikkeaa kaupungin varhaisimman asemakaavan rakenteesta. Samassa tasossa erottuu edelleen myös modernien kaapeli- ja putkikaivantojen aiheuttamia lineaarisia ilmiöitä (vrt. kuva 8.), ts. osa kaivannoista ulottuu tälle syvyydelle.

Kuva 9. Maatutkausalueet a-c tasolla S110 / n. -140 cm. Maatutkausalueen oikeanpuoleisessa osassa näkyy laaja, hyvin selvärajainen ilmiö. Tasossa on edelleen erotettavissa myös kaapeli- ja putkikaivantojen aiheuttamia lineaarisia ilmiöitä (vrt. Kuva 8).

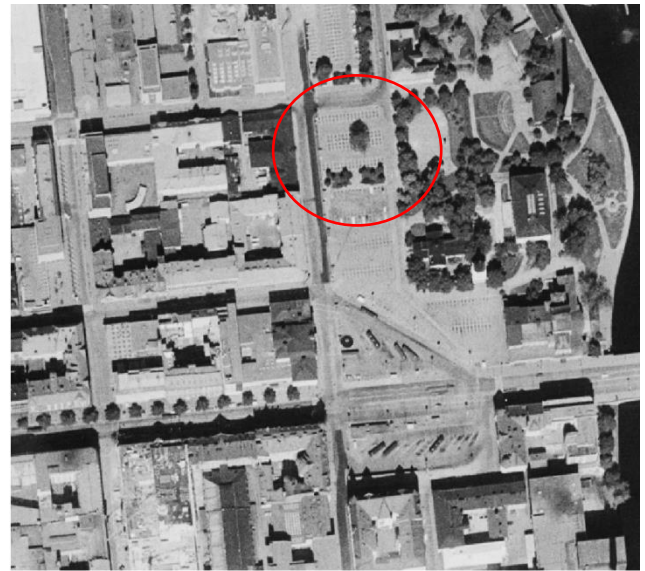
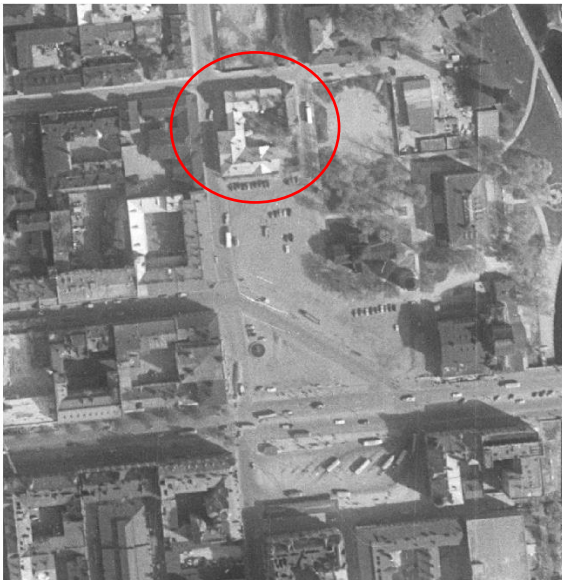

Kuvat 10-11. Maatutkausalueet a-c tasoilla S140 ja S170. Vasemmanpuoleisessa kuvassa erottuu hyvin mielenkiintoisia lineaarisia ilmiöitä, jotka eivät vaikuta liittyvän nykyisiin putki- tai kaapelikaivantoihin. Erityisesti torin koilliskulmalla, kirkon edustalla sijaitseva säännöllisen kulman muodostava ilmiö on arkeologisesti mielenkiintoinen. Torin halki viistosti kaakko-luode -suuntaisena kulkeva lineaarinen ilmiö vastaa kuvassa 9 näkyvän laaja-alaisen anomalian länsireunaa. Oikeanpuoleisessa kuvassa näkyy alueiden a ja b rajalle sijoittuva säännöllisen neliskulmainen rakenne, mahdollinen rakennuksenperustus. Ilmiöt sijaitsevat noin 180 cm syvyydessä eivätkä sijoitu kaupungin vanhimman asemakaavan suuntaisesti, joten ne liittyvät alueen varhaisempaan käyttövaiheeseen.

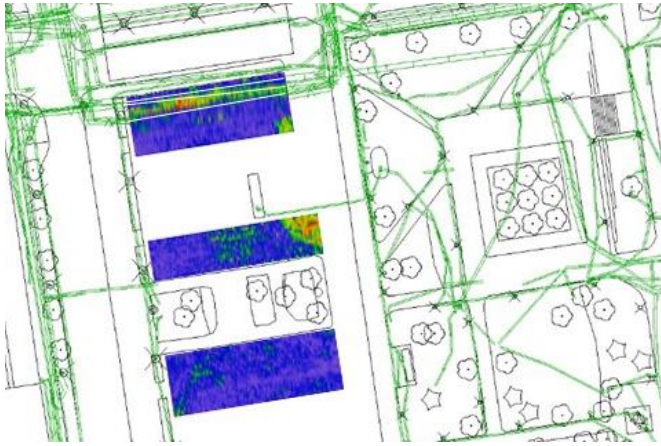
Torialueen itäosan ilmiöstä entistä mielenkiintoisemman tekee se, että tasokuvissa on syvemmälle mentäessä havaittavissa sen länsireunaa noudatteleva lineaarinen ilmiö aina tasolle S150 saakka. (Kuva 10; Liitteet 1-2, S120-150.) Edelleen hieman syvemmälle mentäessä alueiden a ja b rajalle alkaa muodostua säännöllinen nelikulmainen anomalia, joka vastaa suunnaltaan tasolla S110-S120 erottuvaa laajaa anomaliaa. (Kuva 11; Liite 1-2, tasot S160-180.) Alueiden rajalle muodostuvan anomalian ilmiön säännöllisen muodon ja koon perusteella kyseessä ei ole luonnollinen, geologiaan liittyvä ilmiö, vaan todennäköisesti ihmisen tekemä rakenne.

Nk. Molinin tontti – alueet d-f

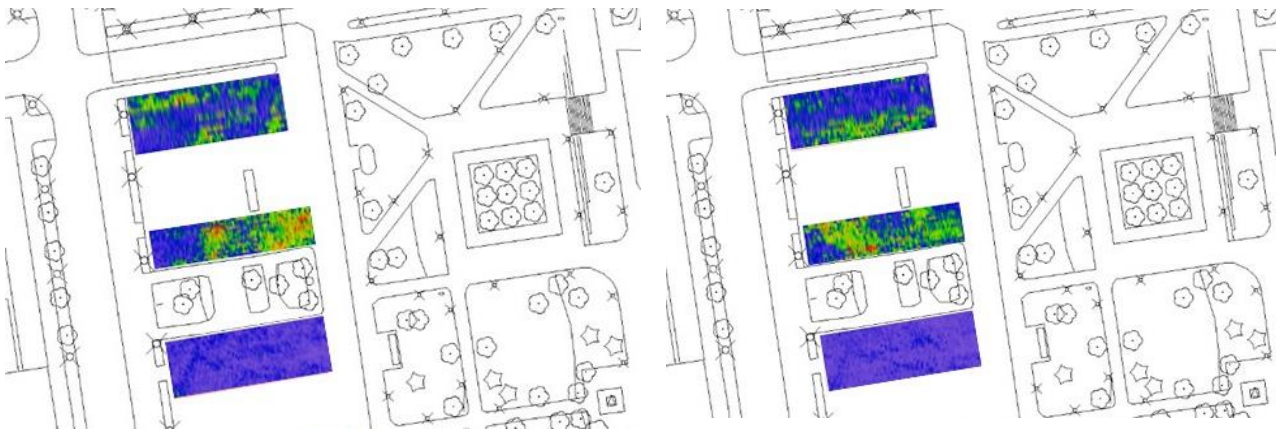
Keskustorin pysäköintialueen pohjoispäässä sijaitsee niin kutsuttu Molinin tontti, jolla on sijainnut kerrostaloja ja muita rakennuksia aina 1960-luvun loppuun saakka (Arkkitehdit MY 2017:30). Tontilla pitkään jatkunut rakentaminen on jättänyt jälkensä sen maaperään, ja kaikki alueen maastokausineistossa erottuvat ilmiöt liittyvät todennäköisesti tontilla olleeseen rakennuskantaan sekä sen purkuvaiheessa ja alueen maisemoinnissa syntyneisiin maakerroksiin. (Kuvat 15-16.) Alueella kulkee myös putki- ja kaapelilinjoja, jotka erottuvat maastokausineistossa selvästi (Kuva 14.)

Kuvat 12-13. Nk. Molinin tontti vuosien 1956 ja 1974 ilmakuivissa. Tontilla sijaitti 1960-luvun loppupuolelle saakka umpipihan muodostava rakennuskompleksi.

Kuva 14. Molinin tontin maatutkausalueet tasolla S70, noin 90 cm nykyisen maan pinnan alapuolella. Tontin pohjoisreunassa erottuu kaapeli-/putkikaivantojen aiheuttamia anomaliaita.

Kuvat 15-16. Molinin tontin maatutkausalueet tasoilla S80-S90, noin 100-110 cm nykyisen maan pinnan alapuolella. Voimakkaat, laaja-alaiset ja muodoltaan epämääräiset anomaliat liittyvät tontilla 1800- ja 1900-luvuilla sijainneeseen rakennuskantaan. Eteläisimmällä alueella d erottuu heikkoja lineaarisia anomaliaita, jotka vaikuttavat putki- tai kaapelilinjojen aiheuttamilta.

Molinin tontilla erottuu voimakkaita anomaliaita aina noin 130-140 cm syvyyteen nykyisestä maan pinnasta. Tontilla 1960-luvulle saakka sijainneisiin rakennuksiin ja niiden purkutöihin liittyvien ilmiöiden (esim. paikalle jätetyt purkumassat) erottaminen mahdollisista vanhemmista arkeologisista jäänteistä ei ole pelkästään maatutkauksen perusteella mahdollista. Alueella säilyneiden rakenteiden tarkempi selvitys ja ajoitus vaativat arkeologista kaivaustutkimusta.

Vanhan kirkon ympäristö ja Kirjastonpuisto, alueet g-o

Kuva 17. Kirkon ympäristön ja Kirjastonpuiston maatutkausalueet. Vihreällä merkitty kaupungin johtokartassa esitetyt putki- ja kaapelilinjat. Pohjakartta: Tampereen kaupunki.

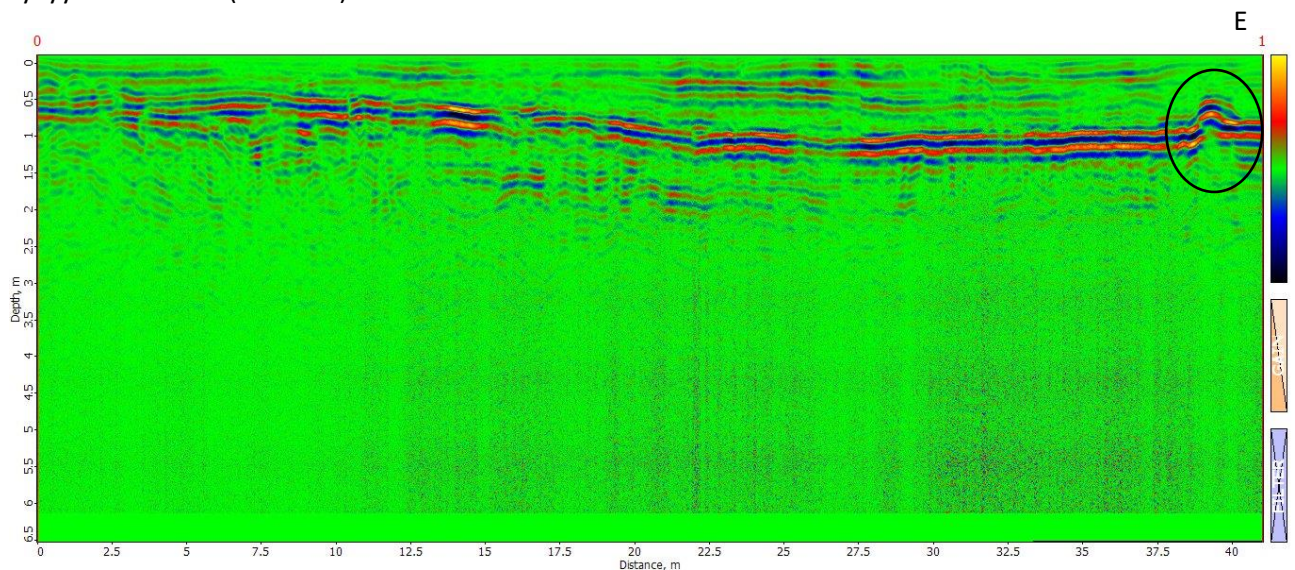
Vanhan kirkon ympäristö ja Kirjastonpuiston alue on lukuisten pengerrysten, portaikkojen, istutusten sekä kiinteiden maanpäällisten rakenteiden (penkit, roska-astiat, reunakiveykset) rikkomaa, joten maatutkausta jouduttiin tekemään useammalla pienellä alueella. Lisäksi suuri osa puistoalueesta on erilaisten kaapeli- ja putkikaivantojen rikkomaa, mikä osaltaan hankaloittaa maatutkausaineistojen tulkintaa. (Kuva 17.) Kirjastonpuiston aiemmissa arkeologisissa valvonnoissa ja koekaivauksissa tutkitut alueet jäivät pääosin tämän maatutkauksen ulkopuolelle (ks. Knuutinen 2017).

Vanhan kirkon kaakkoispuolella sijaitsevan, 1820-luvun lopusta peräisin olevan kellotapulin paikalla on arveltu sijainneen Tammerkosen kartanon kellari (Arkkitehdit MY 2017: 41). Mahdollisten kartanoon liittyvien rakennusjäännösten paikallistamiseksi kirkon ympärillä tehtiin maatutkausta kaikkiaan viidellä alueella (alueet g-k) siten, että tutkauksen avulla pyrittiin kattamaan mahdollisimman suuri osa kirkkorakennusta ja tapulia ympäröivästä piha-alueesta. Kirkon eteläpuolinen porrastettu pengerrys on nyky muodossaan ilmeisesti peräisin 1990-luvulta, sillä vielä vuoden 1987 ilmakuvassa se ei ole näkyvässä (kuva 18).

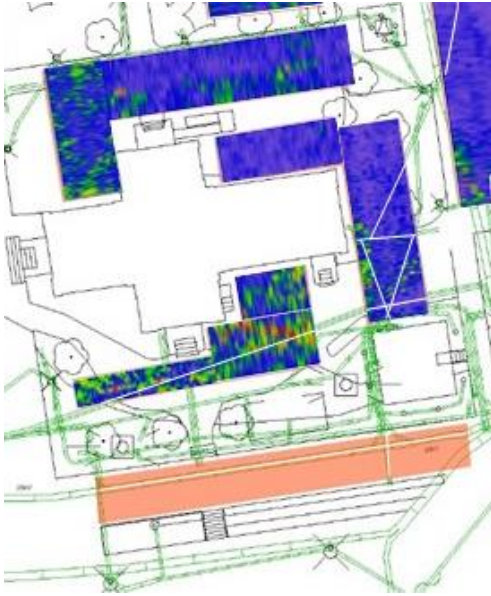
Kuva 18. Kirkon ympäristö ja Keskustori vuoden 1987 ilmakuvassa. Kirkon eteläpuolinen porrastettu pengerrys poikkeaa nykyisestä. Kuvassa näkyvissä myös viistosti torin poikki kulkeva katulinja. Kirkon pohjoispuolisella puistoalueella nähtävissä nykyisestä poikkeava polkuverkosto ja istutukset (vrt. alueen I ilmiöt kuvissa 23–24). Ilmakuva: Tampereen kaupungin karttapalvelu.

Pengerretylelle osalle tehtiin kuitenkin koemielessä yksittäisiä maatulkauslinjoja maakerrosten paksuuden selvittämiseksi (alue **g**). Maatulkauksen perusteella porrastettu pengerryksen alueella sijaitsee noin 0,5–1,0 metriä nykyisen maanpinnan alapuolella voimakas kerrosten välinen rajapinta, todennäköisesti aiempi toritaso (kiveys?). Kaikkiaan alueella on havaittavissa voimakasta kerrostumista noin 2,0 metrin syvyyteen saakka. (Kuva 19.)

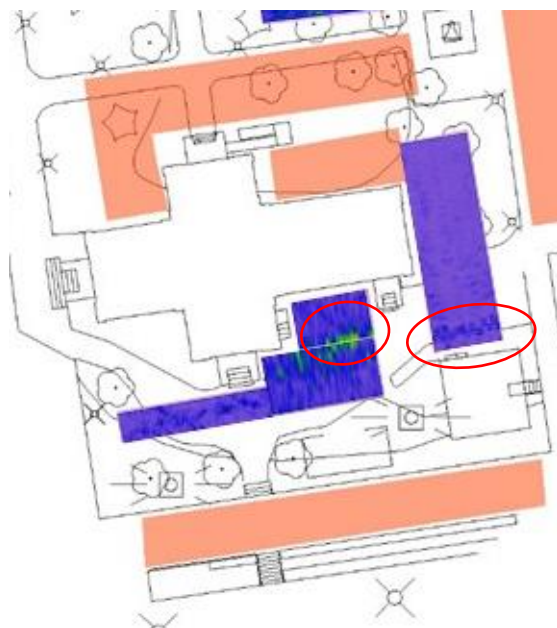

Kuva 19. Alue **g**, maatulkauslinja 3. Profilissa erottuu selvästi noin 0,5-1,0 metrin syvyydessä nykyisestä maanpinnasta sijaitseva kerrosraja, todennäköisesti varhaisempi torin pintakerros, mahdollinen kiveys. Profiilin oikeassa reunassa sijaitseva putki- tms. kaivanto ympäröity mustalla.

Lähes kaikki kirkon piha-alueen maatutkausaineistossa esiintyvät anomaliset ilmiöt vaikuttavat liittyvän alueella risteileviin putki- ja kaapelikaivantoihin (kuvat 20-21). Alueen h keskellä erottuu lisäksi tasoilla S60-S80 (noin 75–100 cm nykyisen maan pinnan alapuolella) voimakas ilmiö, joka ei ole suoraan liitettävissä kaupungin johtokarttaan merkittyihin putki- ja kaapelilinjoihin (kuvat 22-23). Sijainnin ja koon perusteella kyseessä on kuitenkin todennäköisesti sadevesikaivo tai vastaava moderni rakenne.

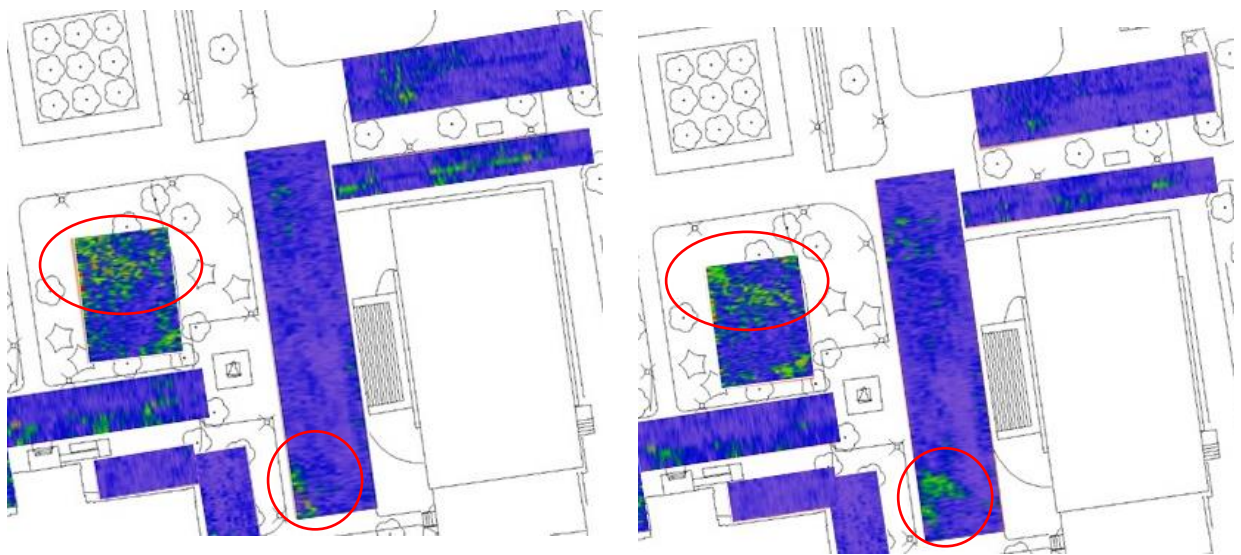
Kuvat 20-21. Kirkon piha-alueen maatutkausalueet tasolla S30 – S40, noin 35–50 cm nykyisen maan pinnan alapuolella. Alueilla erottuu useita voimakkaita ilmiöitä, jotka liittynevät alueella risteileviin putki- ja kaapelilinjoihin (kaupungin johtokartassa olevat putki- ja kaapelilinjat merkitty vihreällä, maatutkatuilla alueilla valkoisella viivalla).

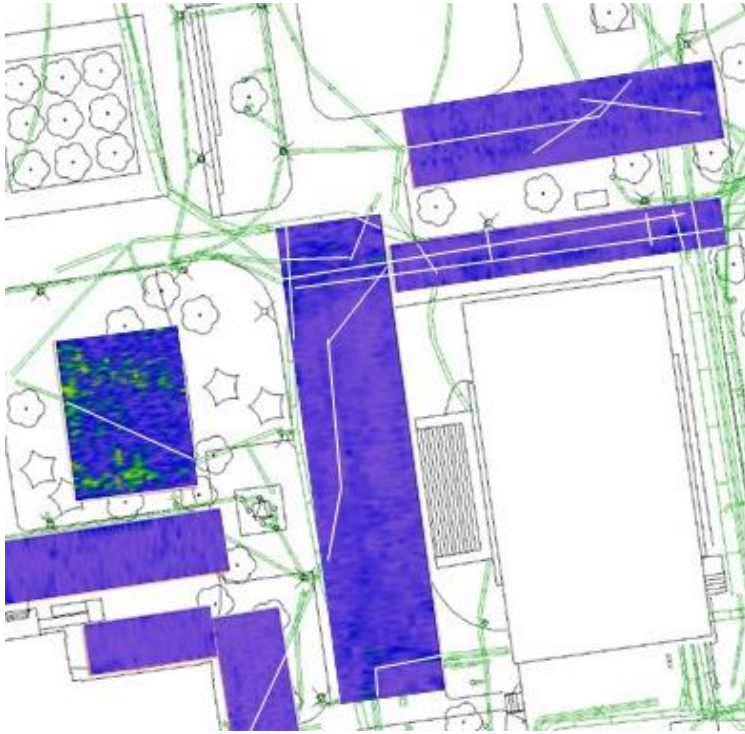
Kuvat 22-23. Maatutkausalueen h keskellä sekä alueen i eteläpäädyssä tasolla S70 ja S80 erottuvat ilmiöt ympyröity punaisella. Vasemmanpuoleisessa kuvassa kaupungin johtokartassa olevat putki- ja kaapelilinjat merkitty vihreällä, maatutkatuilla alueilla valkoisella viivalla.

Tapulirakennuksen pohjoispuolella, maatulkausalueen i eteläpäädyssä erottuu tasoilla S70 ja S80 heikko lineaarinen ilmiö, joka liittyy alueen poikki kulkevaan johtolinjaan (kuvat 22-23). Tapulirakennuksen pohjoisseinustalla sijaitsee myös maahan upotettuja valaisimia, joiden kaivannot ovat sekoittaneet alueen maakerroksia.

Kirjastonpuiston alueella maatulkausta tehtiin neljällä erillisellä alueella (I-o), joista yksi sijoitettiin keskelle kirkon pohjoispuolista puistoa (alue I) ja kolme vanhan kirjastotalon ympärille (alueet m-o). Puiston nurmikentällä sijaitsevan maatulkausalueen halki kulkee yksi putki- tai johtokaivanto mutta alueen maatulkausaineistossa erottuu useita eri syvyyksillä sijaitsevia ilmiöitä (kuvat 24-25). Suurin osa ilmiöistä liittyy nykyisin nurmikenttänä olevan puiston halki aiemmin kulkeneisiin polkuihin ja varhaisempiin istutuksiin. Tasolla S70 (noin 90 cm nykyisen maan pinnan alapuolella) ilmiöt näyttävät muodostavan melko säännöllisen, muodoltaan neliskulmaisen kokonaisuuden, joka saattaa viitata paikalla olevaan rakenteeseen (kuva 26).

Kuvat 24-25. Kirjastonpuiston maatulkausalueet tasoilla S30 ja S40, noin 35–50 cm nykyisen maan pinnan alapuolella. Maatulkausalueen I pohjoisosassa erottuvat ilmiöt liittyvät puistoalueen varhaisempiin polkuihin ja istutuksiin (vrt. kuva 18). Alueen m lounaiskulmassa ympäröity punaisella putki- ja kaapelikaivantoihin liittymätön ilmiö, joka on havaittavissa tasolle S50 (noin 65 cm nykyisen maanpinnan alapuolella) saakka.

Kuva 26. Alueet **I-o** tasolla S70 (noin 90 cm nykyisen maanpinnan alapuolella). Alueella **I** hahmottuu melko säännöllinen neliskulmainen ilmiö, joka saattaa viitata paikalla olevaan rakenteeseen. Alueilla **m-o** heikosti tummemman sinisenä erottuvat lineaariset ilmiöt liittyvät alueen putki- ja kaapelilinjoihin. Kaupungin johtokartassa olevat putki- ja kaapelilinjat merkitty vihreällä, maatutkatuilla alueilla valkoisella viivalla.

Yhteenveto maatutkauksen tuloksista

Tampereen Keskustorin ja Kirjastonpuiston alueella toteutettujen maatutkausten tulokset on esitetty yhteenvetopirroksina liitteissä 5 ja 6. Karttaliitteisiin on merkitty arkeologisesti potentiaaliset alueet, joiden käyttöön ja rakentamiseen liittyvässä suunnittelu- ja toteutusvaiheessa on syytä varautua huomioimaan kiinteiden rakenteiden ja muiden muinaisjäännösten tarkempi tutkimus.

Maatutkauksen perusteella erityisesti varsinaisella torialueella ja siihen liittyvällä pysäköintialueella (maatutkausalueet **a-c**) on säilynyt alueella risteilevien putki- ja kaapelikaivantojen välissä ja alla useita arkeologisesti mielenkiintoisia ilmiöitä, joista osa liittyy kaupungin varhaisimman, vuodelta 1779 peräisin olevan asemakaavan jälkeisiin vaiheisiin. Näihin lukeutuvat myös ns. Molinin tontin (maatutkausalueet **d-f**) maatutkausaineistossa esiintyvät ilmiöt. Kaikkein alimmat, noin 1,8-2,0 metriä nykyisen maan pinnan alapuolella sijaitsevat ilmiöt poikkeavat suunnaltaan varhaisimmasta asemakaavasta ja saattavat siten liittyä alueen 1770-lukua varhaisempaan käyttöön. Mahdollisia alueen 1700-1900-lukujen rakennuskantaan viittaavia ilmiöitä on havaittavissa myös Kirjastonpuistossa sijaitsevilla maatutkausalueilla **I** ja **m**. Täällä ilmiöt liittyvät ensisijaisesti alueen pitkään jatkuneeseen käyttöön puistona, mahdollisesti myös alueen teollisuushistoriaan.

Vanhan kirkon ympäristössä maatutkausaineistossa erottuvat ilmiöt vaikuttavat liittyvän ensi sijassa kaupungin johtokartassa kuvattuihin moderneihin putki- ja kaapelikaivantoihin. Niin Kirjastonpuiston, kirkon ympäristön kuin torialueenkin aineistossa on lisäksi useampia kaapeli- ja putkikaivannoiksi tulkittavia lineaarisia ilmiöitä, jotka eivät kuitenkaan täsmää kaupungin nykyisen johtokartta-aineiston kanssa. Näissä tapauksissa kyse saattaa olla vanhemmasta, käytöstä pois jääneestä kaupunki-infrasta. Varsin tiheässä sijaitsevat putki- ja johtokaivannot hankaloittavat osaltaan maatutkausaineiston tulkintaa, joten on mahdollista, että myös näillä alueilla on säilynyt kaivantojen lomassa arkeologisesti mielenkiintoisia jäännöksiä. Yhtä laajoista kokonaisuuksista kuin tori- ja pysäköintialueella ei kuitenkaan ole kysymys.

Lähteet

Arkkitehdit MY 2017. *Tampereen Keskustori. Rakennetun ympäristön historia ja nykytila*. Tampereen kaupunki.

Knuutinen, Tarja 2017. Tampere Kirjastonpuisto. Frencellin pannuhuoneen alueen kaupunkiarkeologinen maatutkaus 23.11.–4.12.2017. Tutkimusraportti.

Knuutinen, Tarja 2018. Tampere Kirjastonpuisto Frencellin pannuhuoneen edustan kaupunkiarkeologinen maatutkaus 9.4.2018. Tutkimusraportti.

Luoto, Kalle 2009. Tampere Kirjastonpuisto. Arkeologinen inventointi 2008. Pirkanmaan maakuntamuseo.

<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-CD6A75B6-4A7F-E8D8-76A7-8030236F77CE>

Luoto, Kalle 2010a. Arkeologiset tutkimukset Tampereen Kirjastonpuiston alueella 2009. Pirkanmaan maakuntamuseo. <http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://tampere.fi/kyy/1239882304720-1408951341>

Luoto, Kalle 2010b. Tampereen Kirjastonpuiston arkeologinen koekaivaus 2010. Pirkanmaan maakuntamuseo.

<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://tampere.fi/kyy/1280390338132457944260>

Luoto, Kalle 2011. Tampere, Kirjastonpuisto. Frencellin paperitehtaan kenttäkiveyksen kartoitus 2010. Pirkanmaan maakuntamuseo.

<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://tampere.fi/kyy/1284535152753310174939>

Raninen, Sami 2011. Valvonta Tampereen kirjastonpuistossa teollisuushistoriallisella alueella 2010. Pirkanmaan maakuntamuseo.

<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-46408FAF-77A4-72FE-D22A-0E896E16819B>

Rasila, Viljo 1988: Markkinapaikasta tehdaskaupungiksi. Teoksessa Alhonen, P., Salo, U., Suvasto, S. & Rasila, V. (toim.) *Tampereen Historia 1*. Tampereen kaupunki. 317-729.

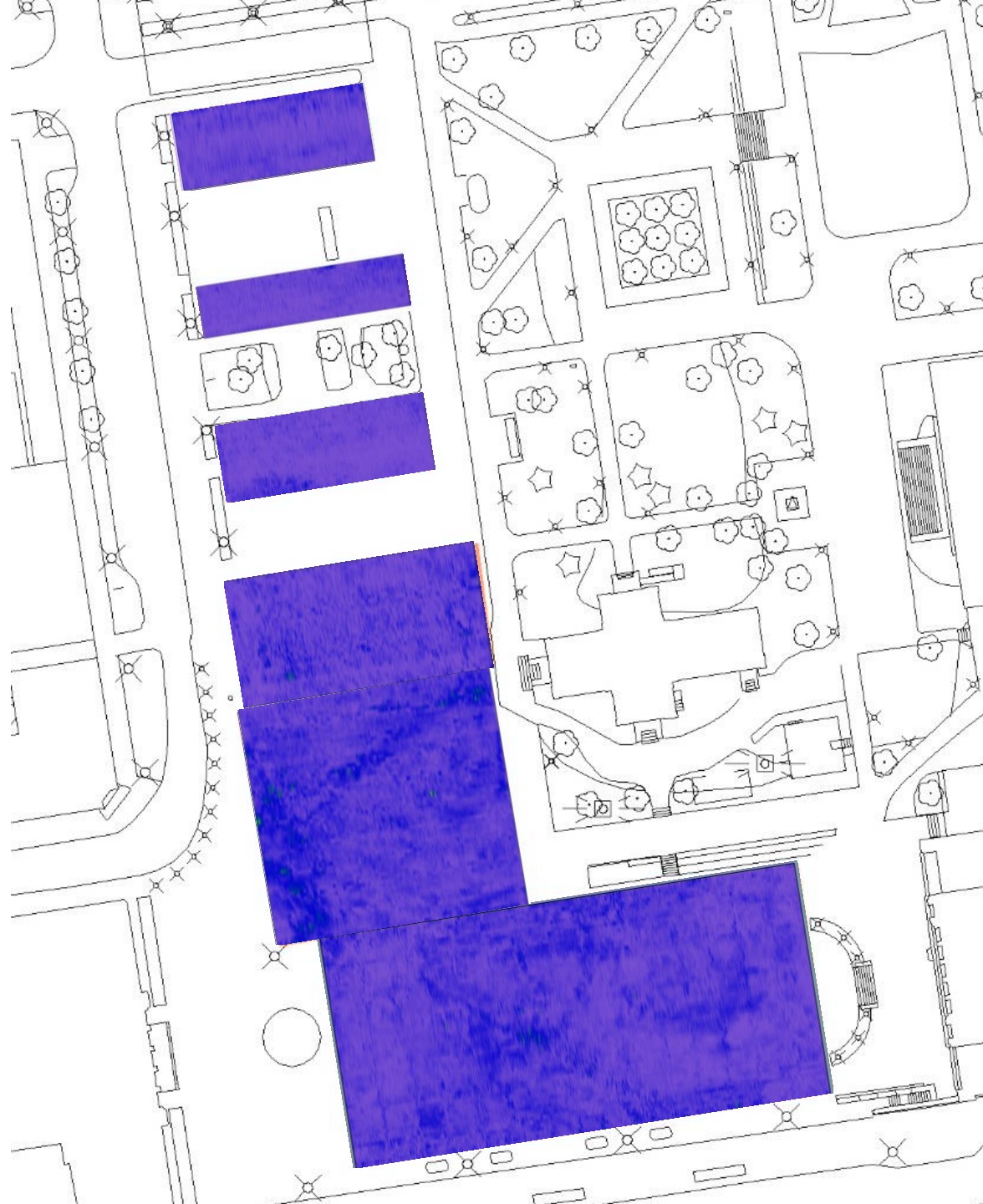
Seppänen, Jouko 2017. Tammerkosen ylittävän vanhan kulkureitin ja Tammerkosen kauppalan ensimmäisen asemakaavan, D. Hall 1775, jatkumo Tampereen keskustassa.

Suvanto, Seppo 1988. Talonpoikainen Tampere keskiajalta 1600-luvun puoliväliin. Teoksessa Alhonen, P., Salo, U., Suvasto, S. & Rasila, V. (toim.) *Tampereen Historia 1*. Tampereen kaupunki. 163-302.

Tupala, Ulla 2011. Tampereen Kirjastonpuiston arkeologinen valvonta ja dokumentointi 2011. Pirkanmaan maakuntamuseo.

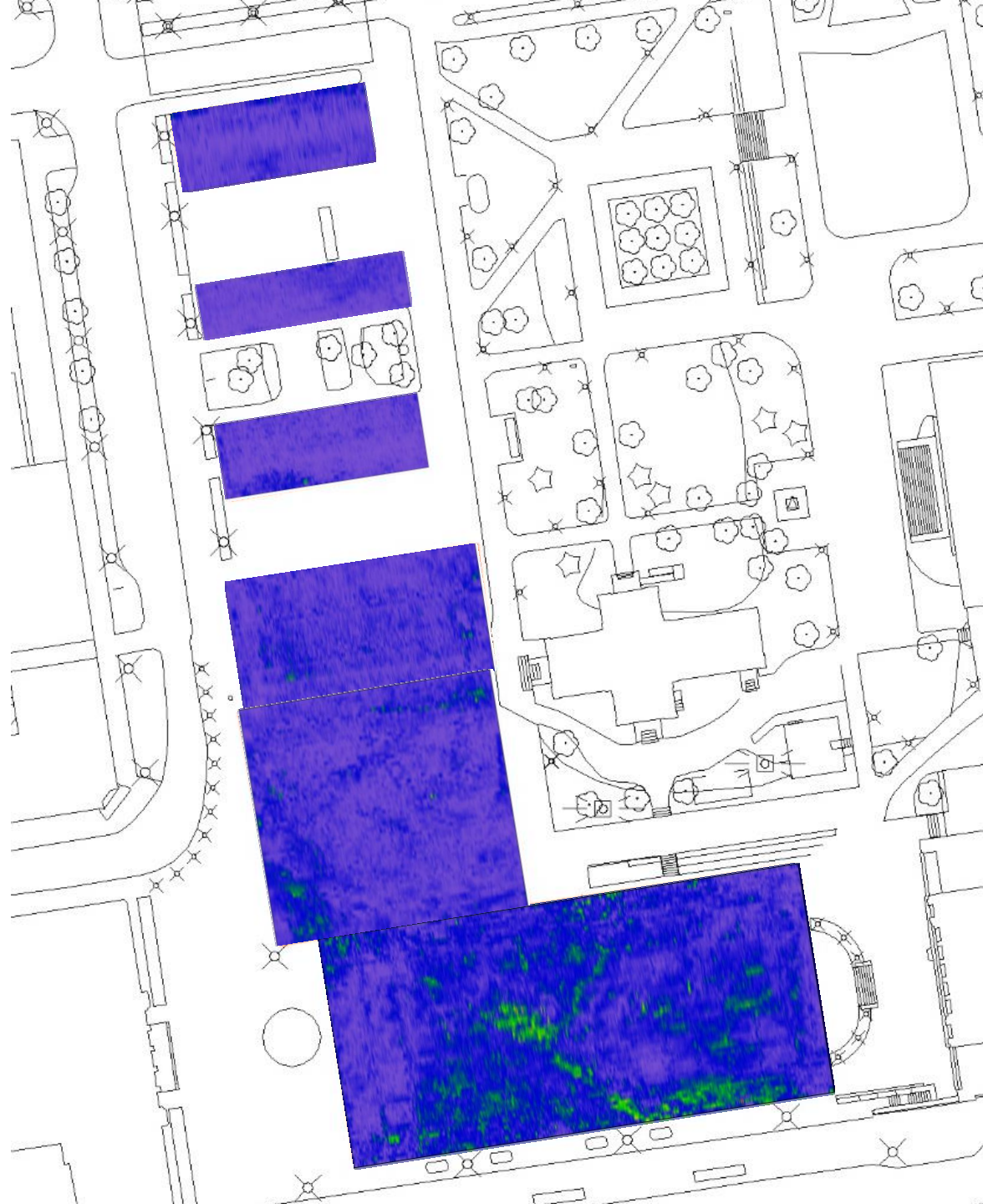
<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-66F22353-ADAC-FF66-3682-69BD45F161CD>.

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

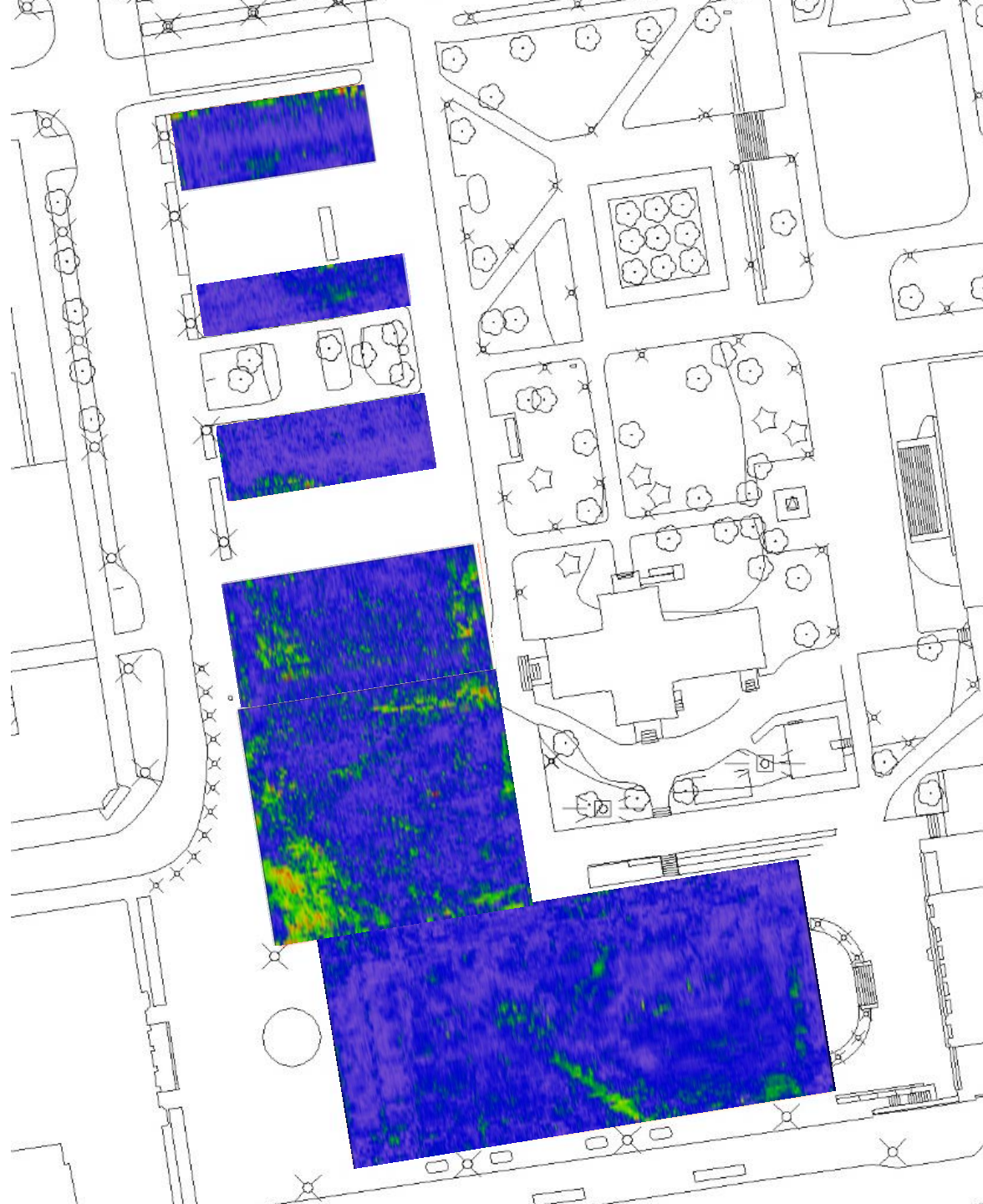
Taso S5
n. – 5 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

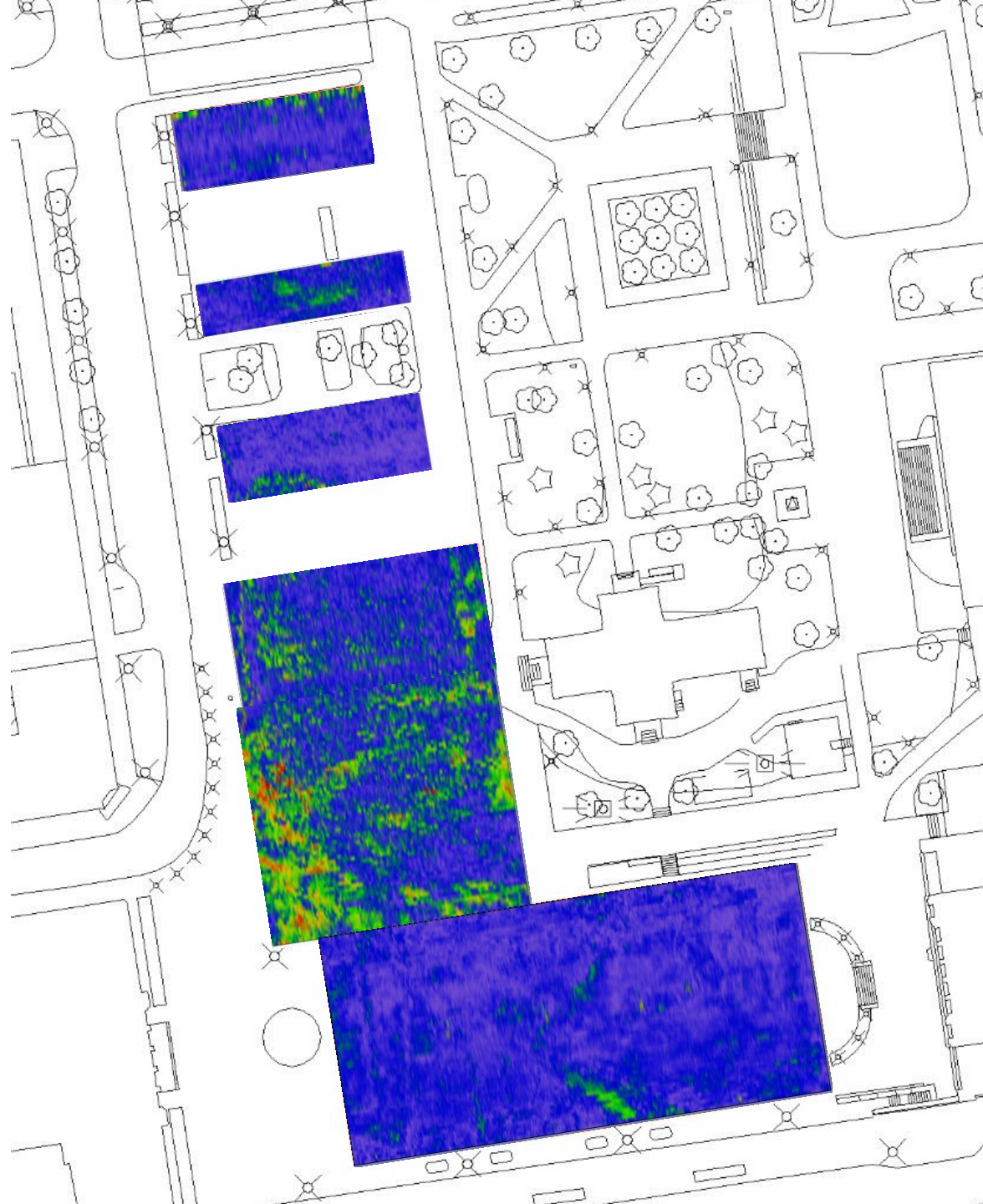
Taso S10
n. – 13 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

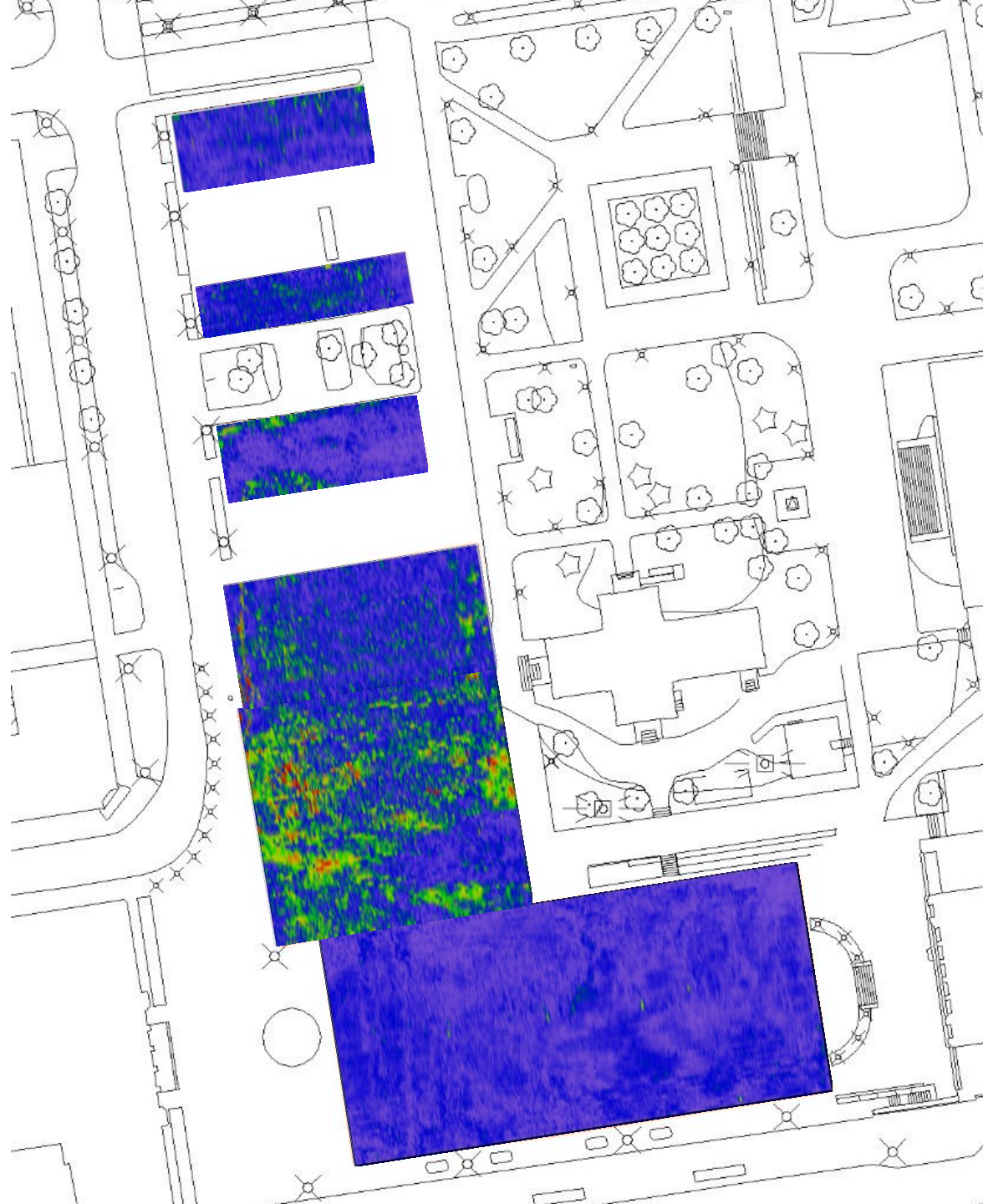
Taso S20
n. – 25 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

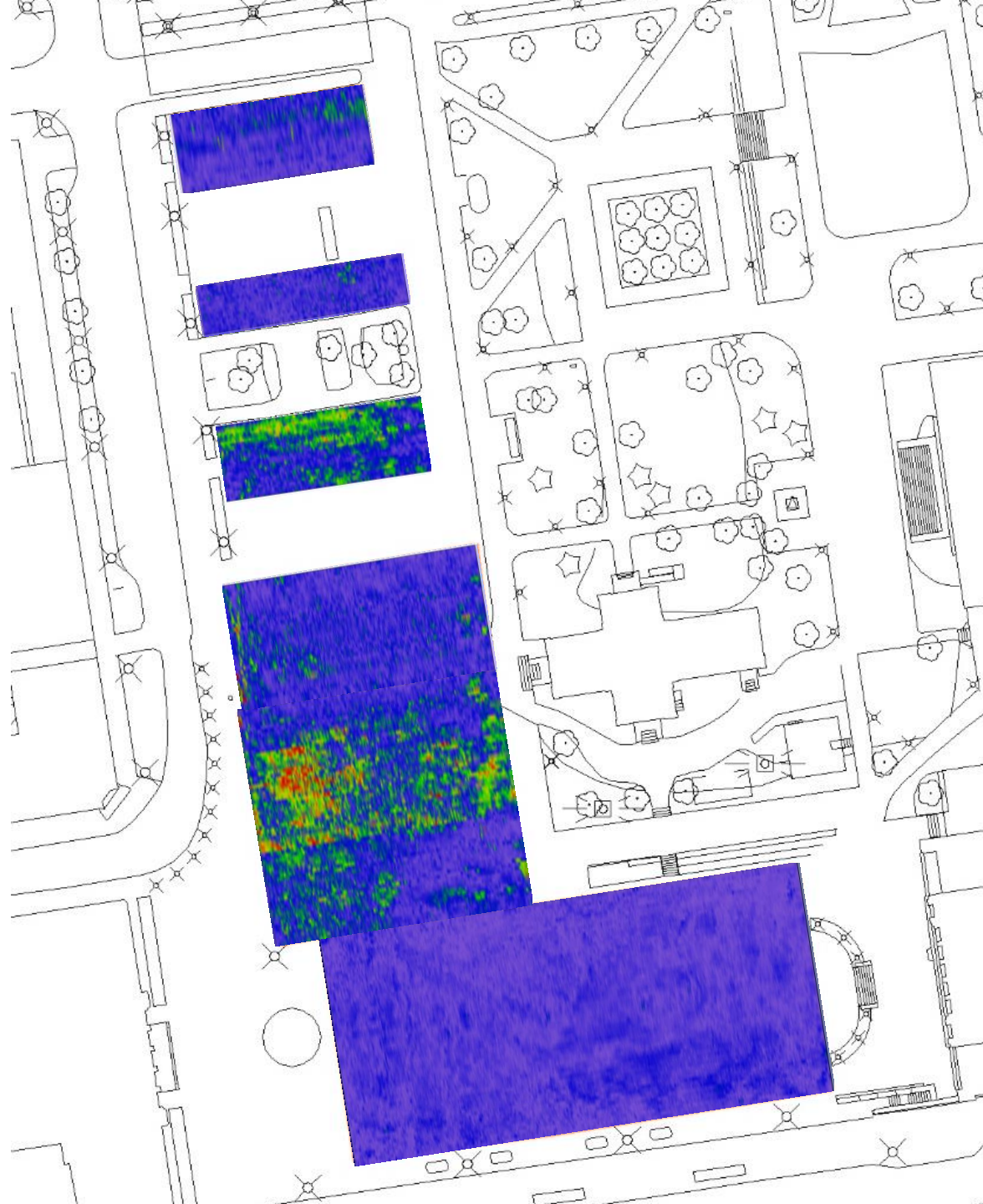
Taso S30
n. – 35 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

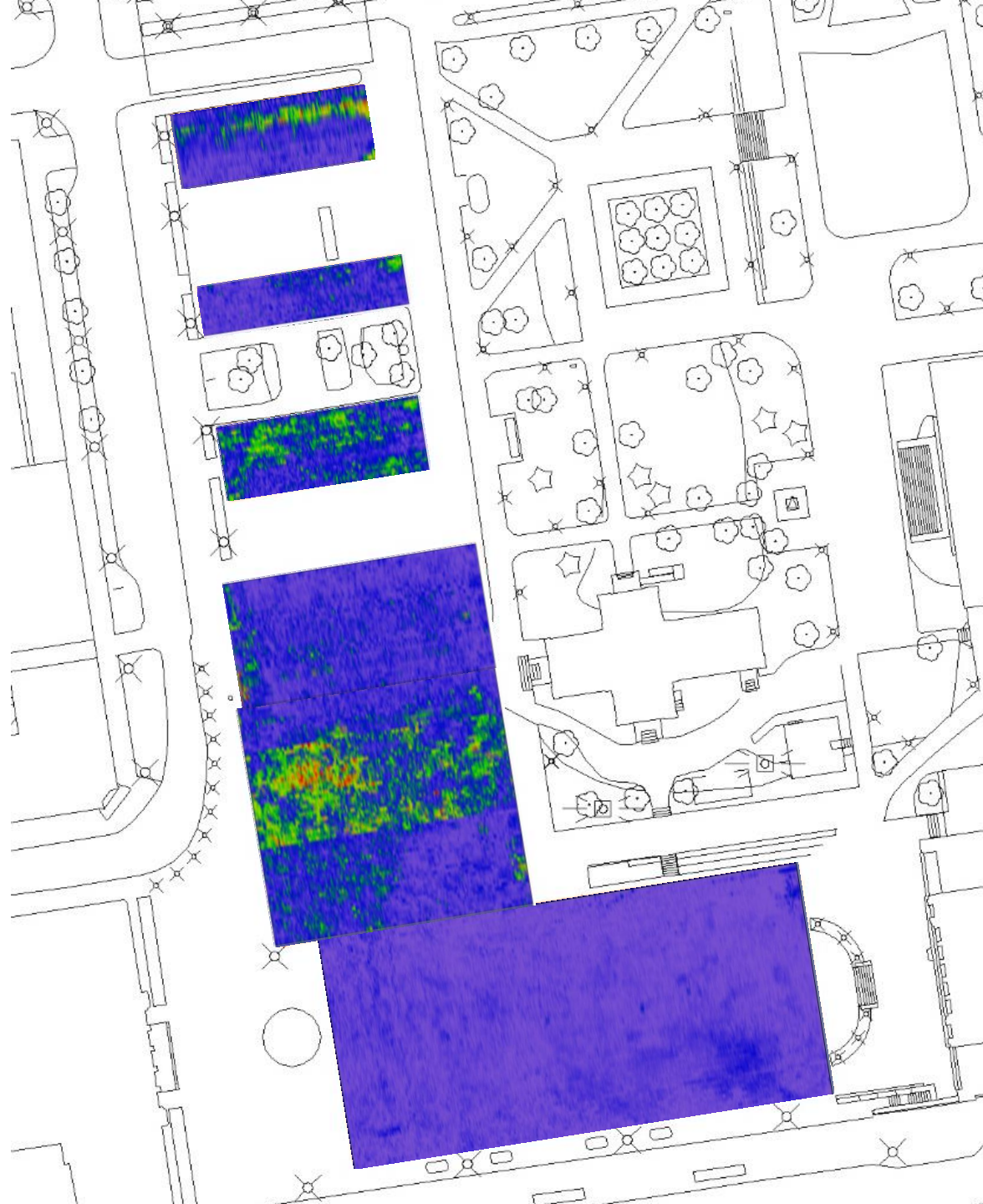
Taso S40
n. – 50 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

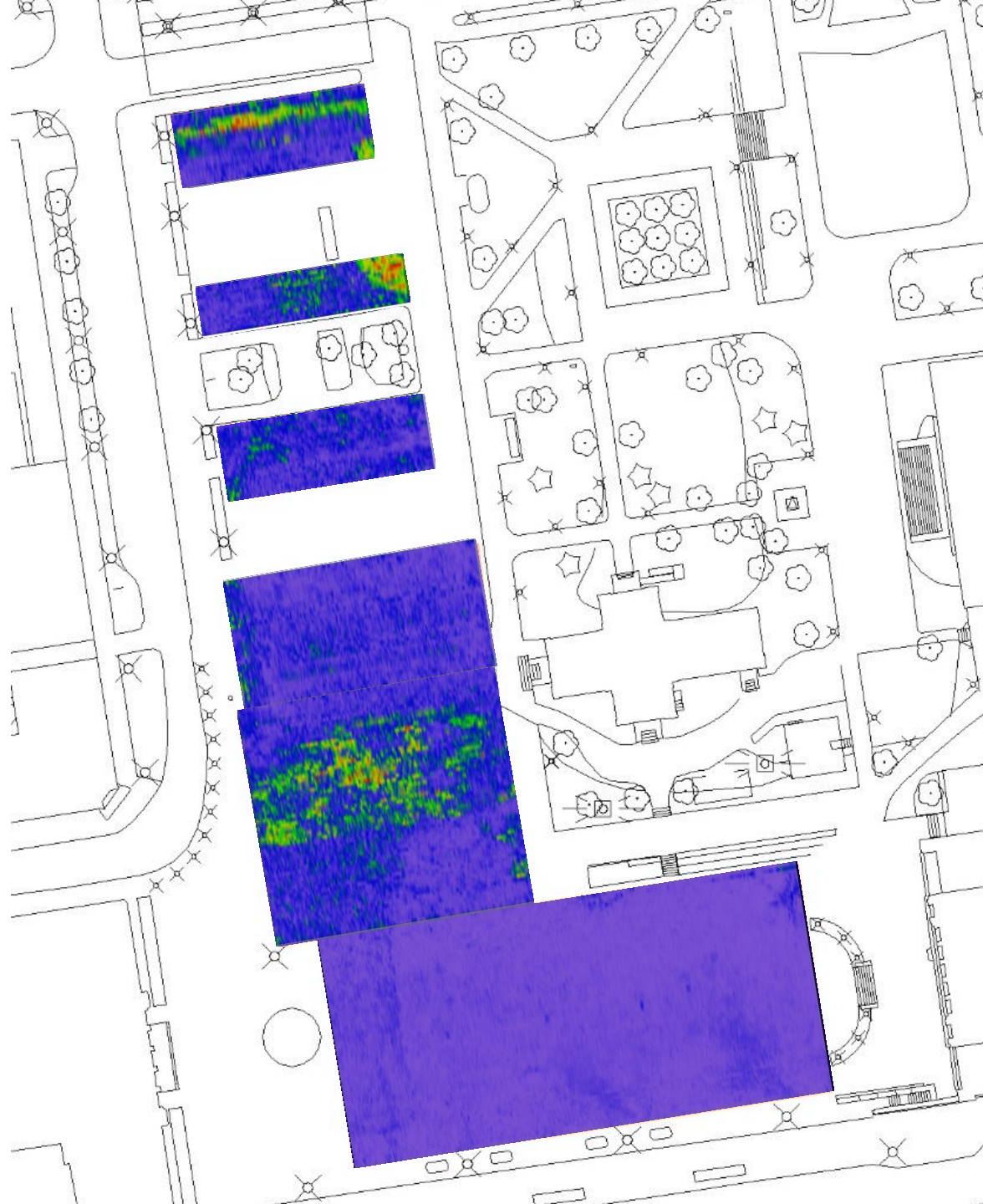
Taso S50
n. – 65 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

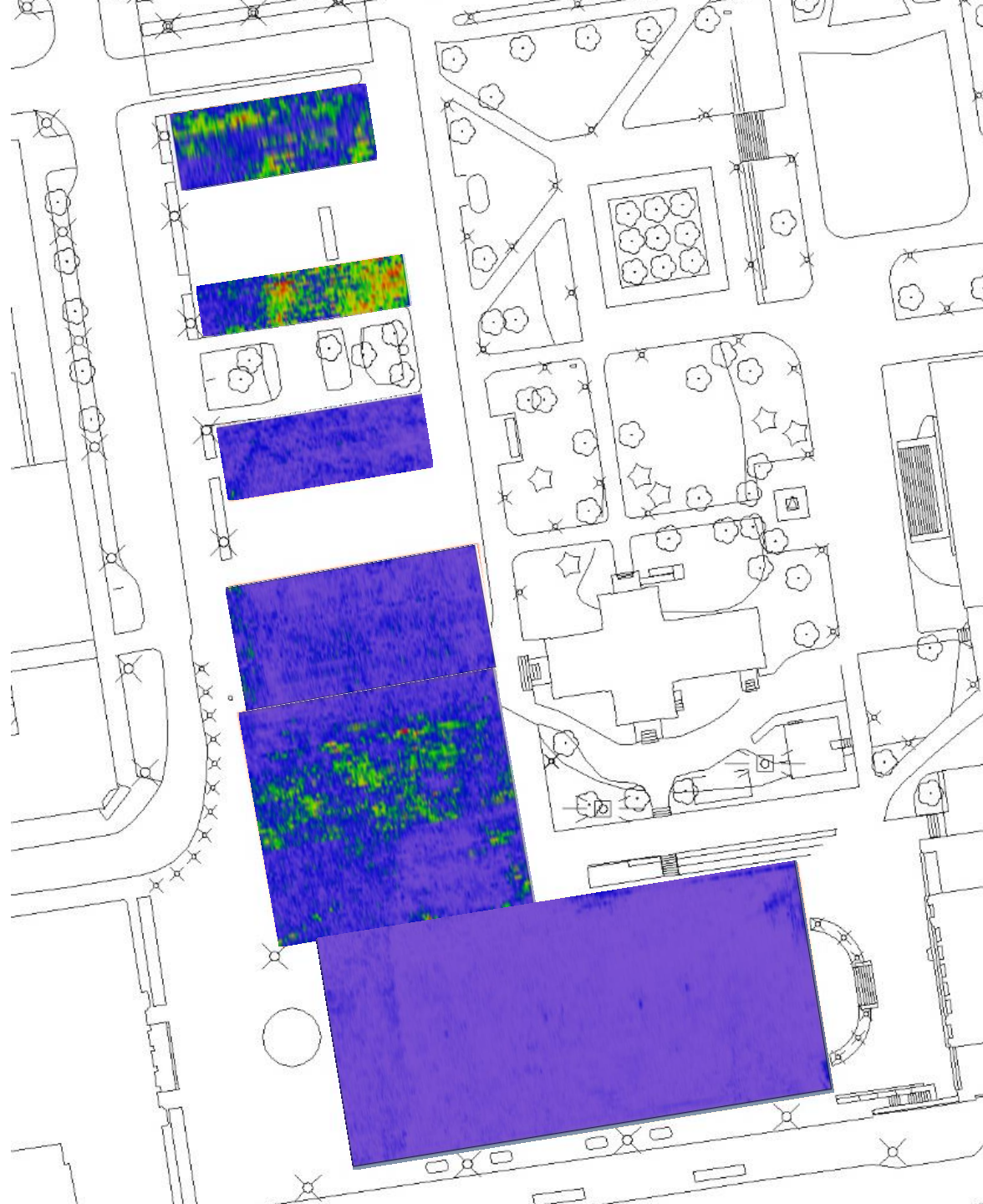
Taso S60
n. – 75 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

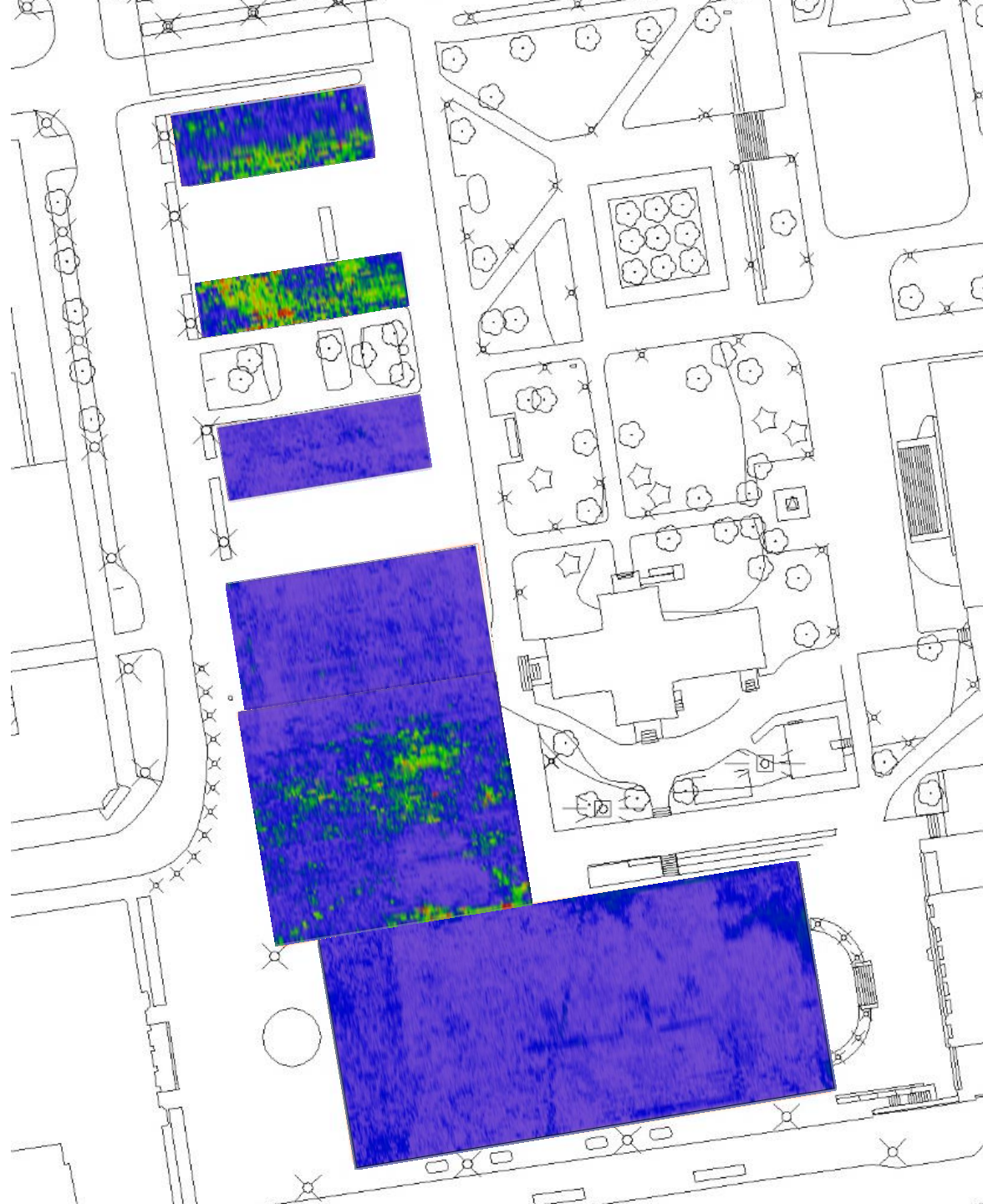
Taso S70
n. – 90 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

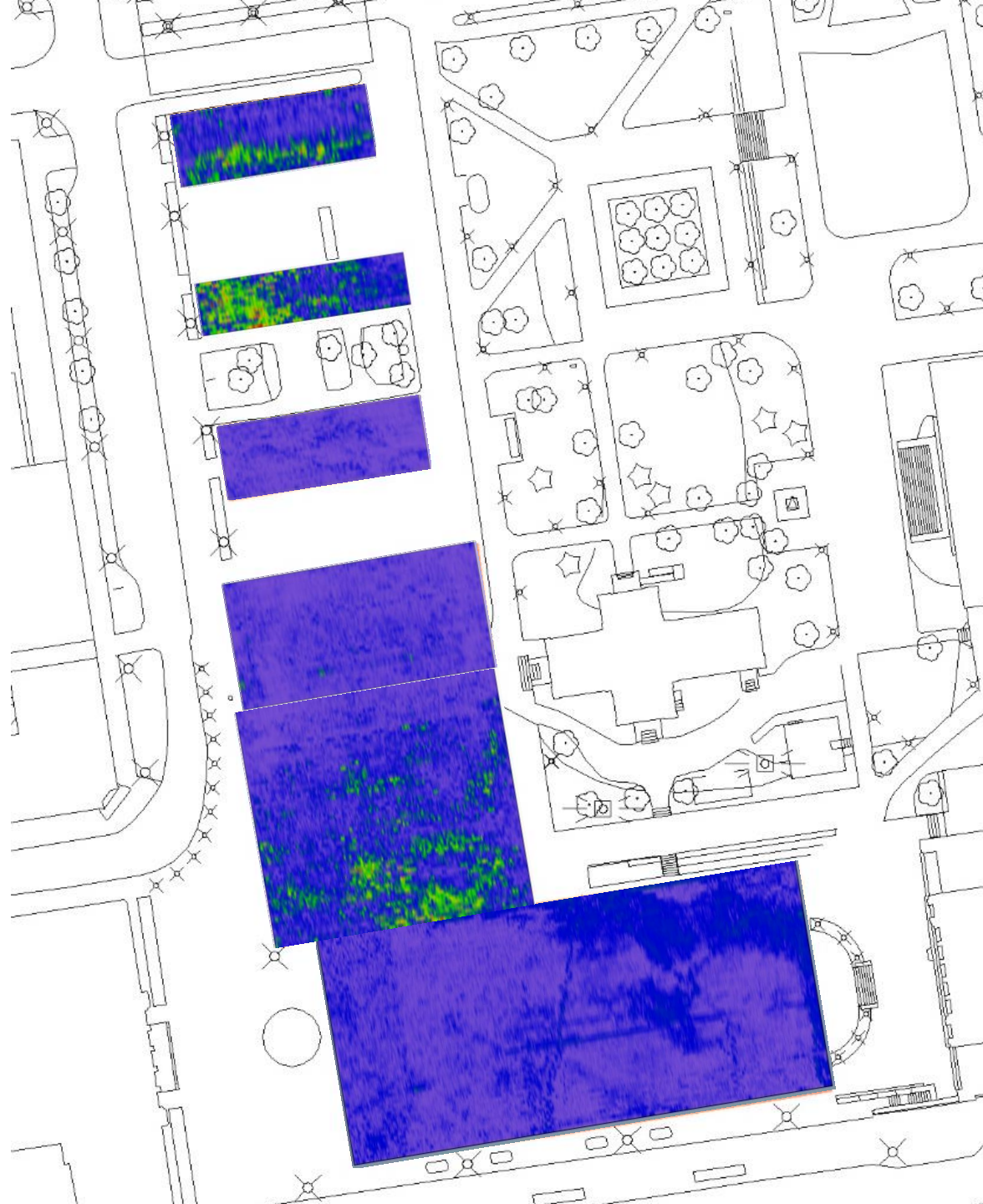
Taso S80
n. – 100 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

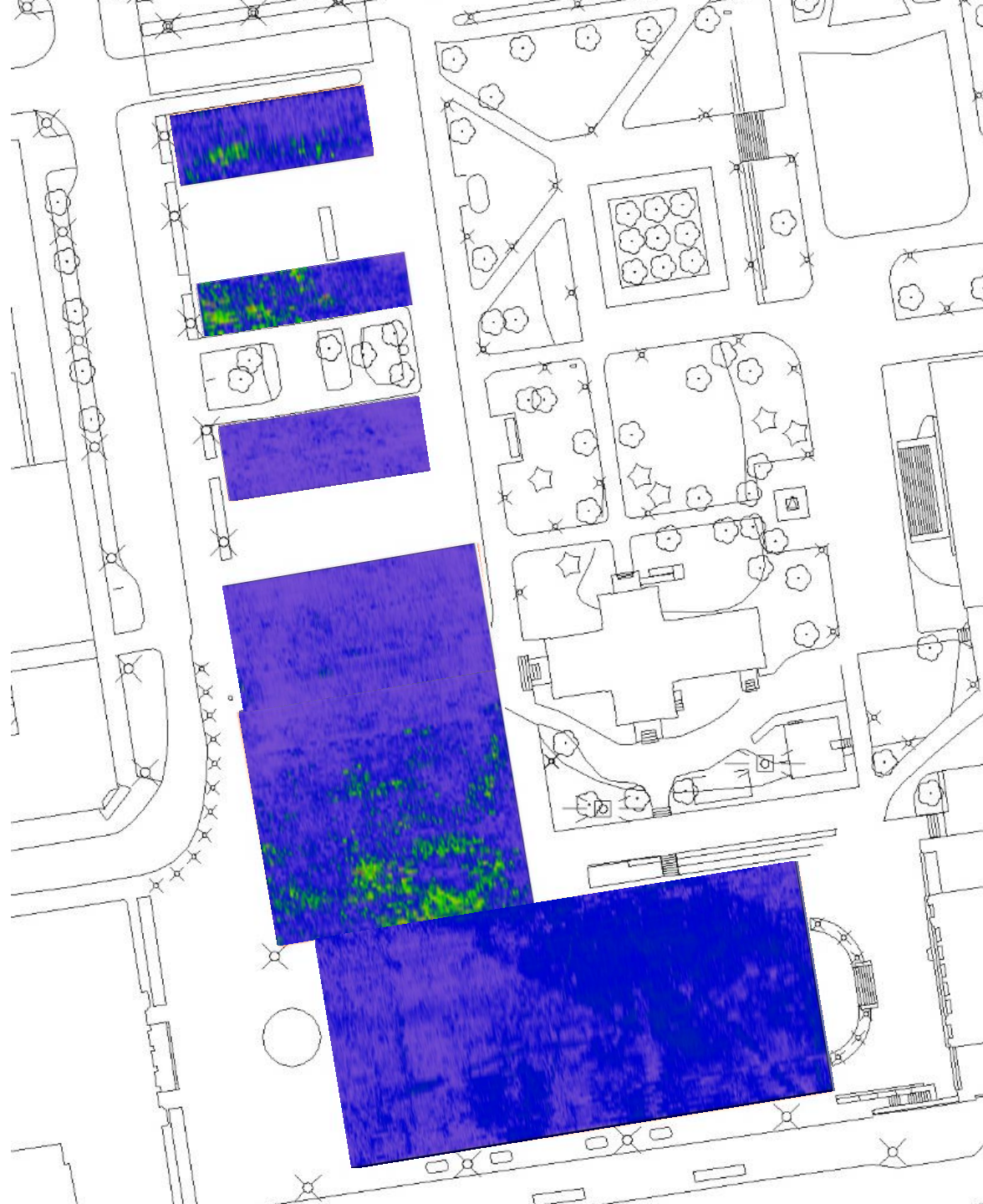
Taso S90
n. – 115 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

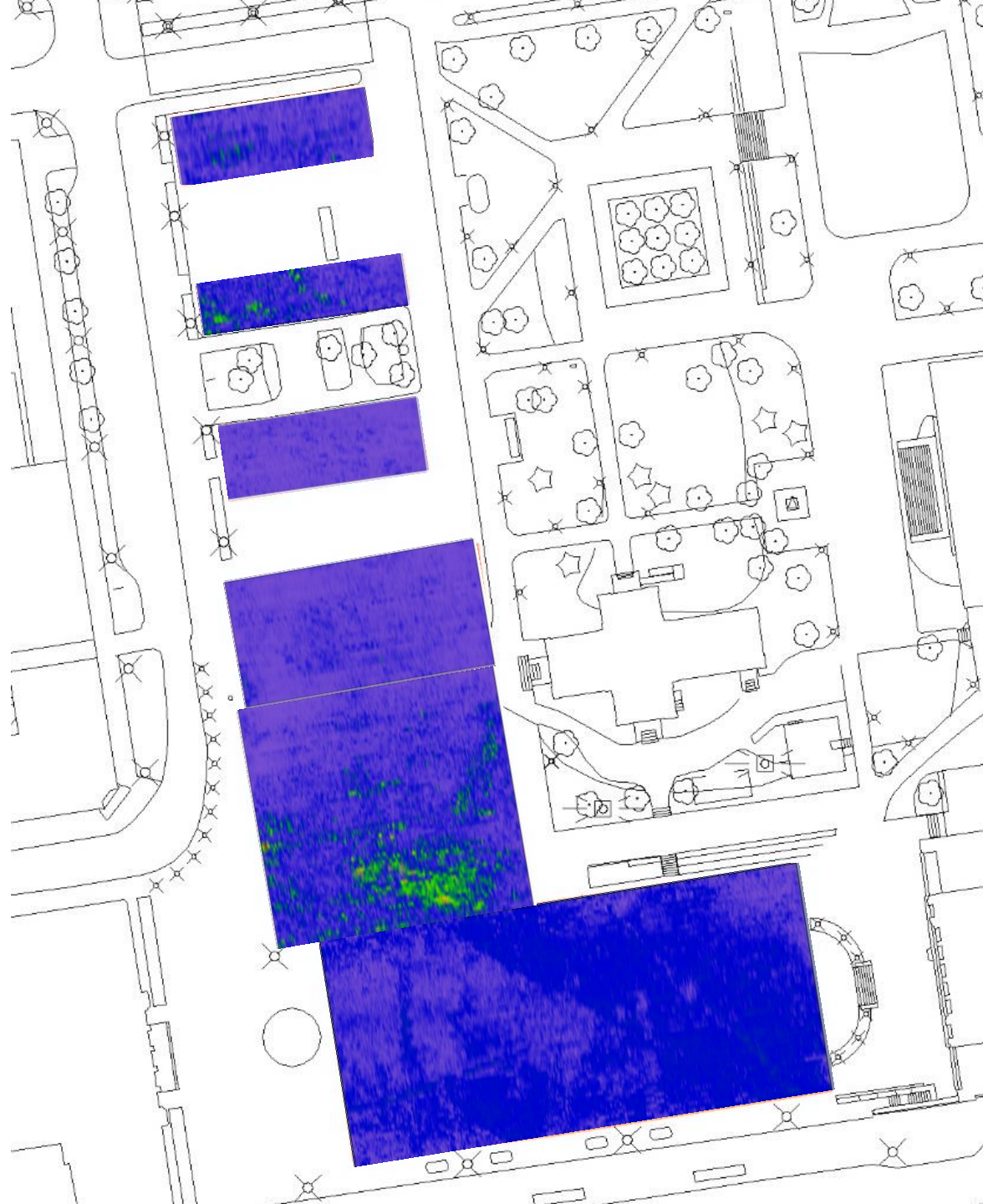
Taso S100
n. – 130 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

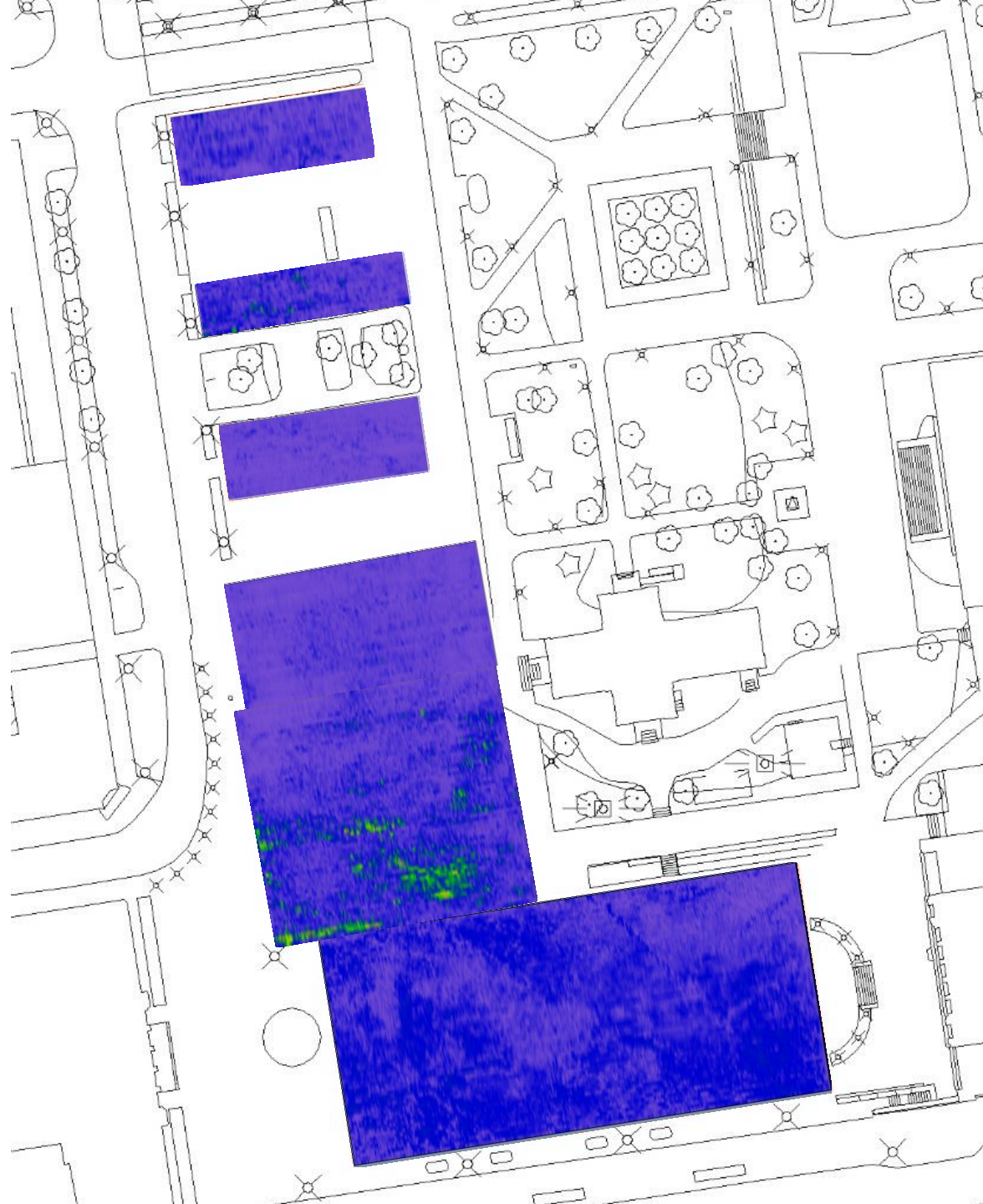
Taso S110
n. – 140 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

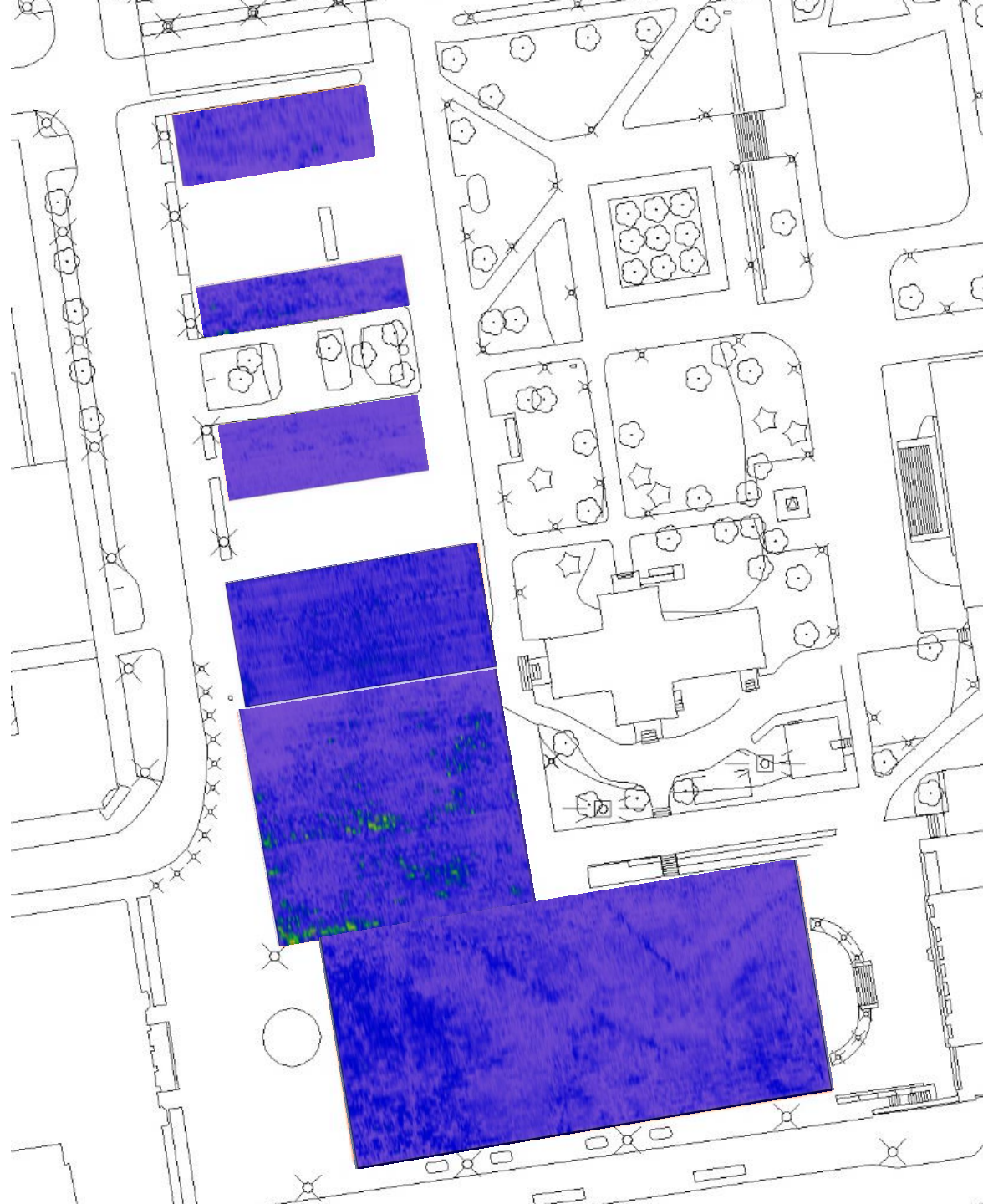
Taso S120
n. – 155 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

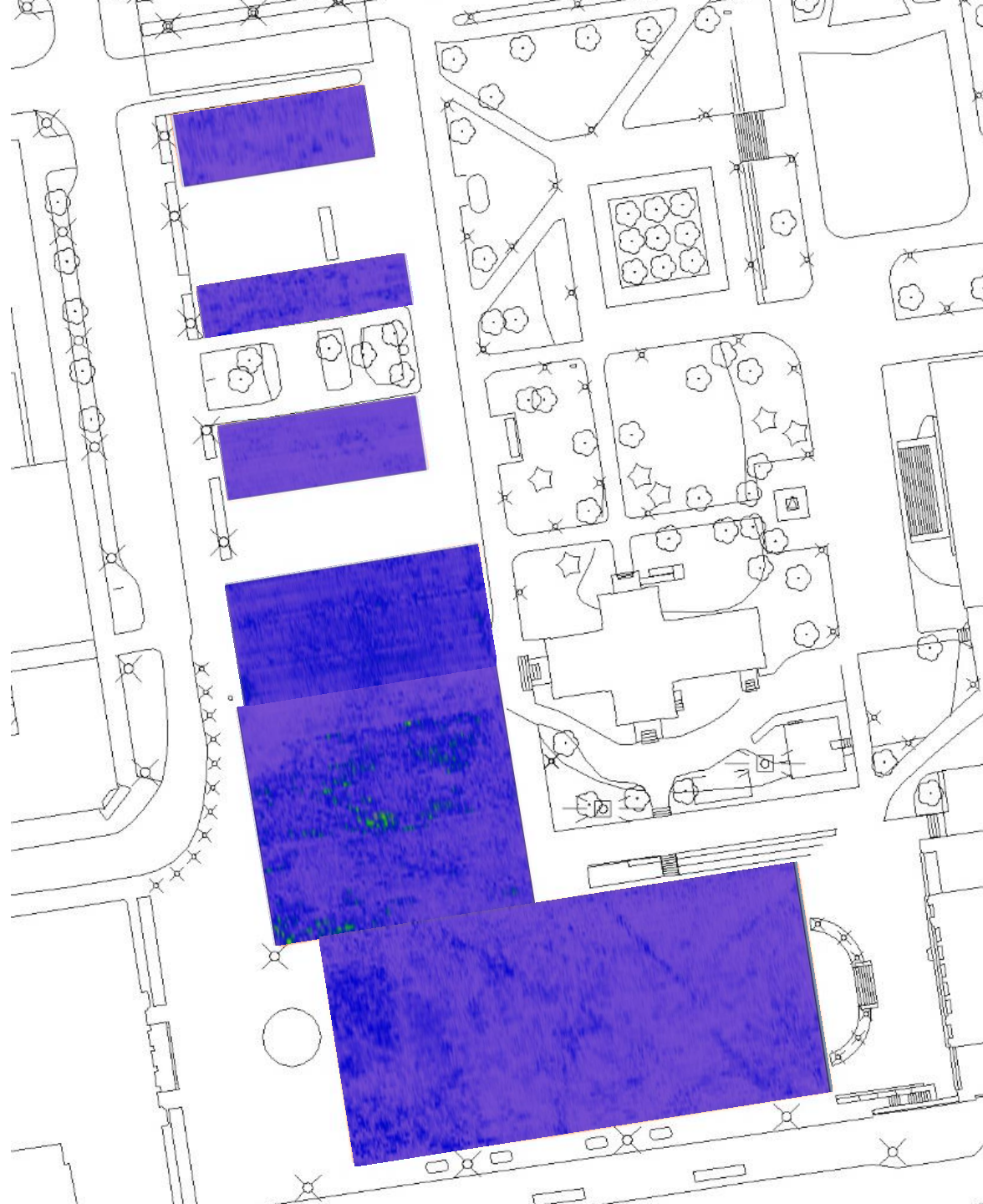
Taso S130
n. – 165 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

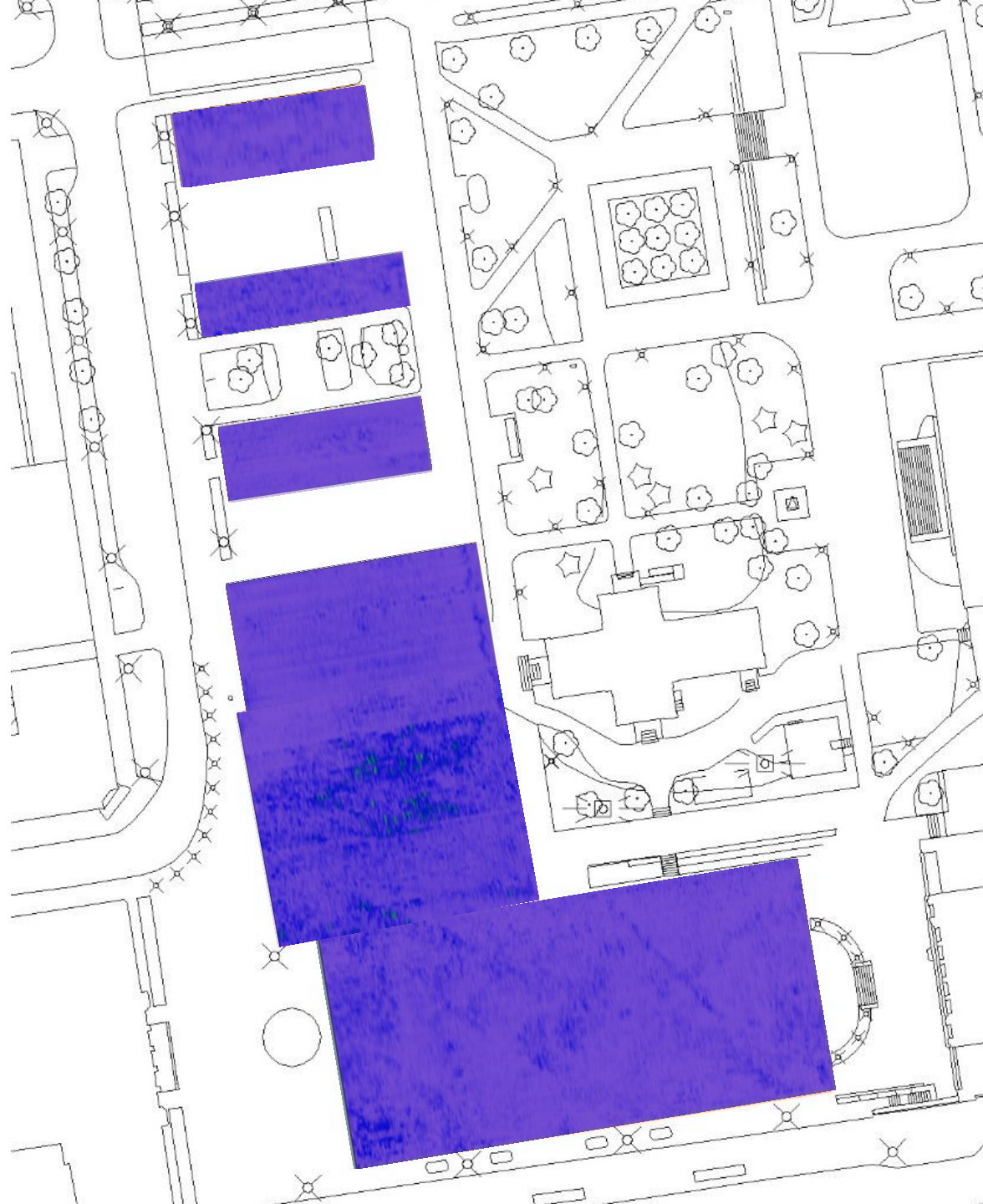
Taso S140
n. – 180 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

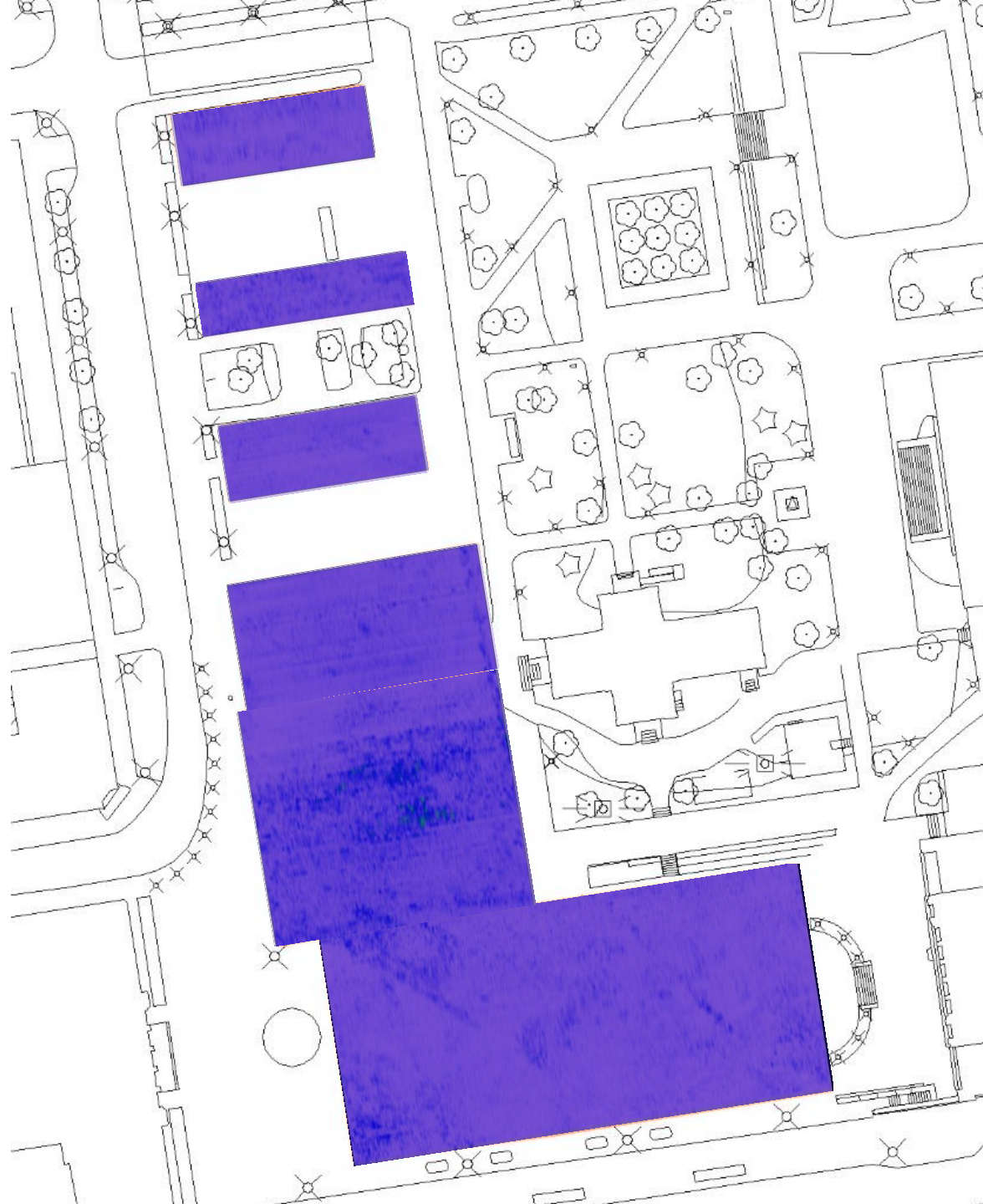
Taso S150
n. – 190 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

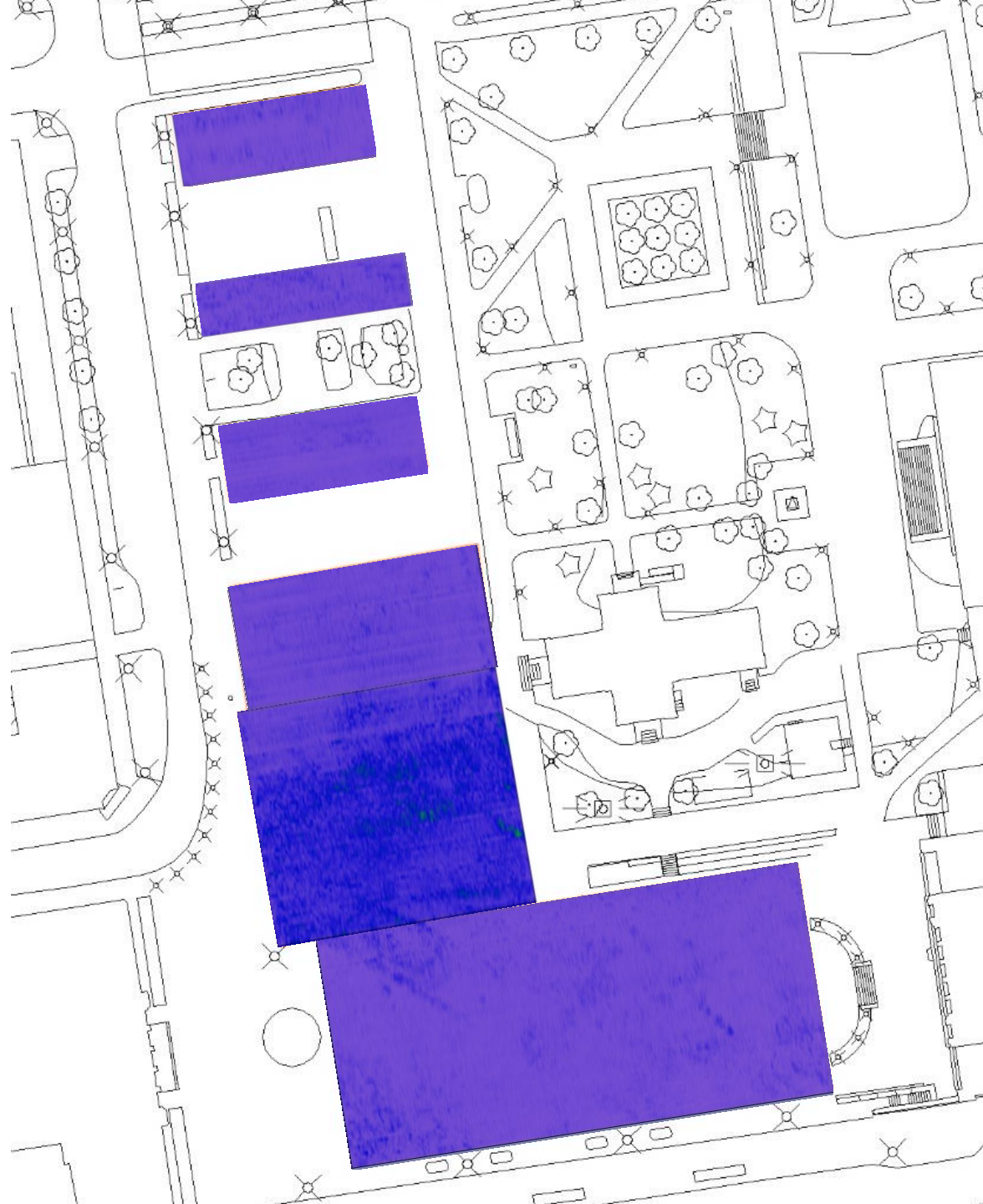
Taso S160
n. – 200 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

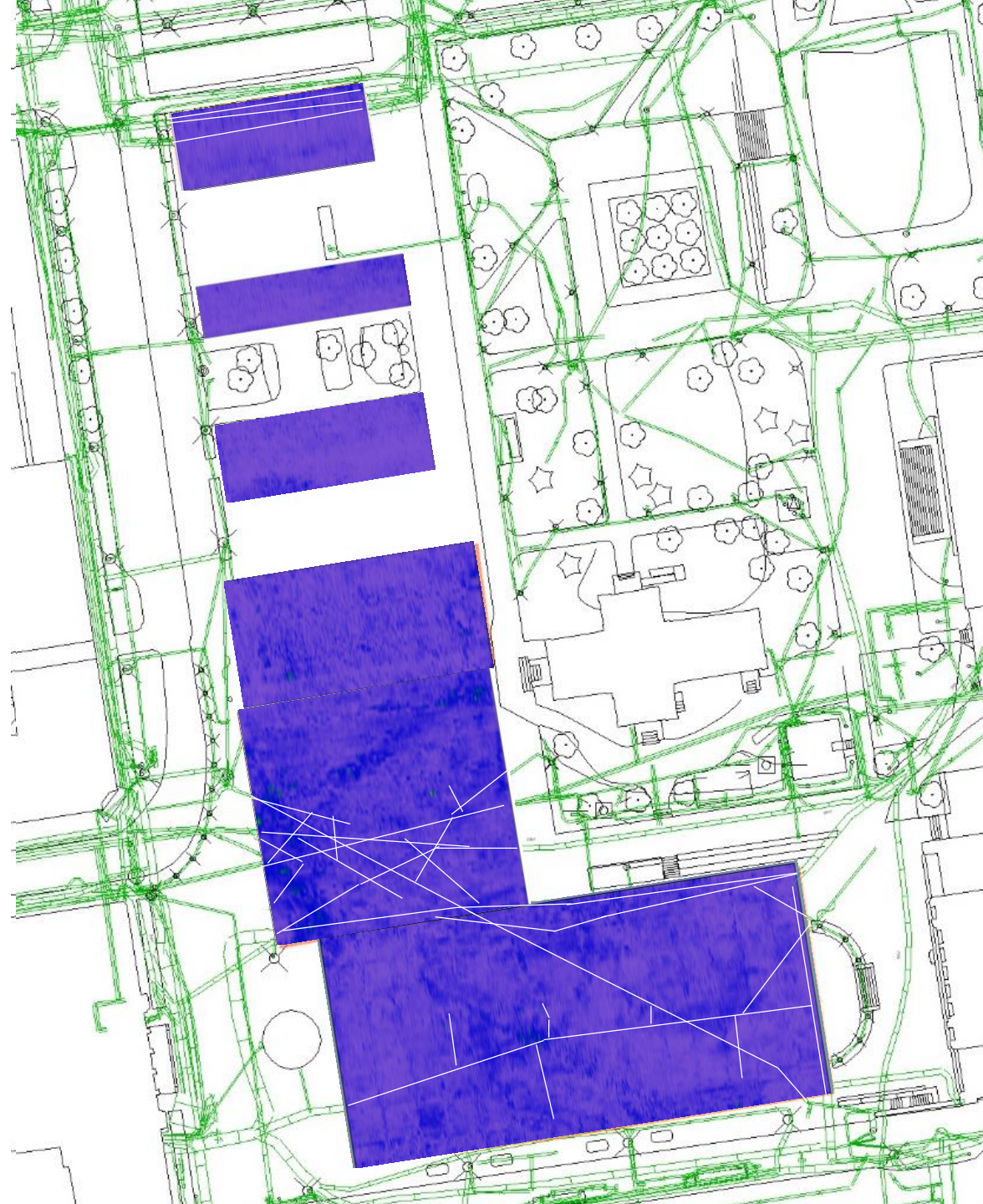
Taso S170
n. – 220 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

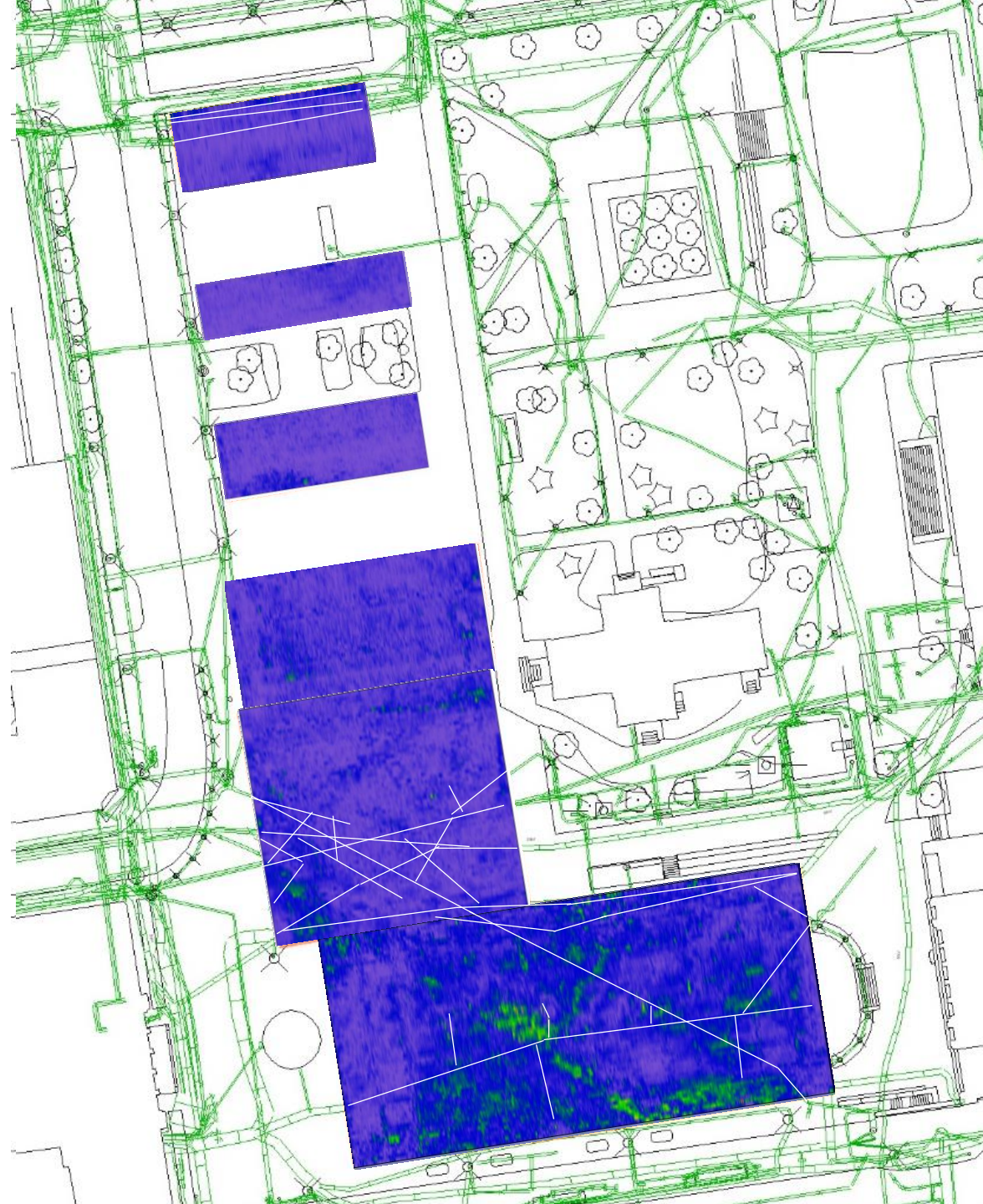
Taso S180
n. – 230 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

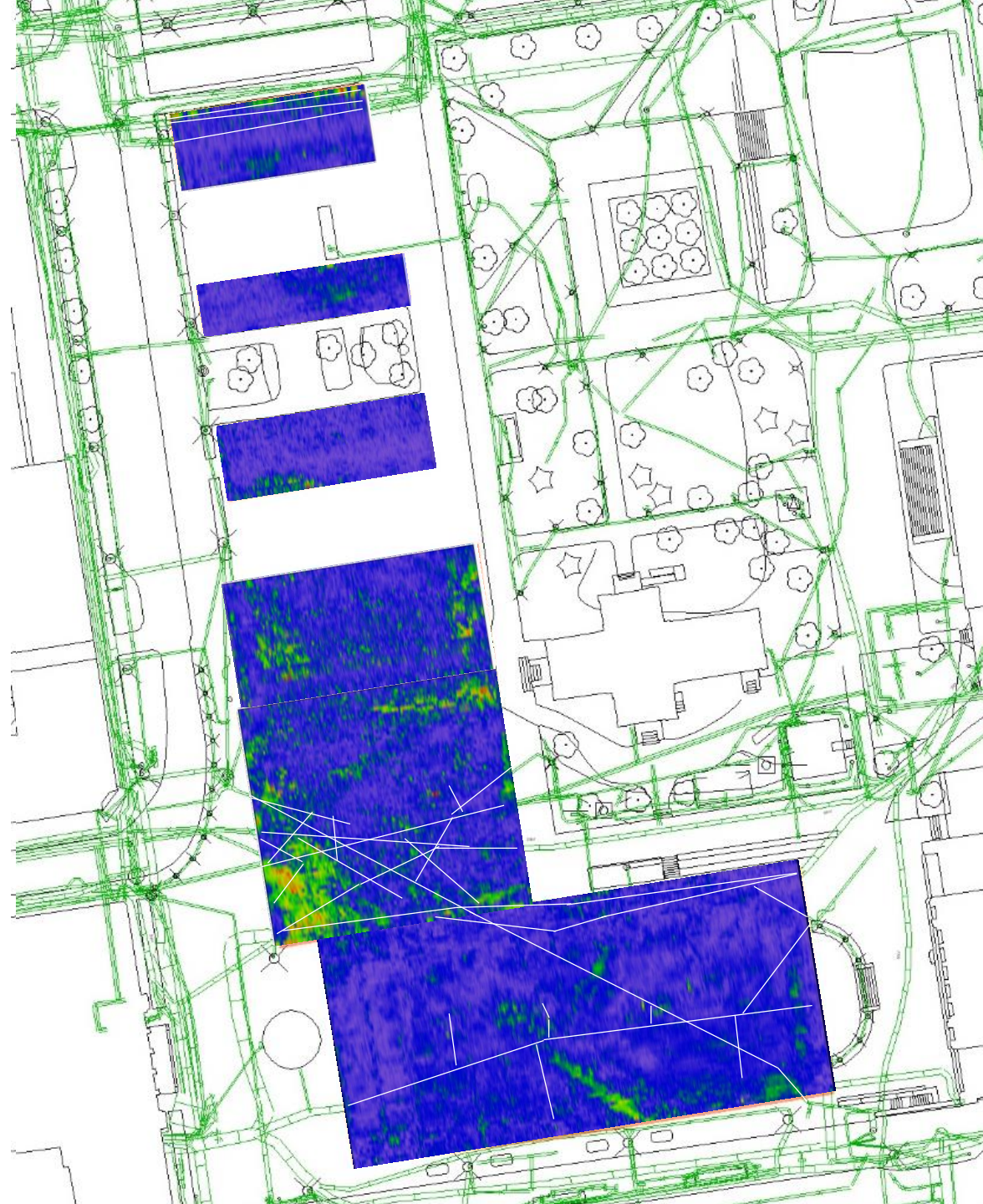
Taso S5
n. – 5 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

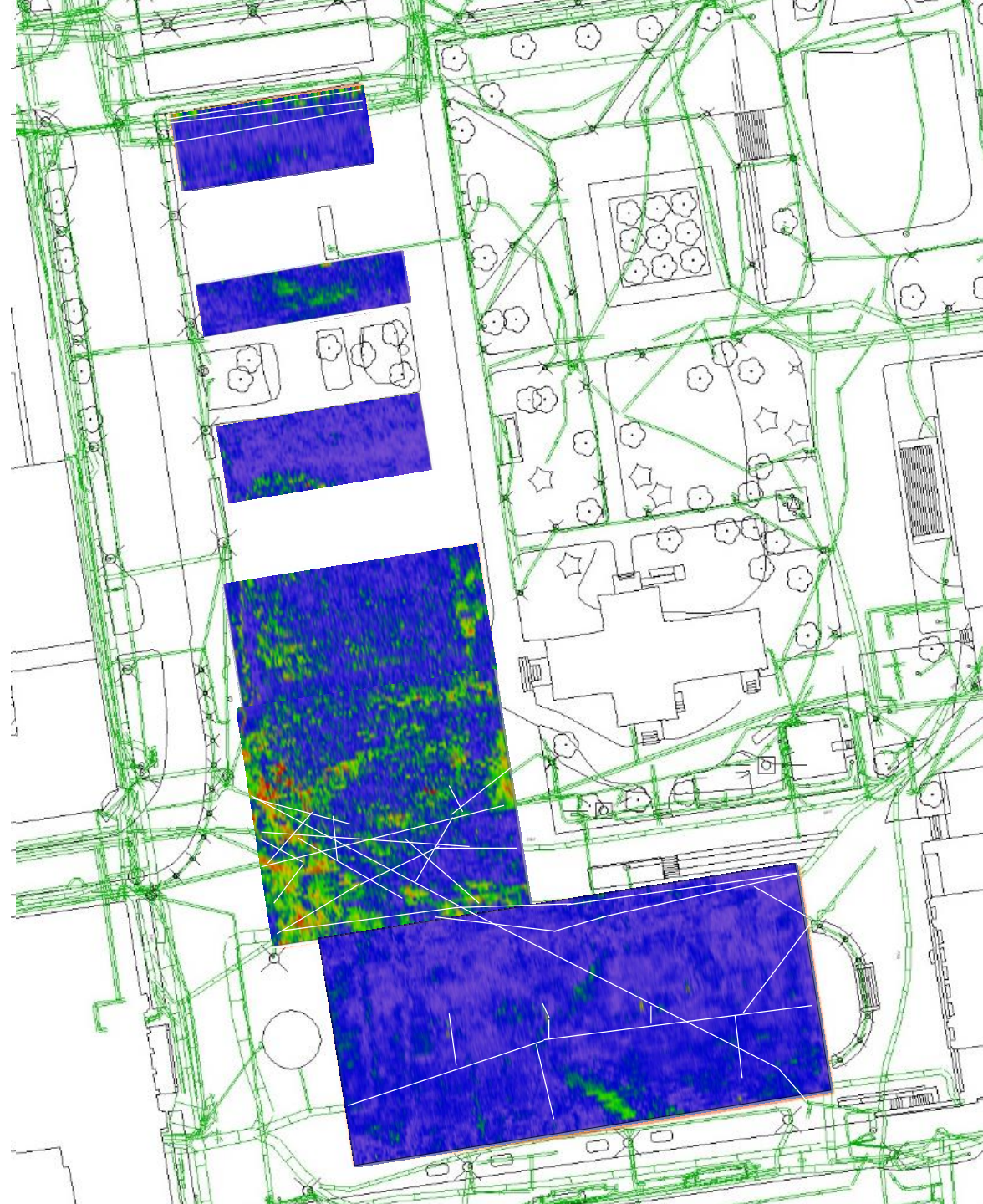
Taso S10
n. – 13 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

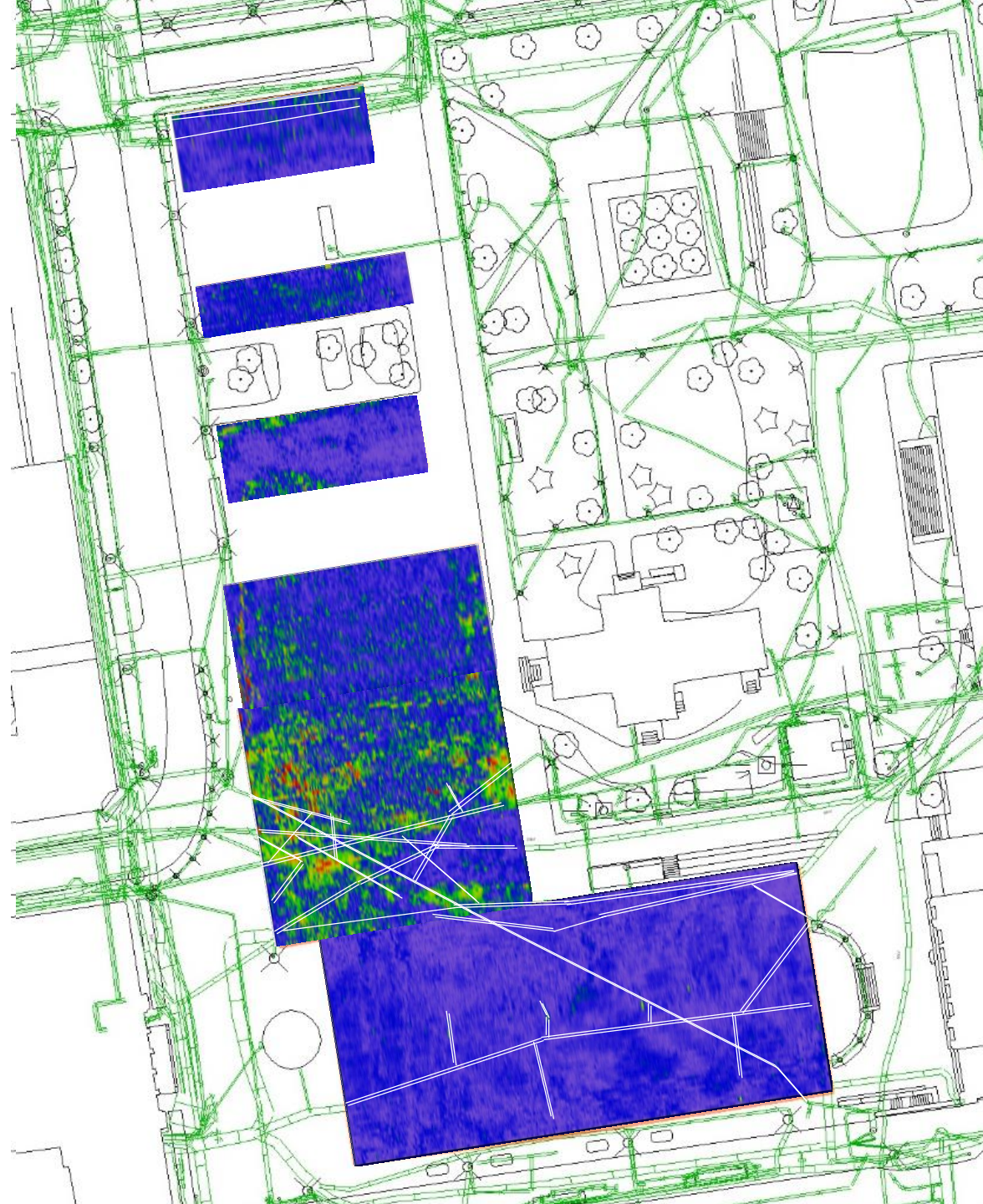
Taso S20
n. – 25 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

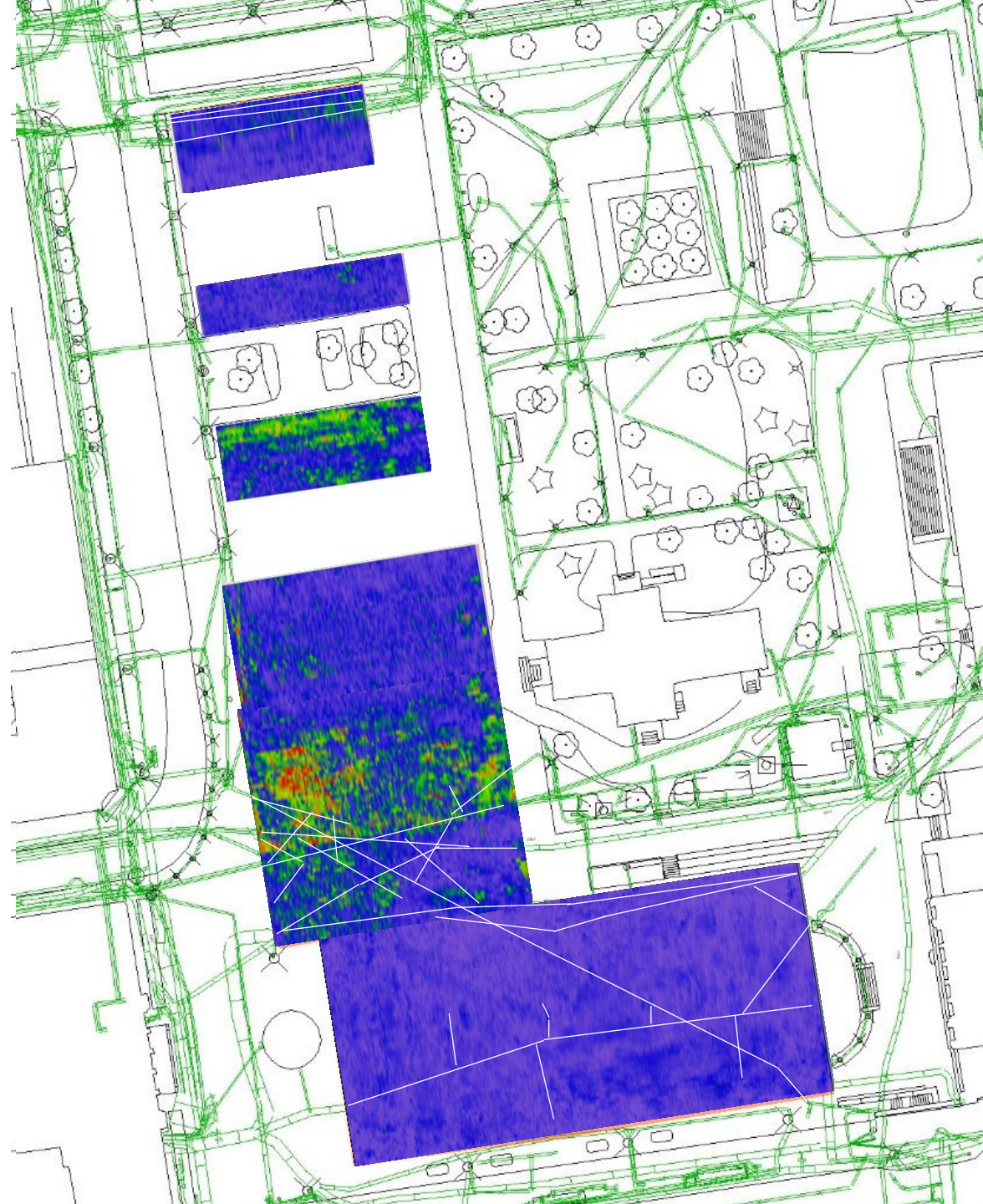
Taso S30
n. – 35 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

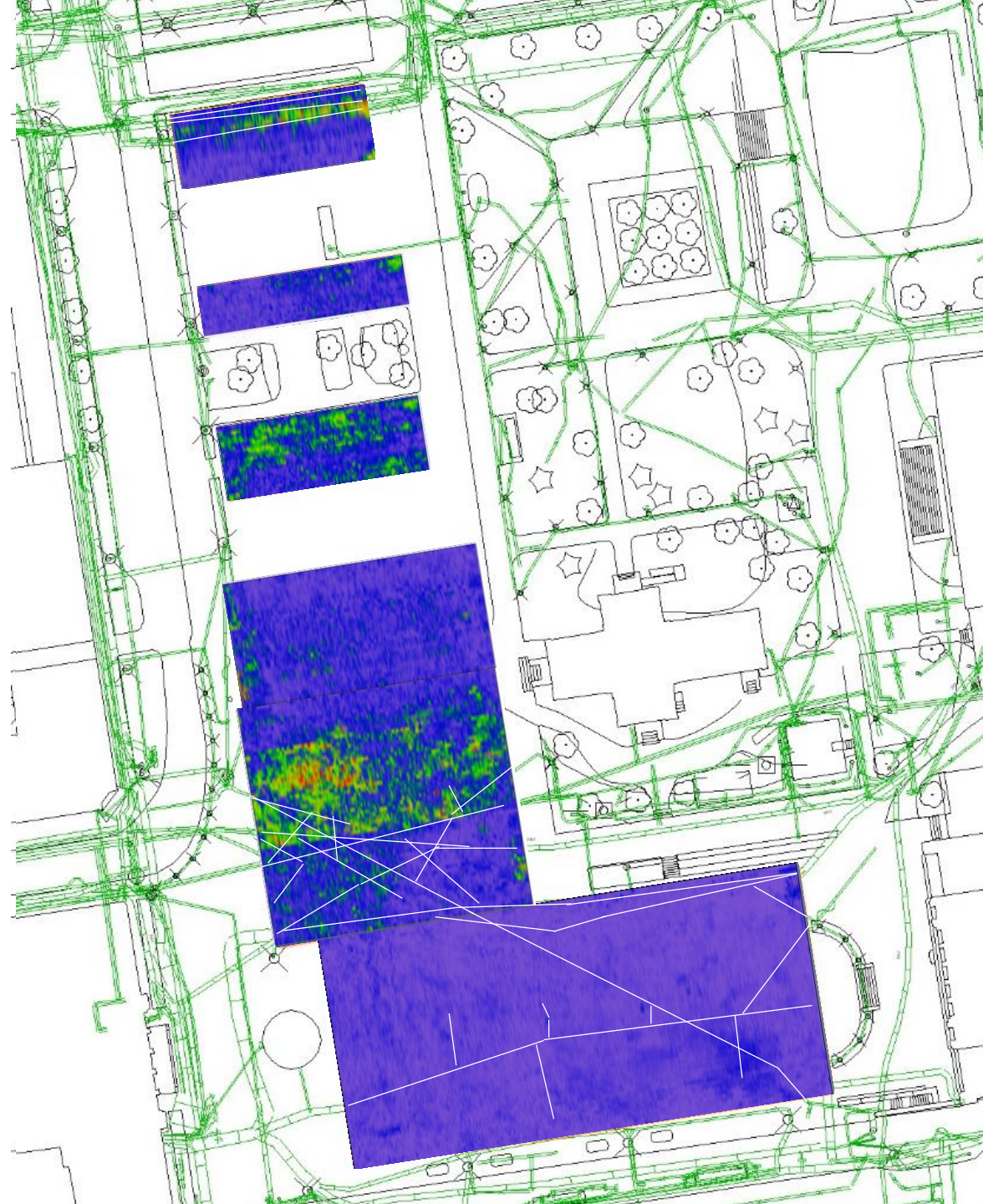
Taso S40
n. – 50 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

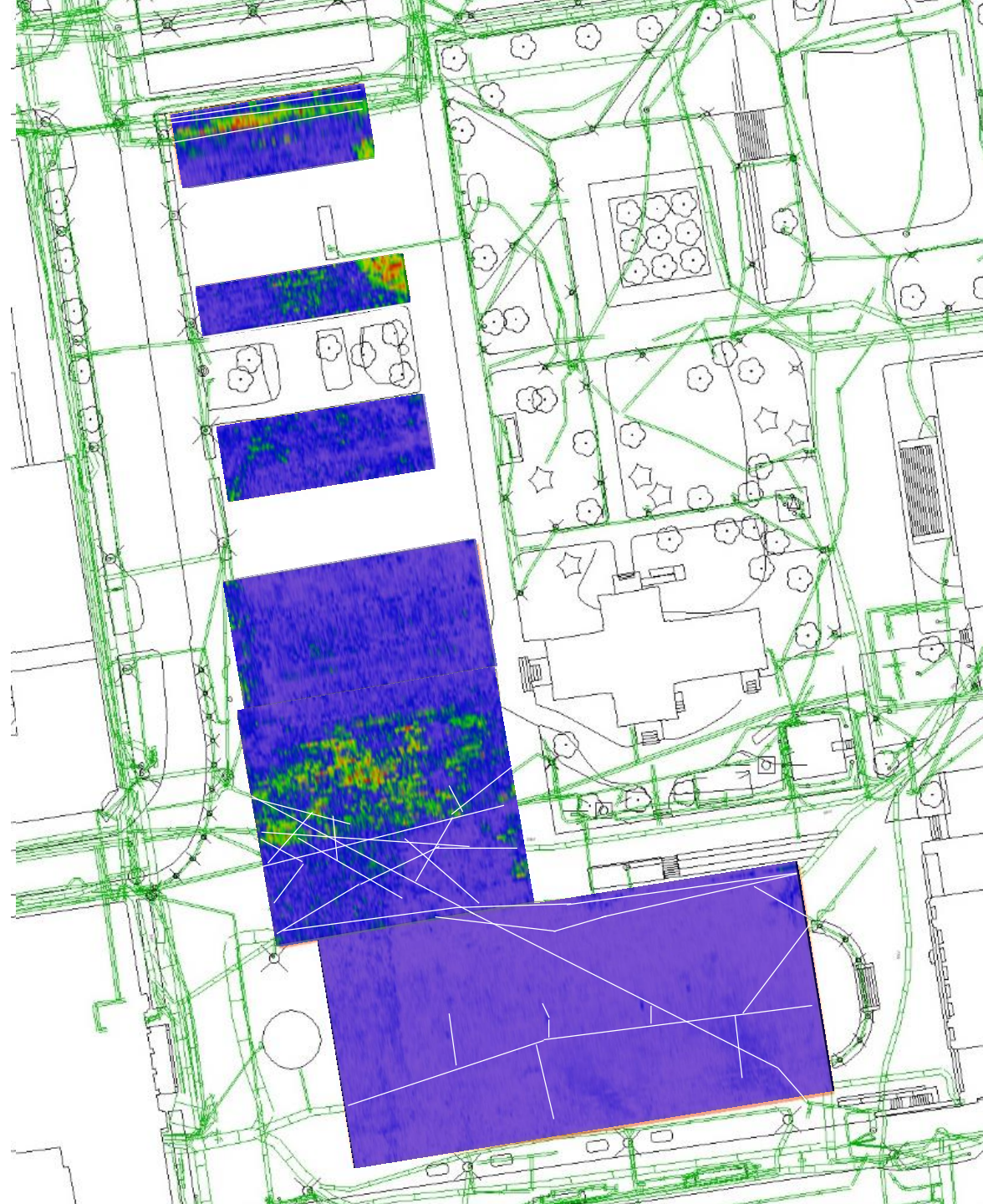
Taso S50
n. – 65 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

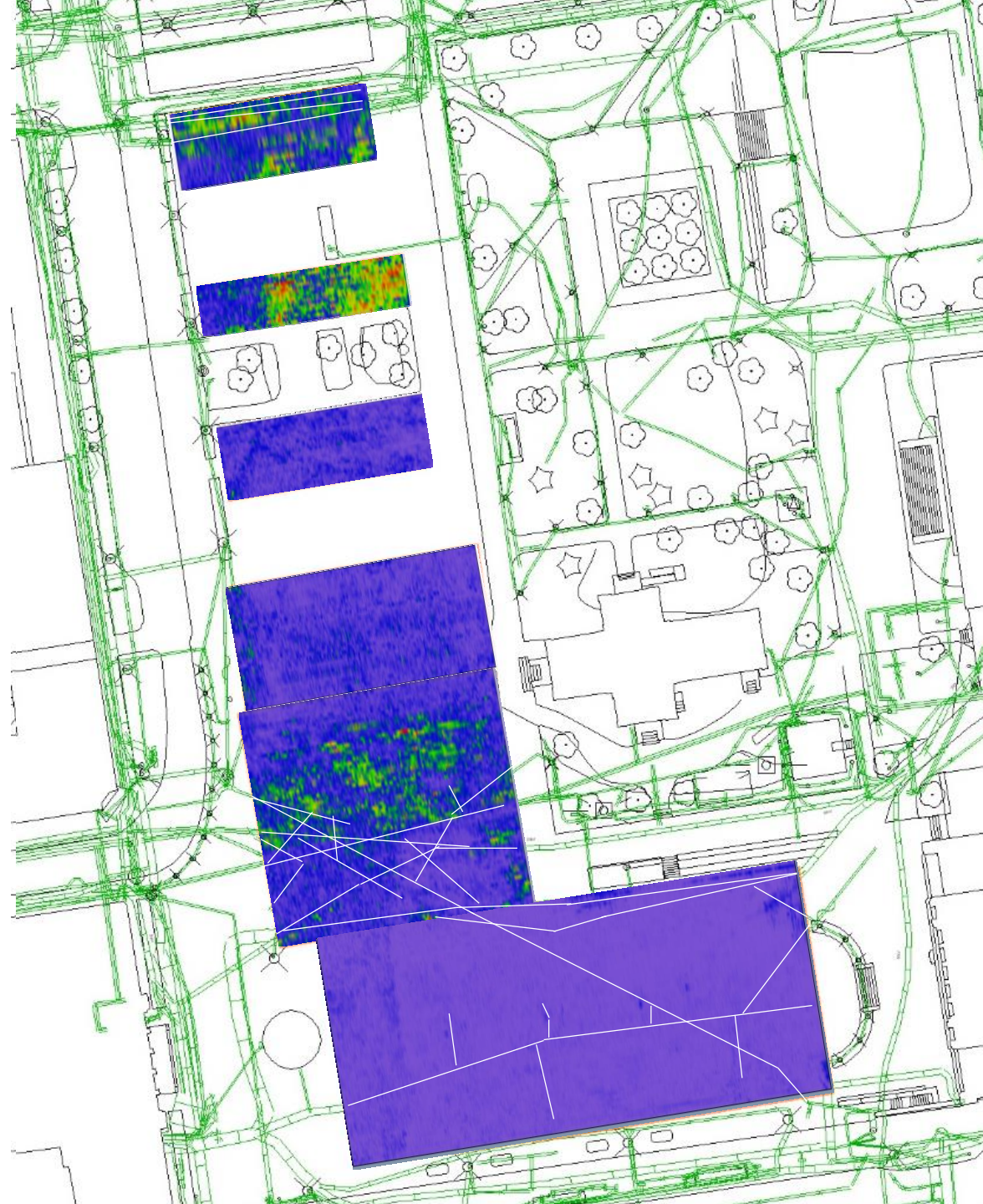
Taso S60
n. – 75 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

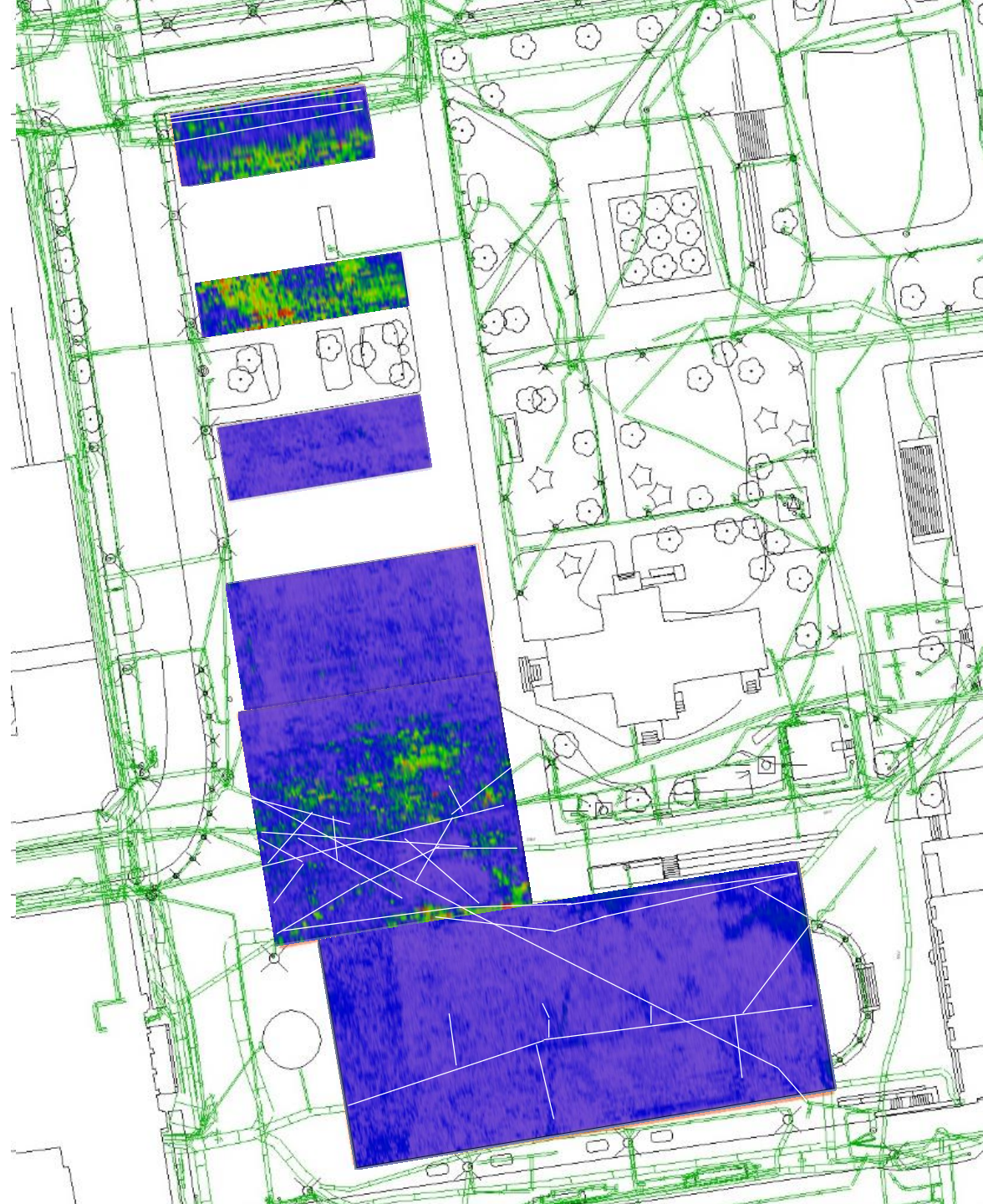
Taso S70
n. – 90 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

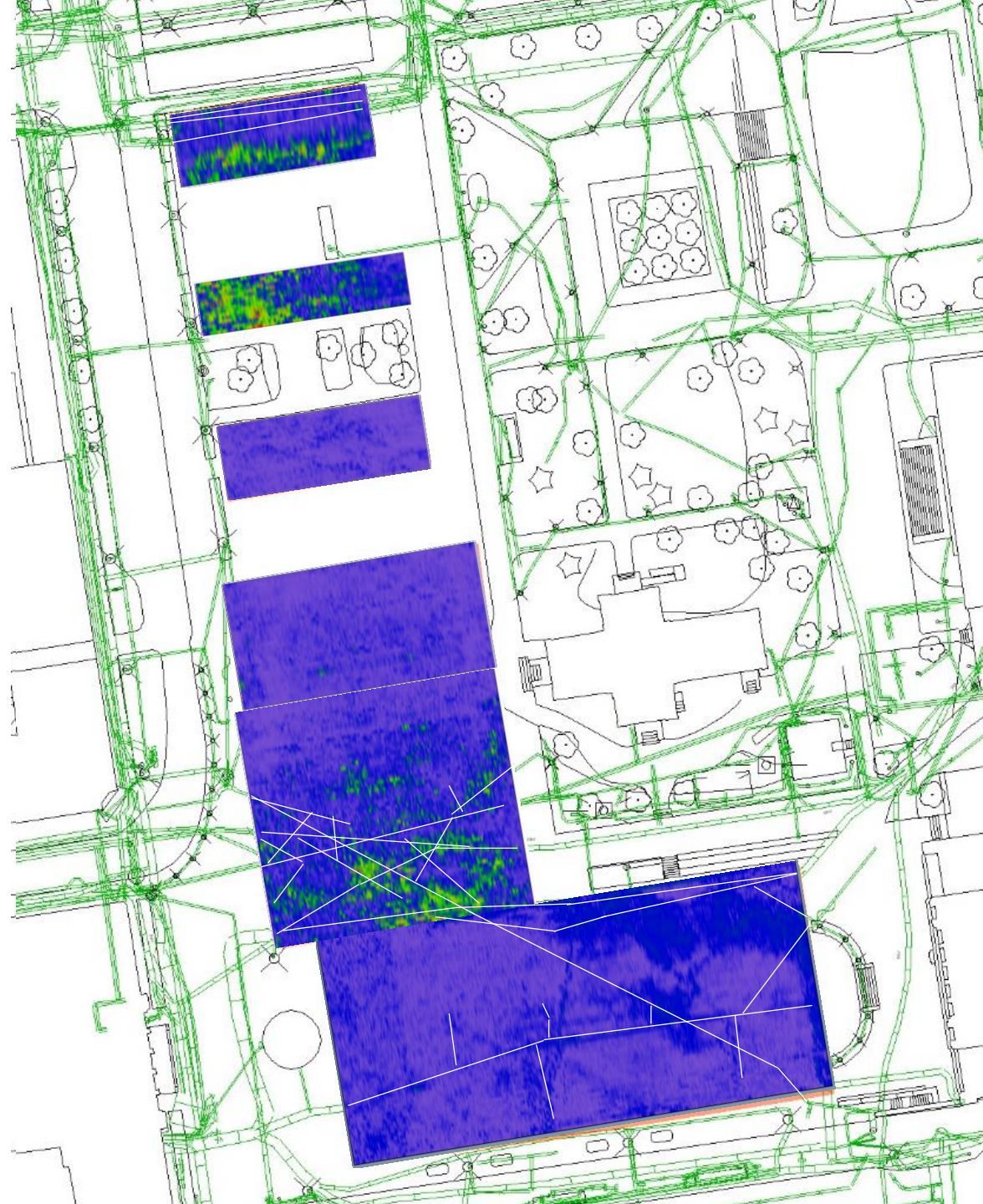
Taso S80
n. – 100 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

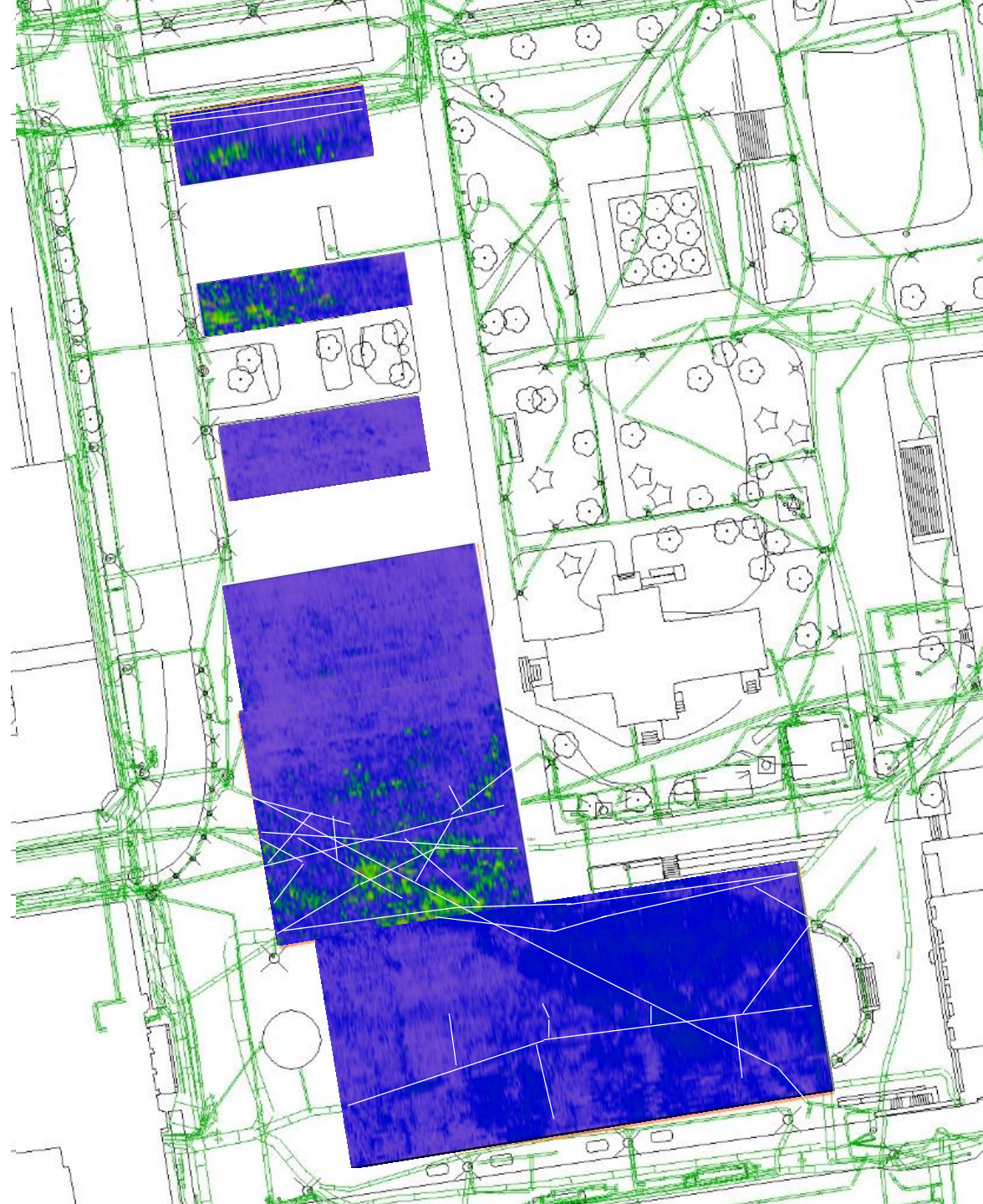
Taso S90
n. – 115 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

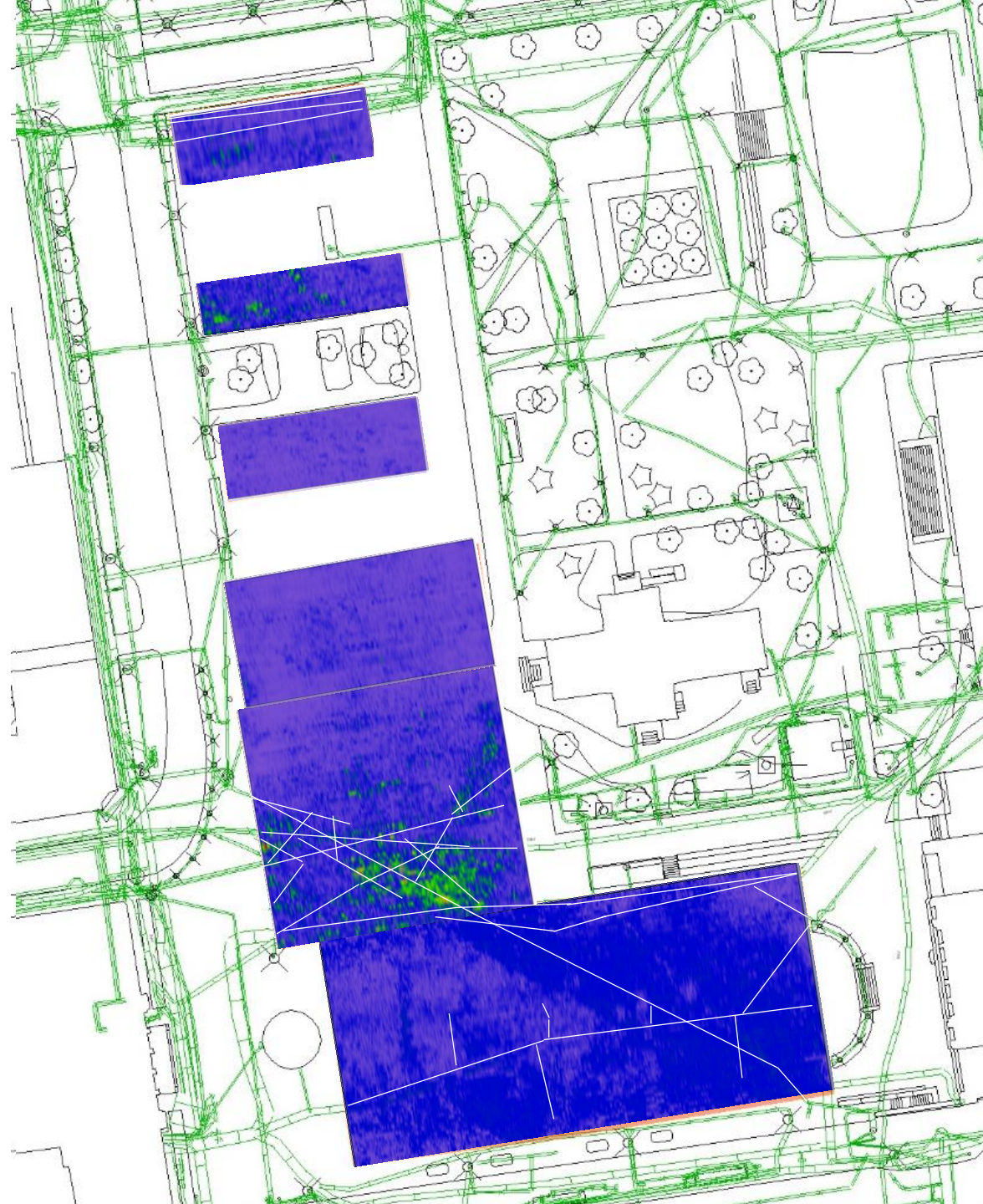
Taso S100
n. – 130 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

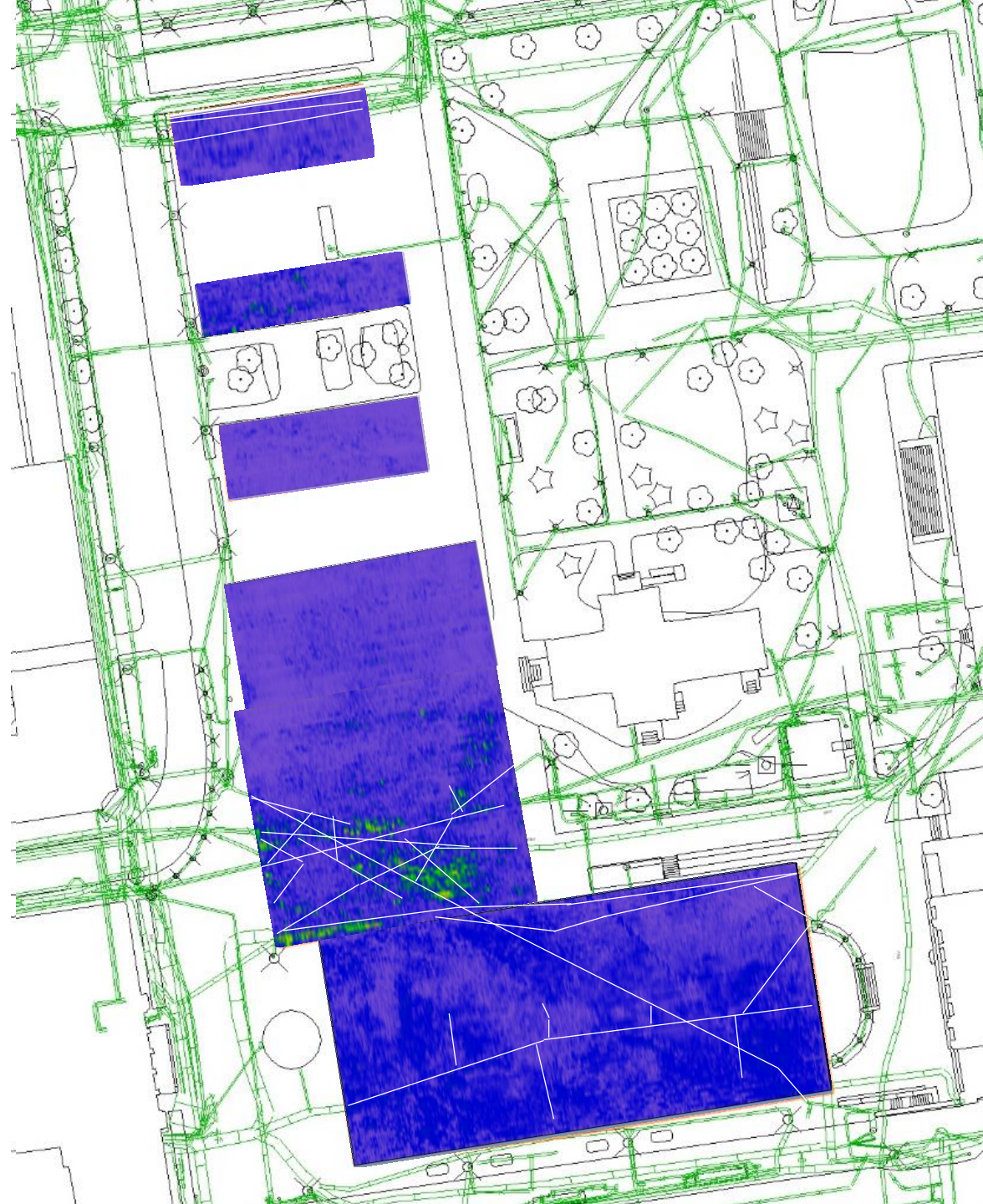
Taso S110
n. – 140 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

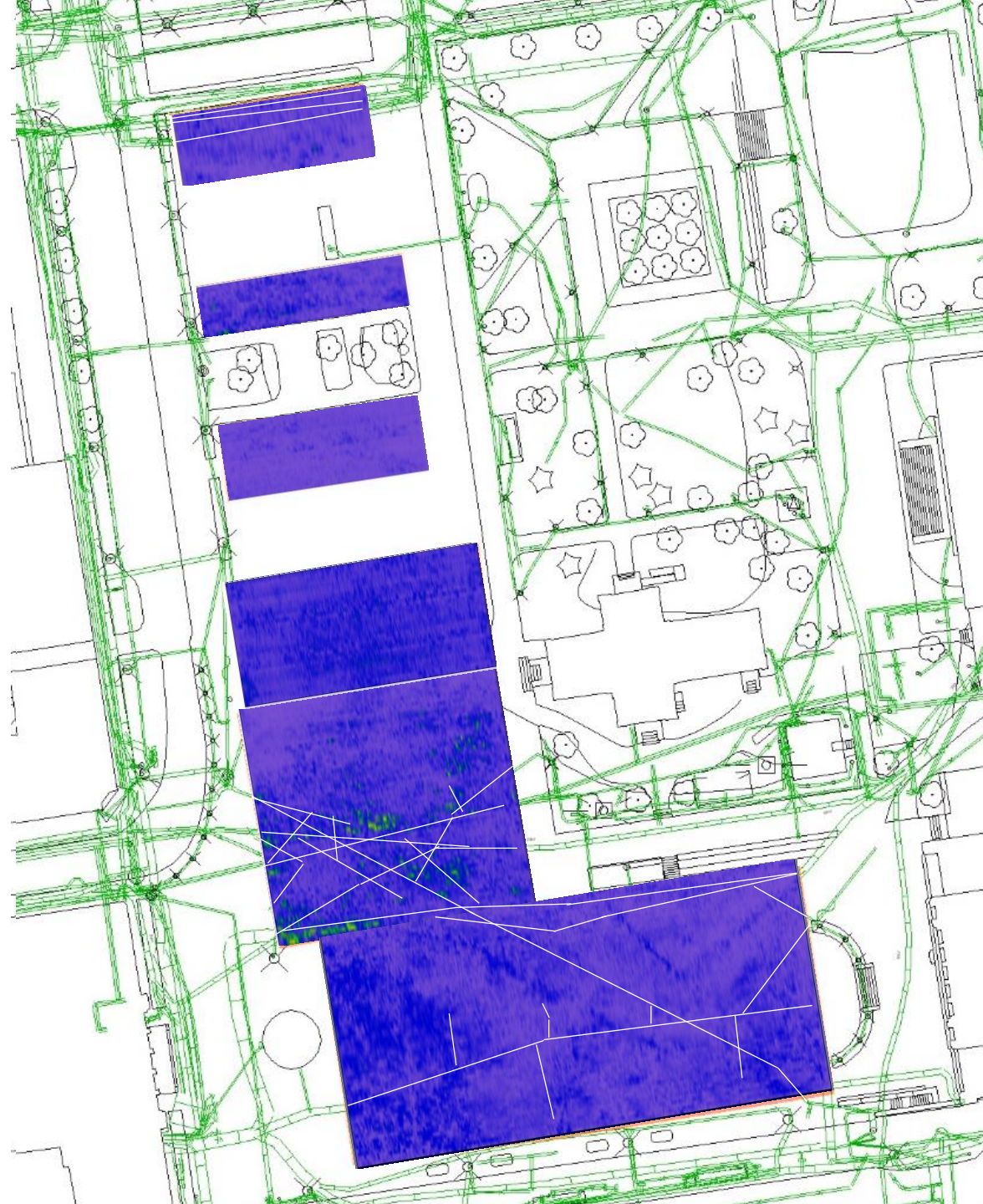
Taso S120
n. – 155 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

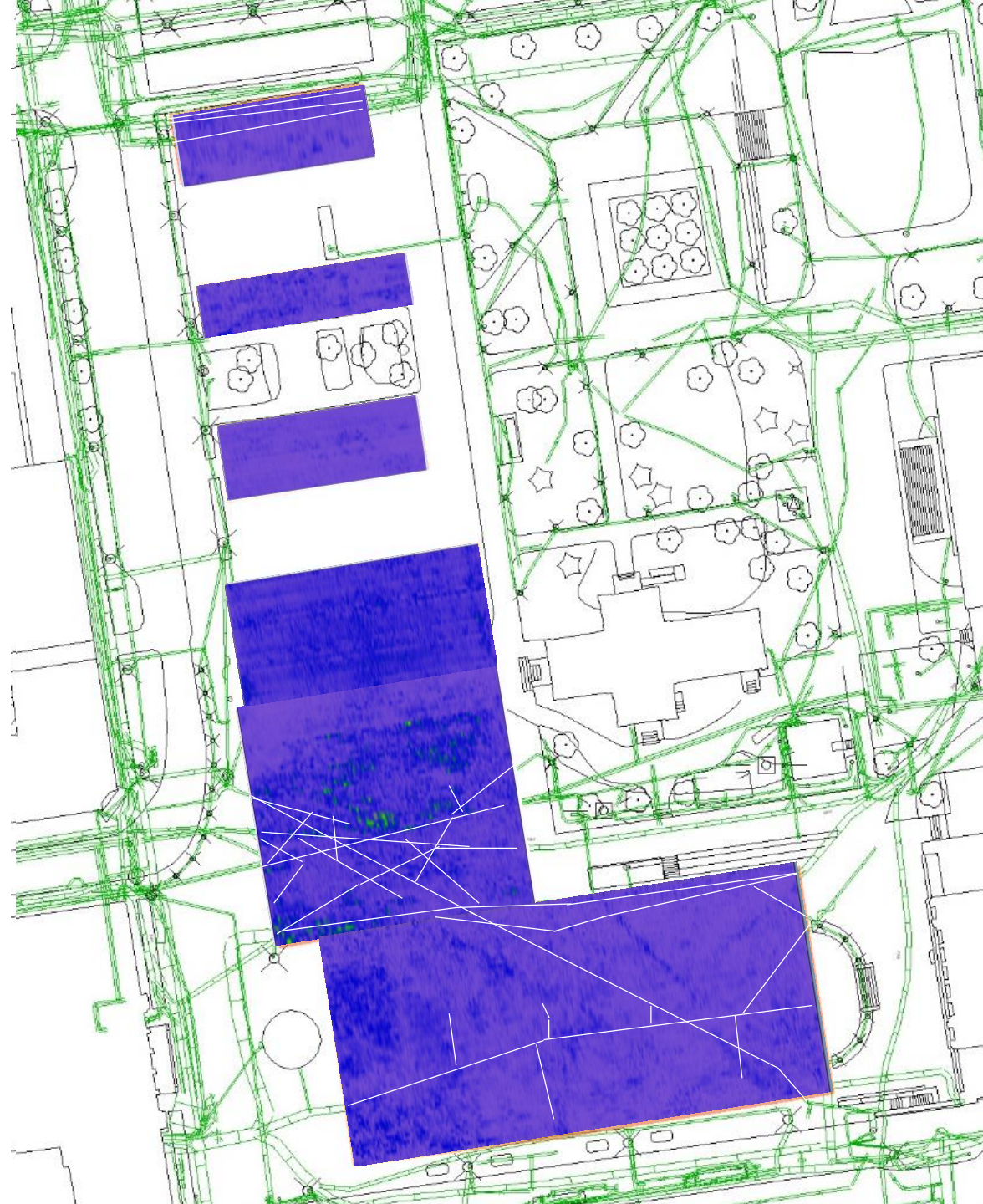
Taso S130
n. – 165 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

Taso S140
n. – 180 cm

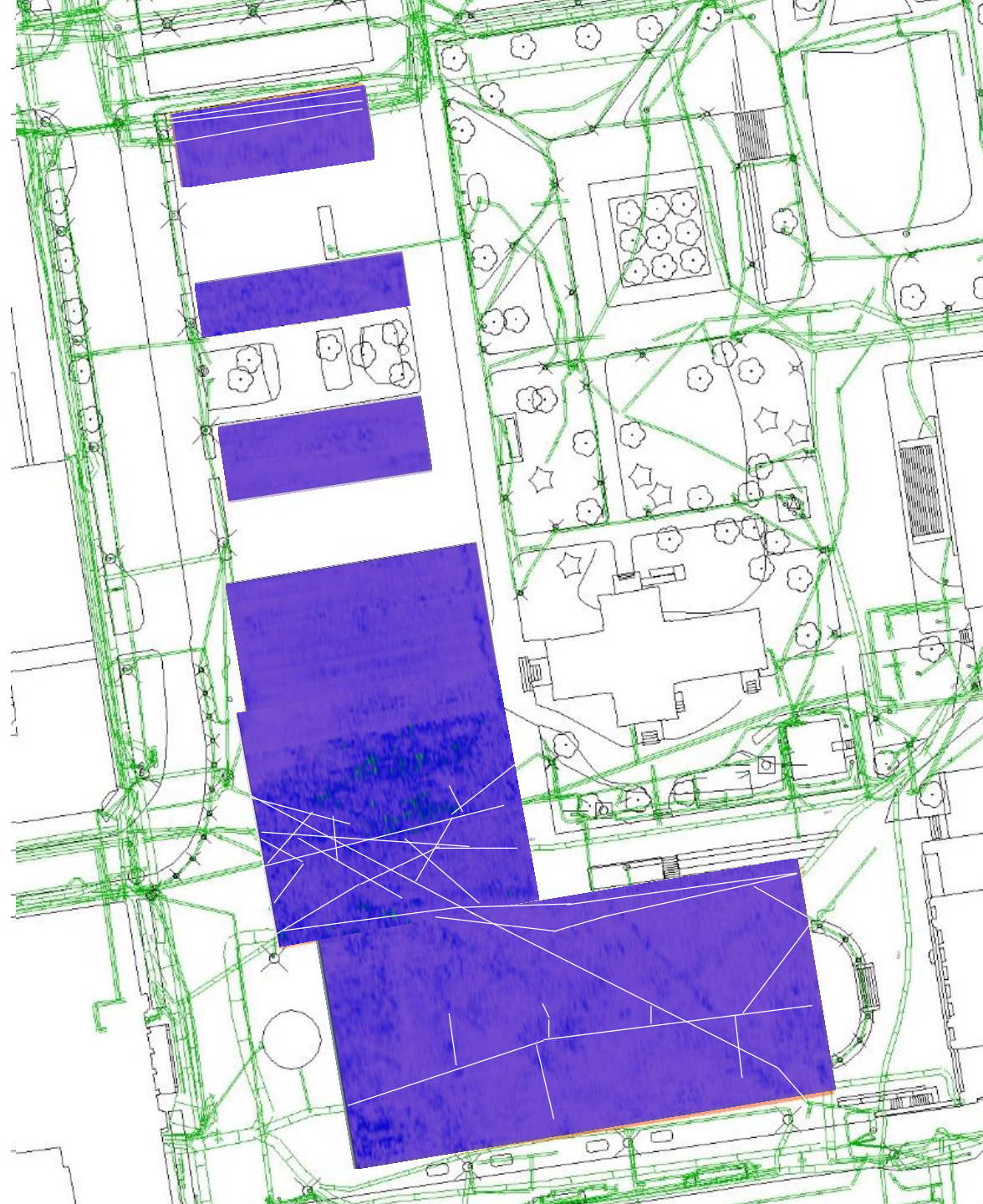
Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

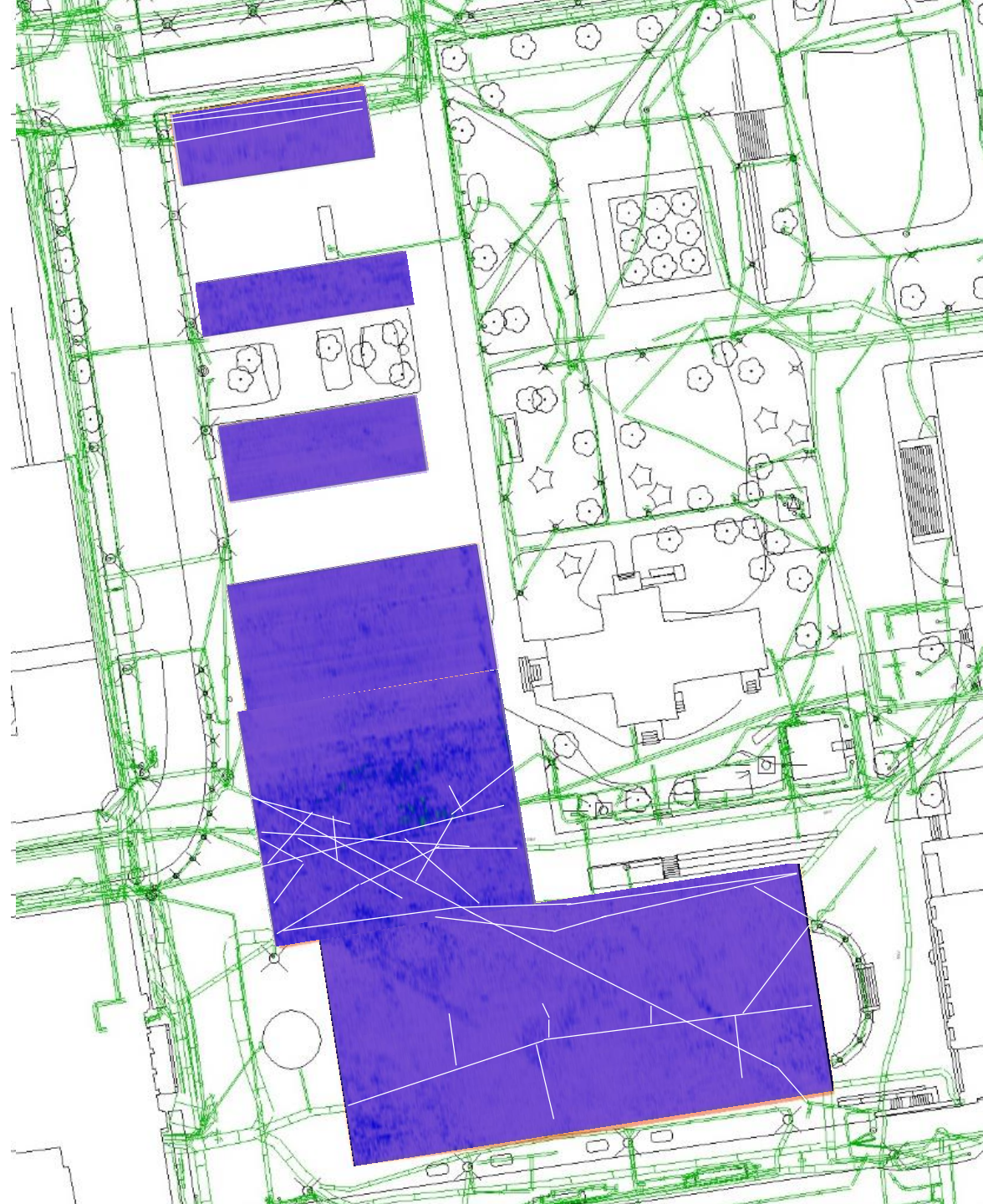
Taso S150
n. – 190 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

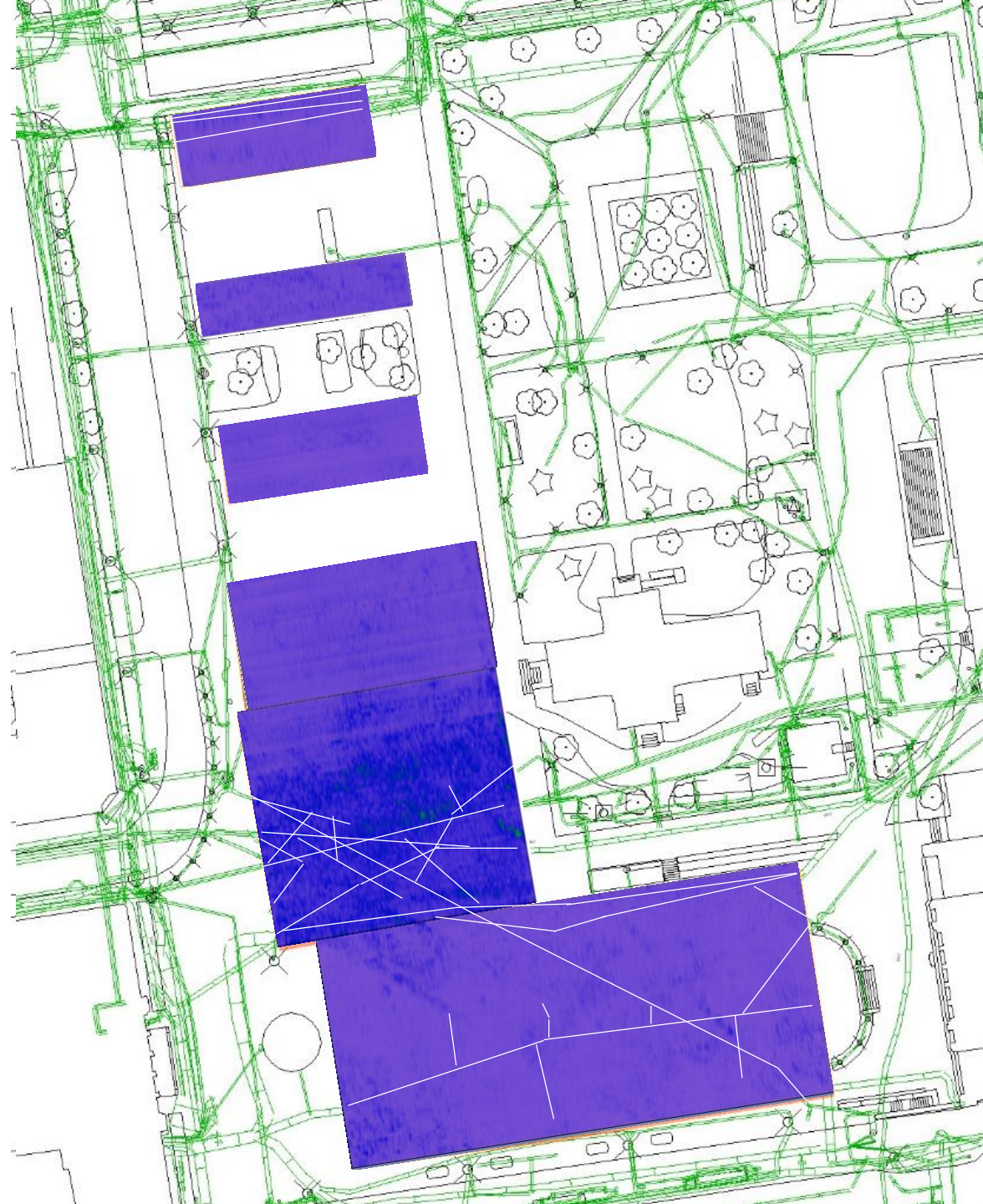
Taso S160
n. – 200 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

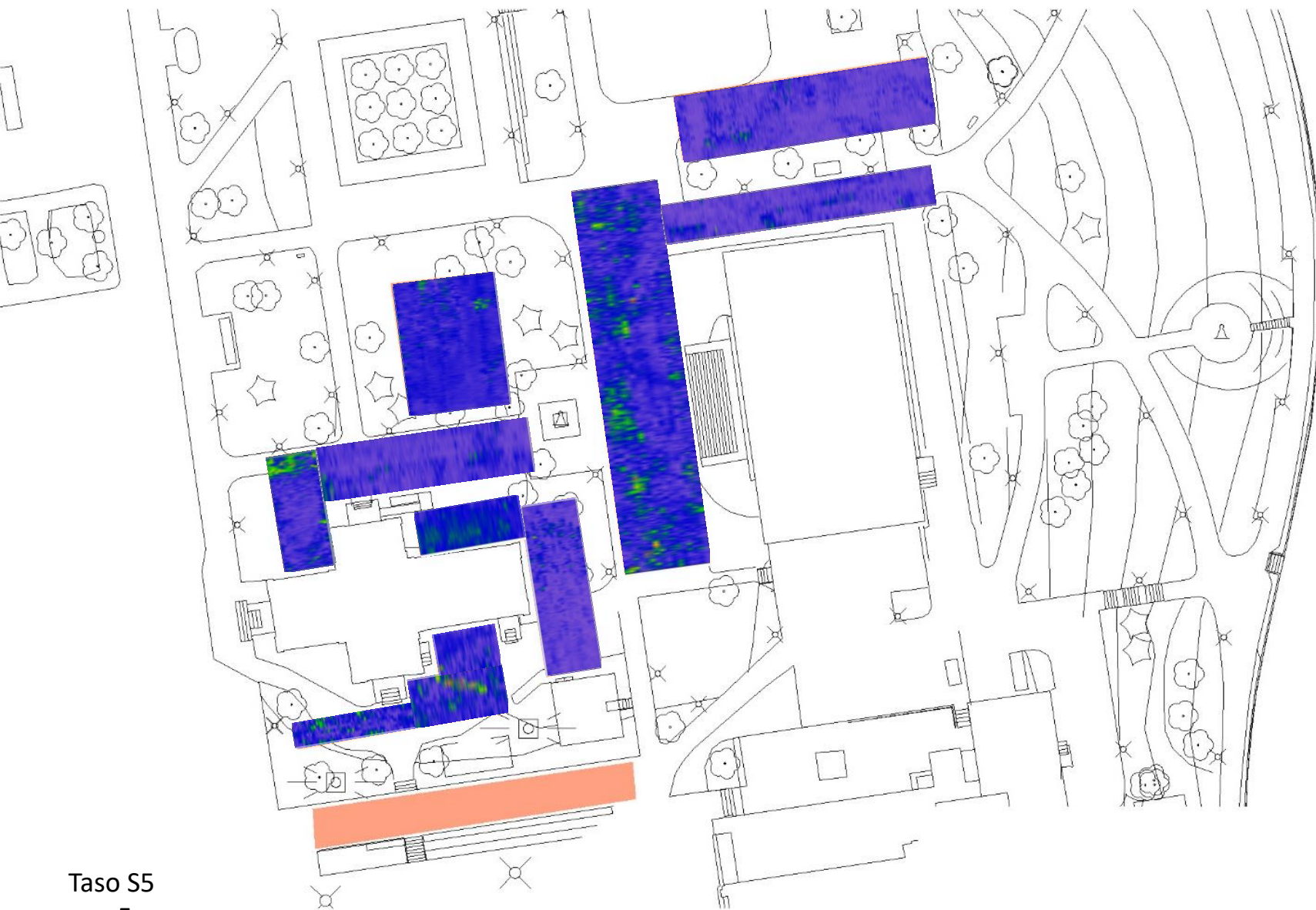

Taso S170
n. – 220 cm

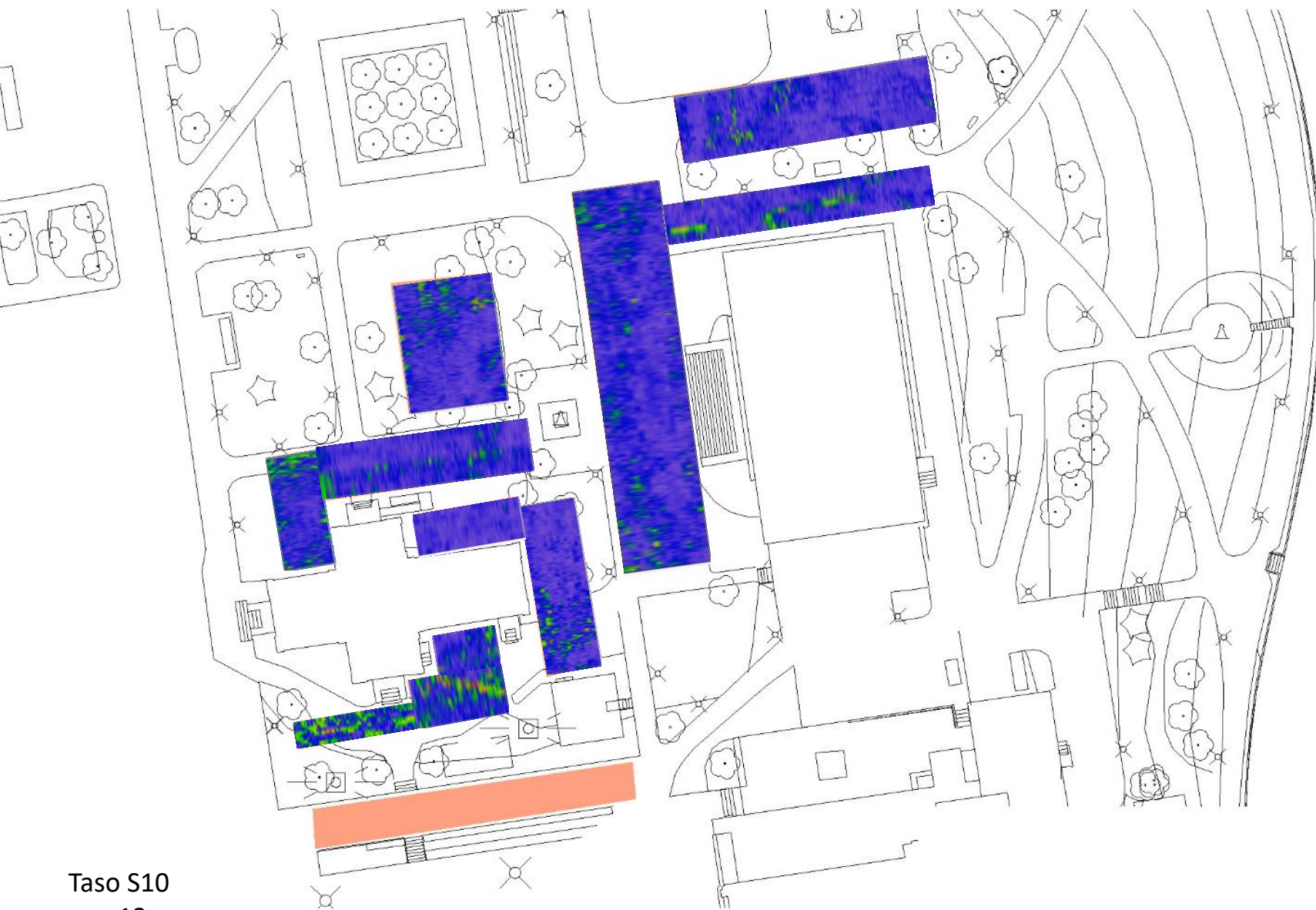
Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

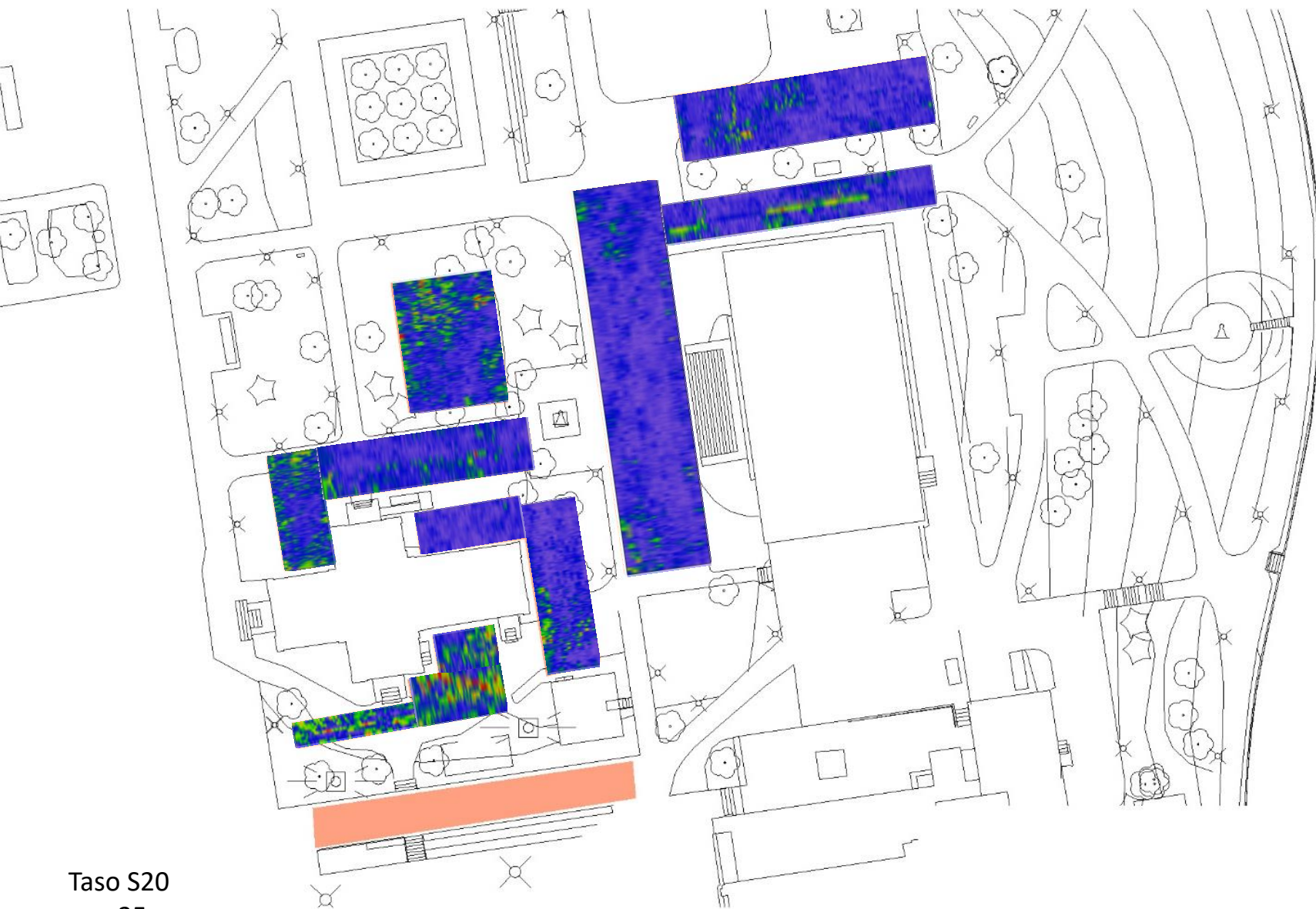
Taso S180
n. – 230 cm

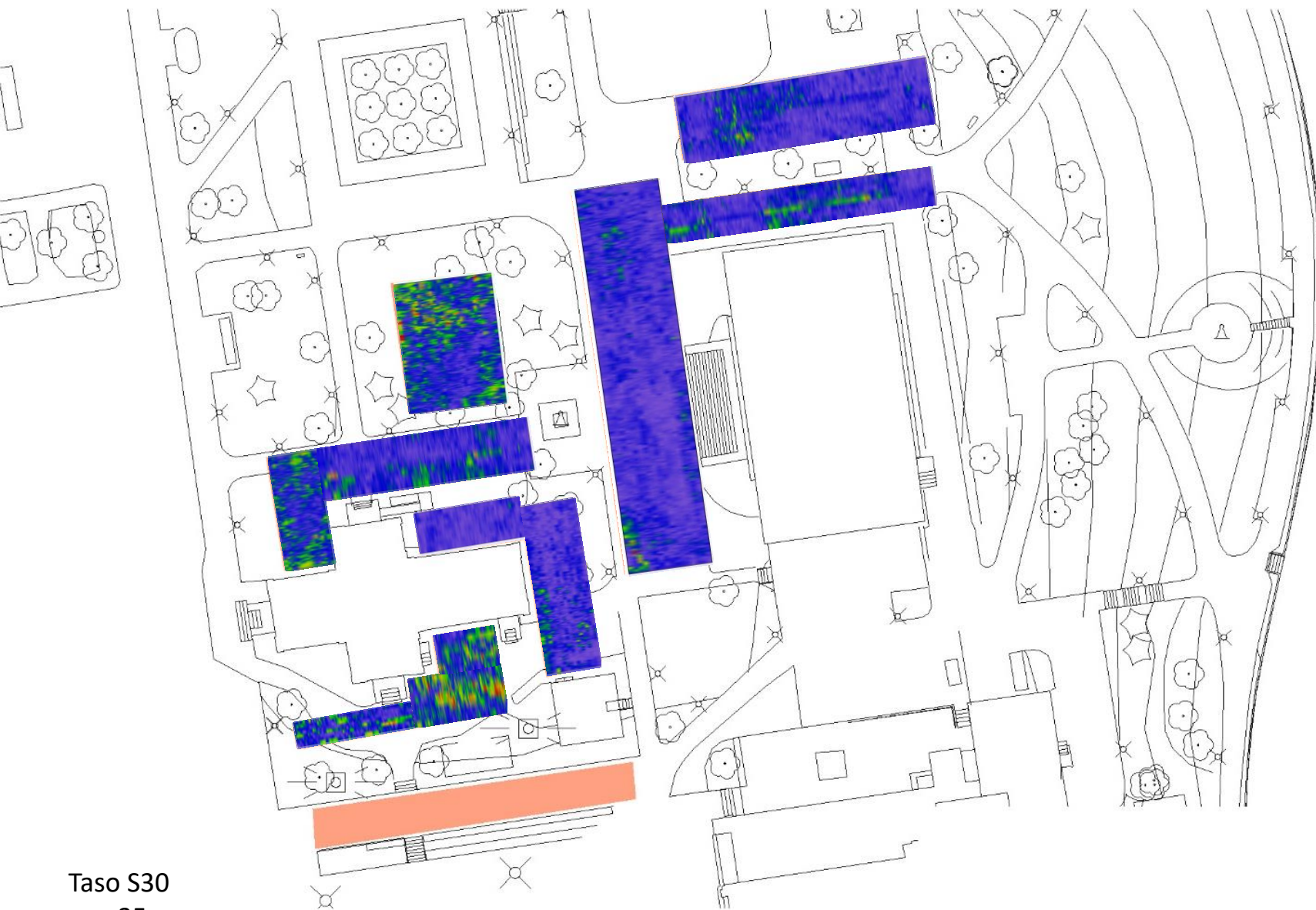
Taso S5
n. – 5 cm

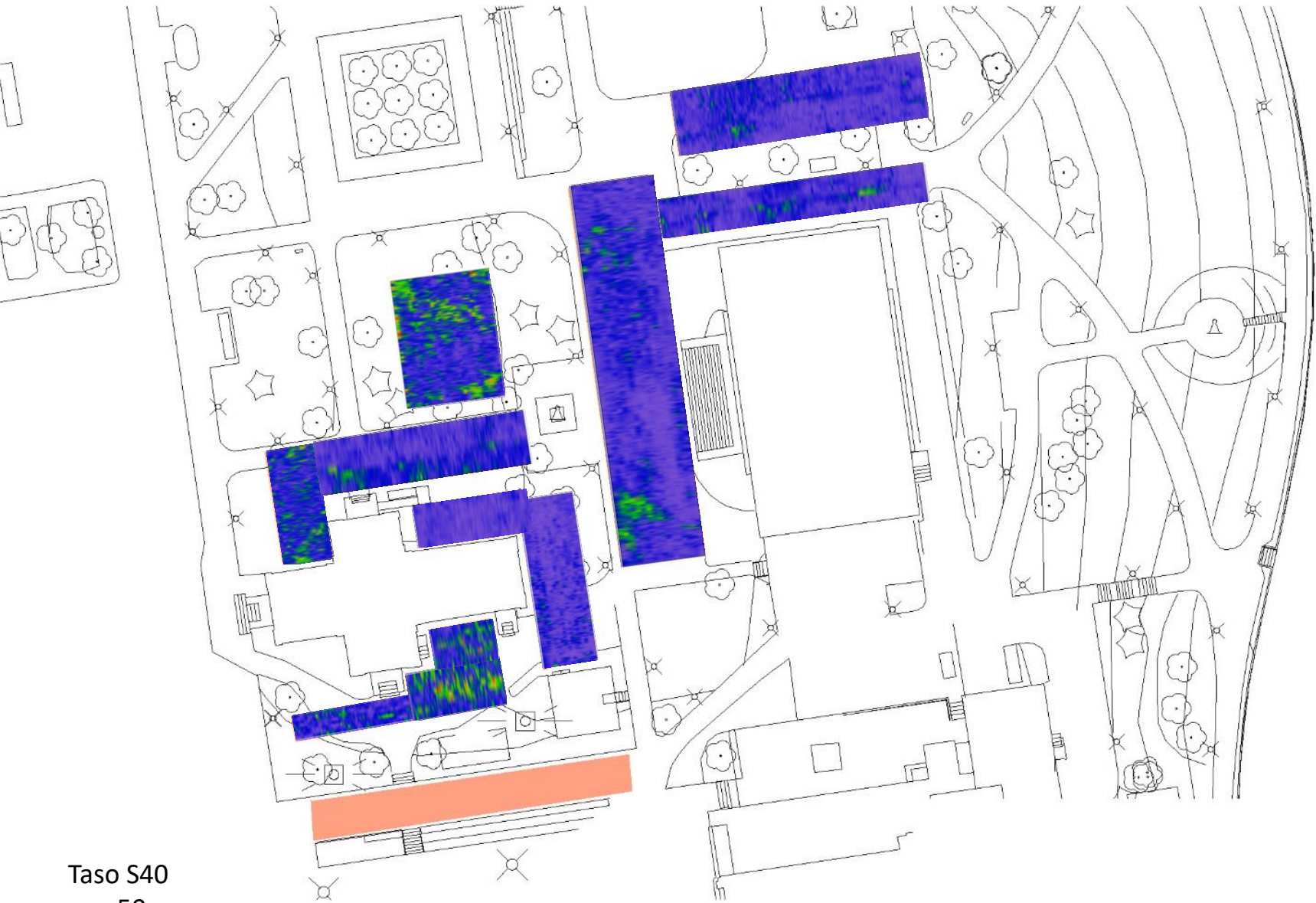
Taso S10
n. – 13 cm

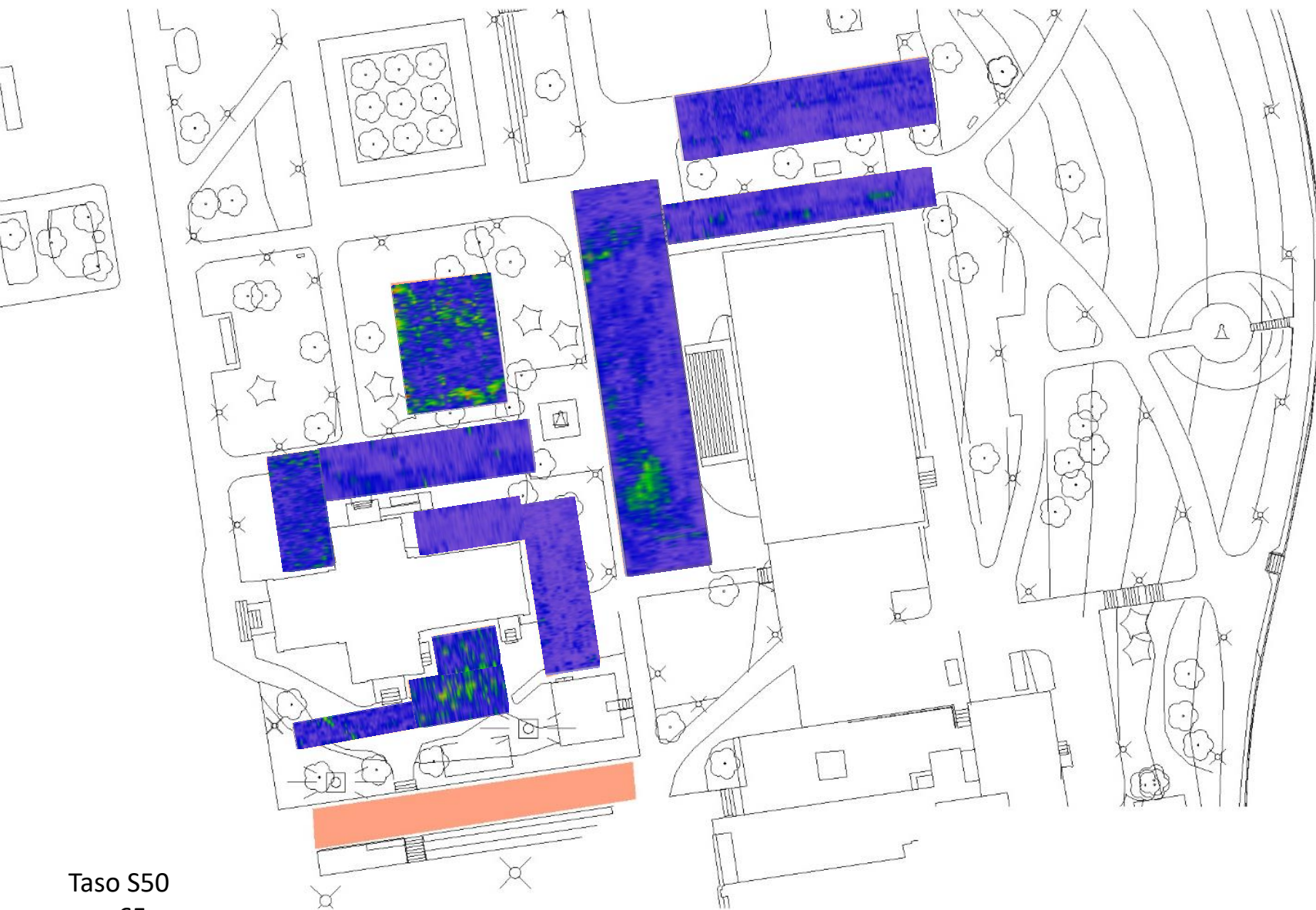
Taso S20
n. - 25 cm

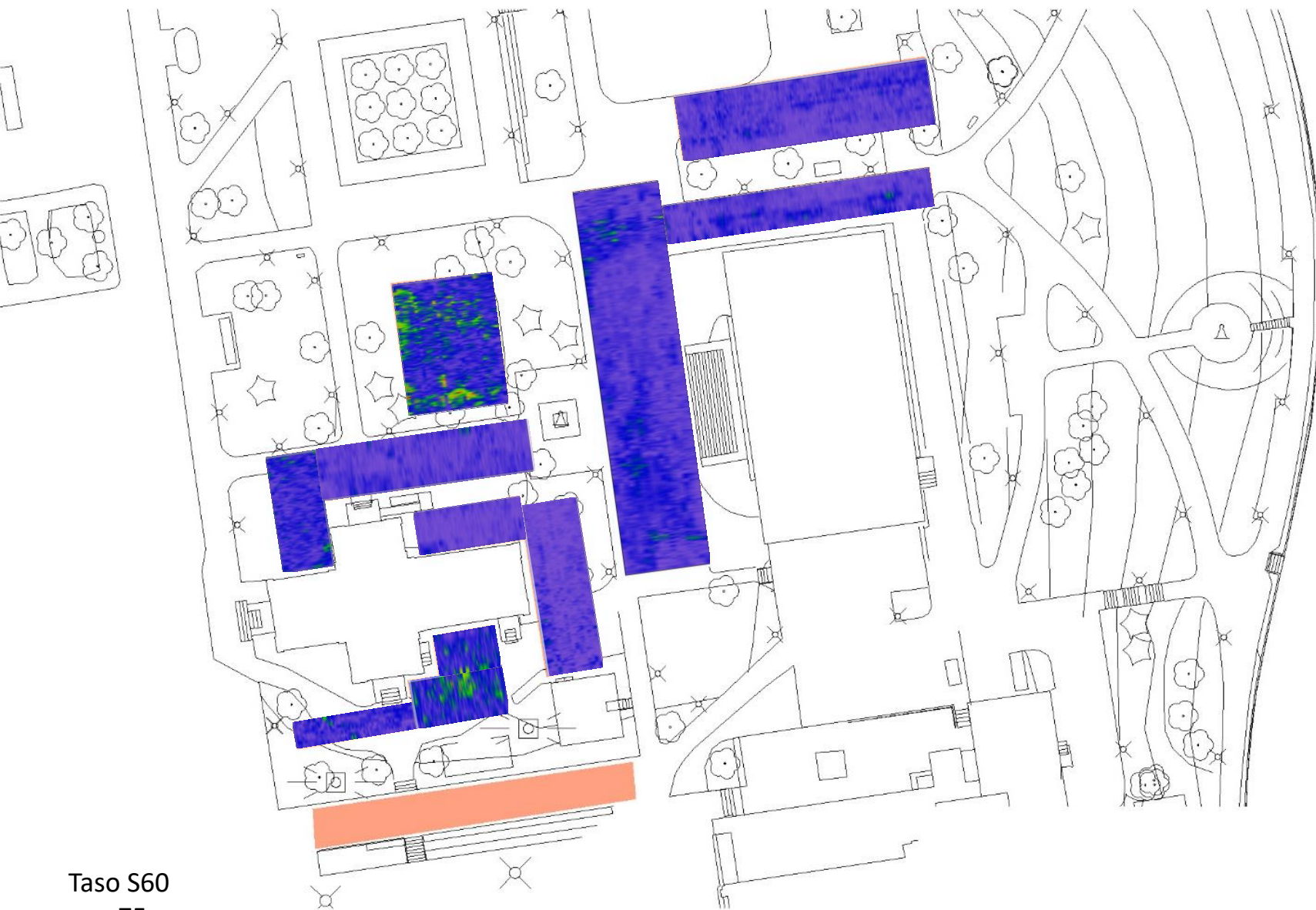
Taso S30
n. - 35 cm

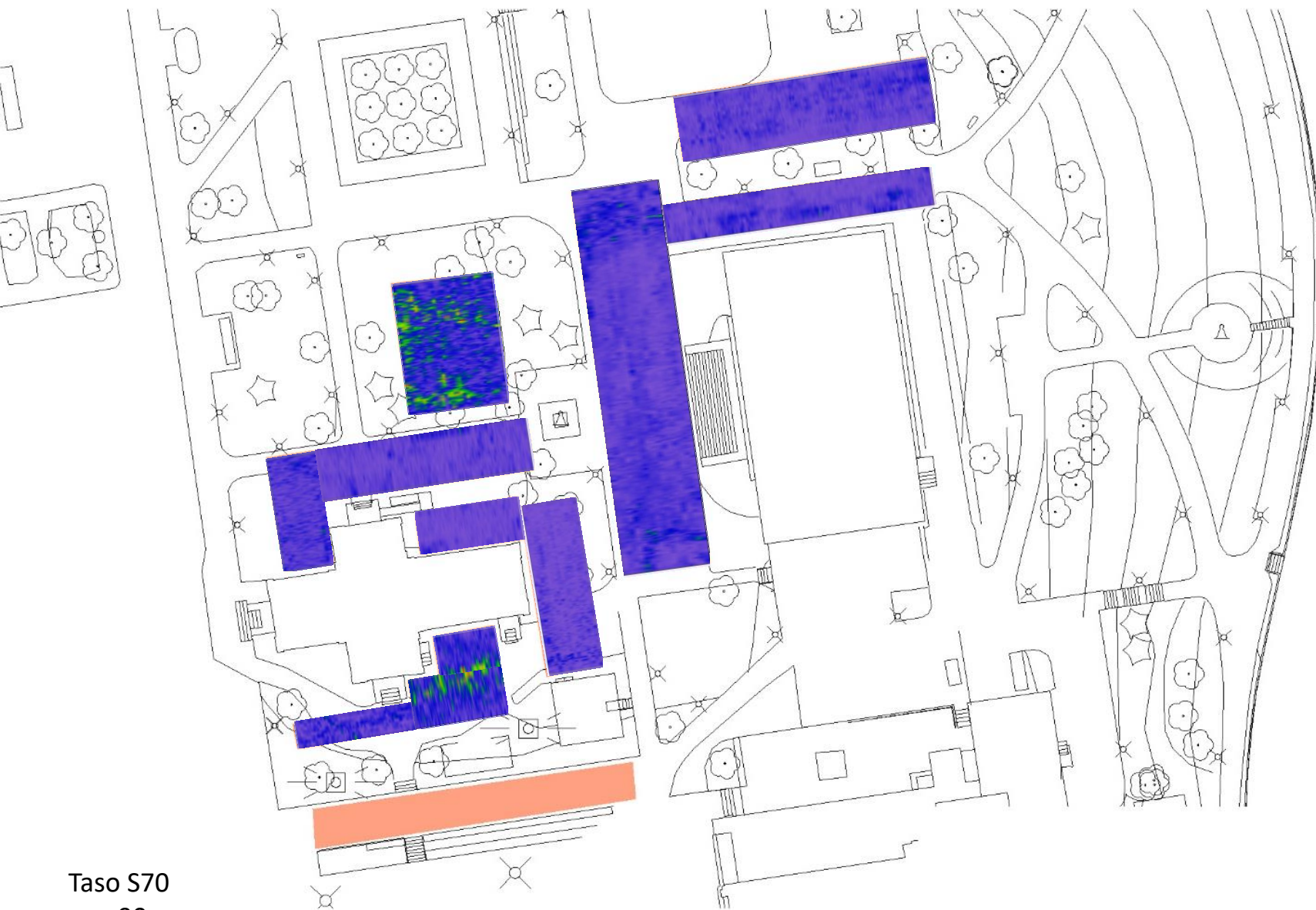
Taso S40
n. – 50 cm

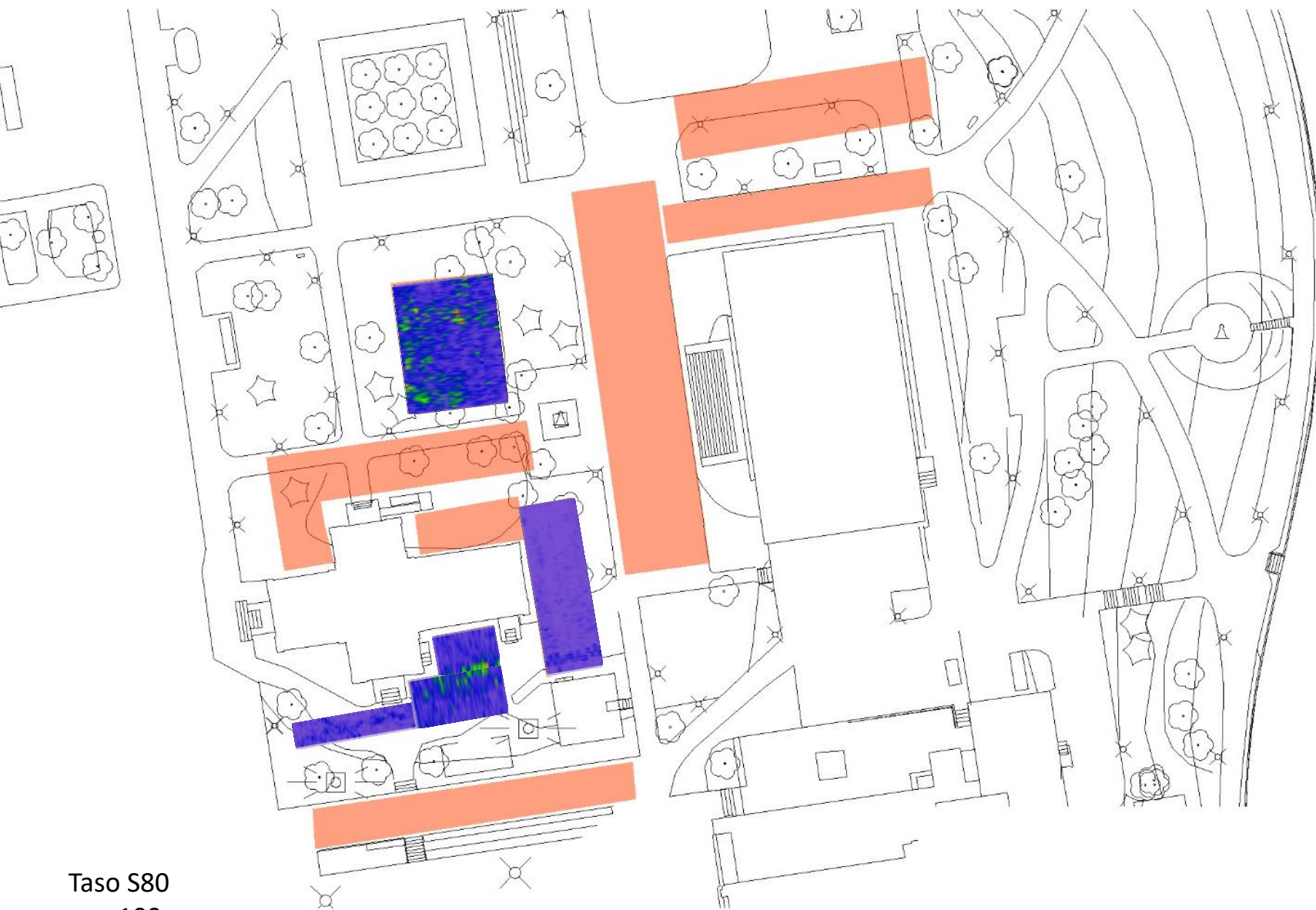
Taso S50
n. – 65 cm

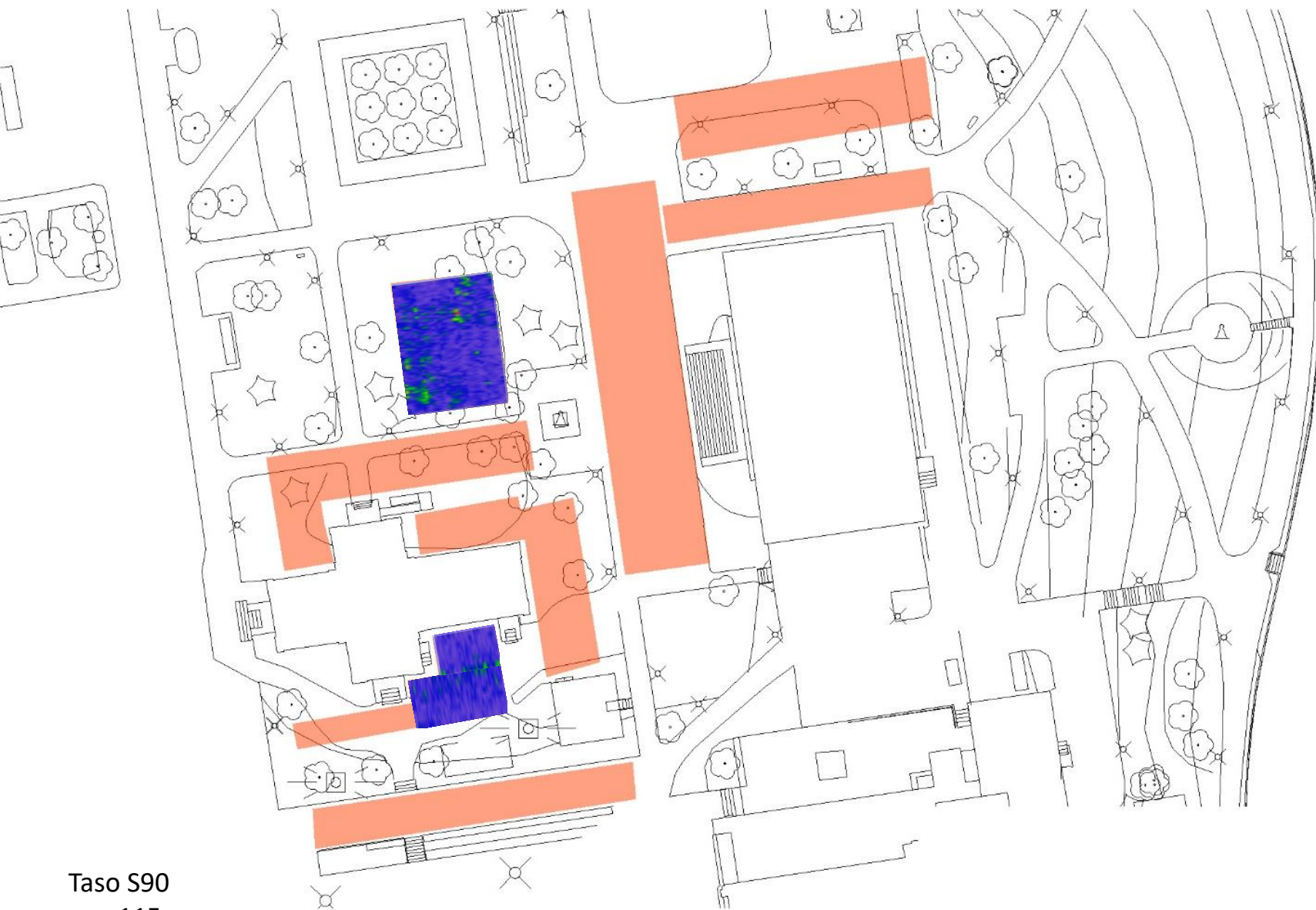
Taso S60
n. – 75 cm

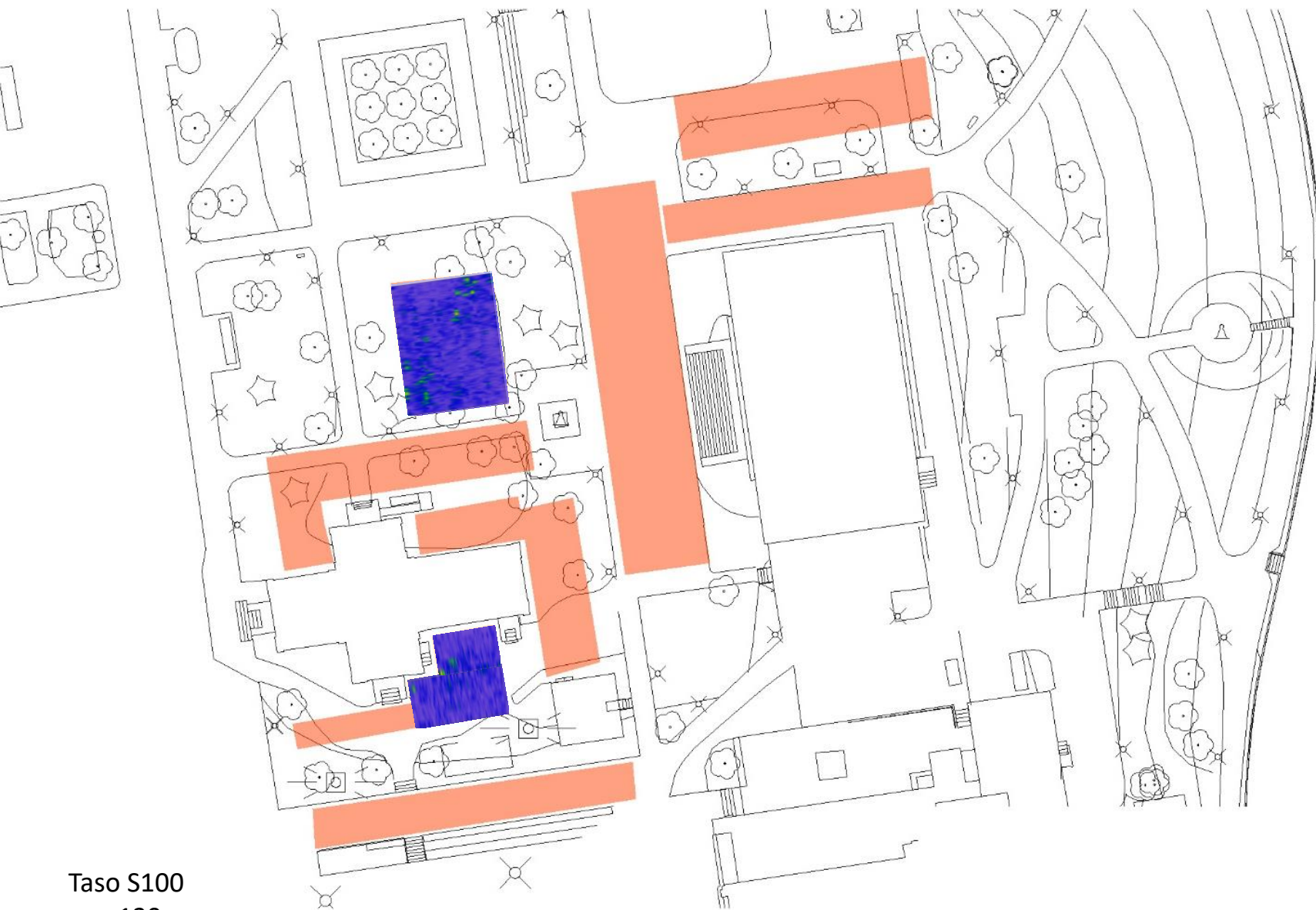
Taso S70
n. – 90 cm

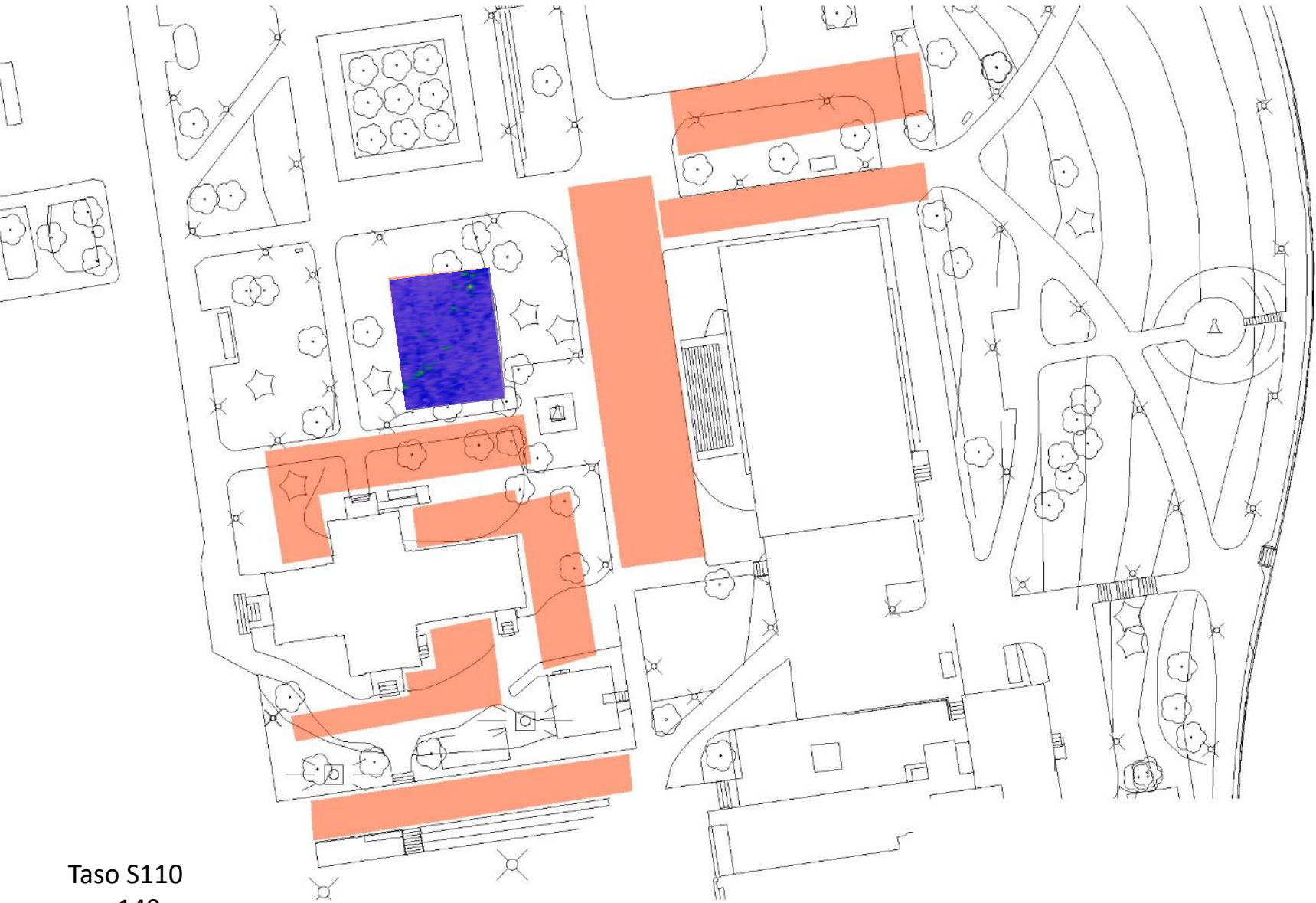
Taso S80
n. – 100 cm

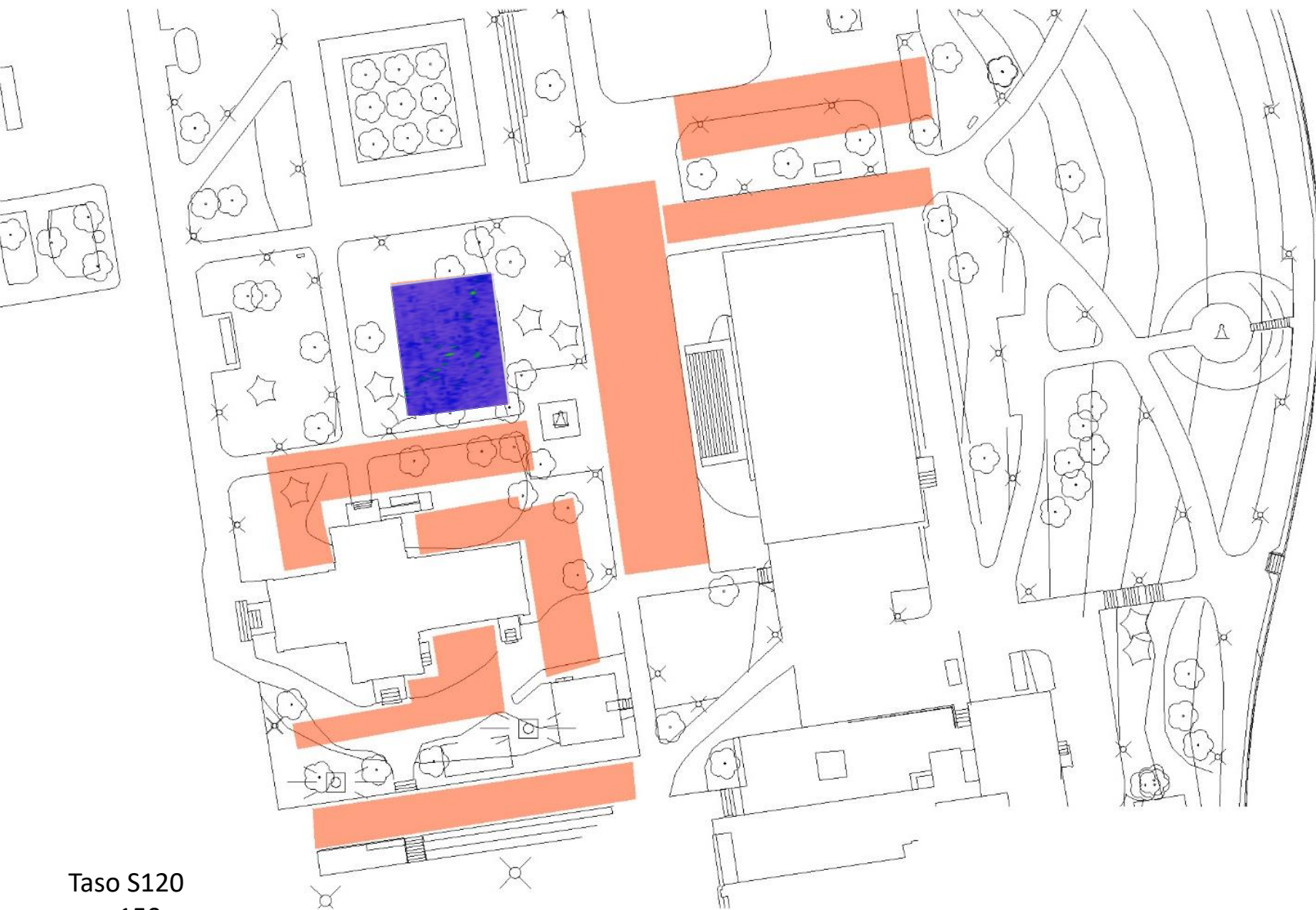
Taso S90
n. – 115 cm

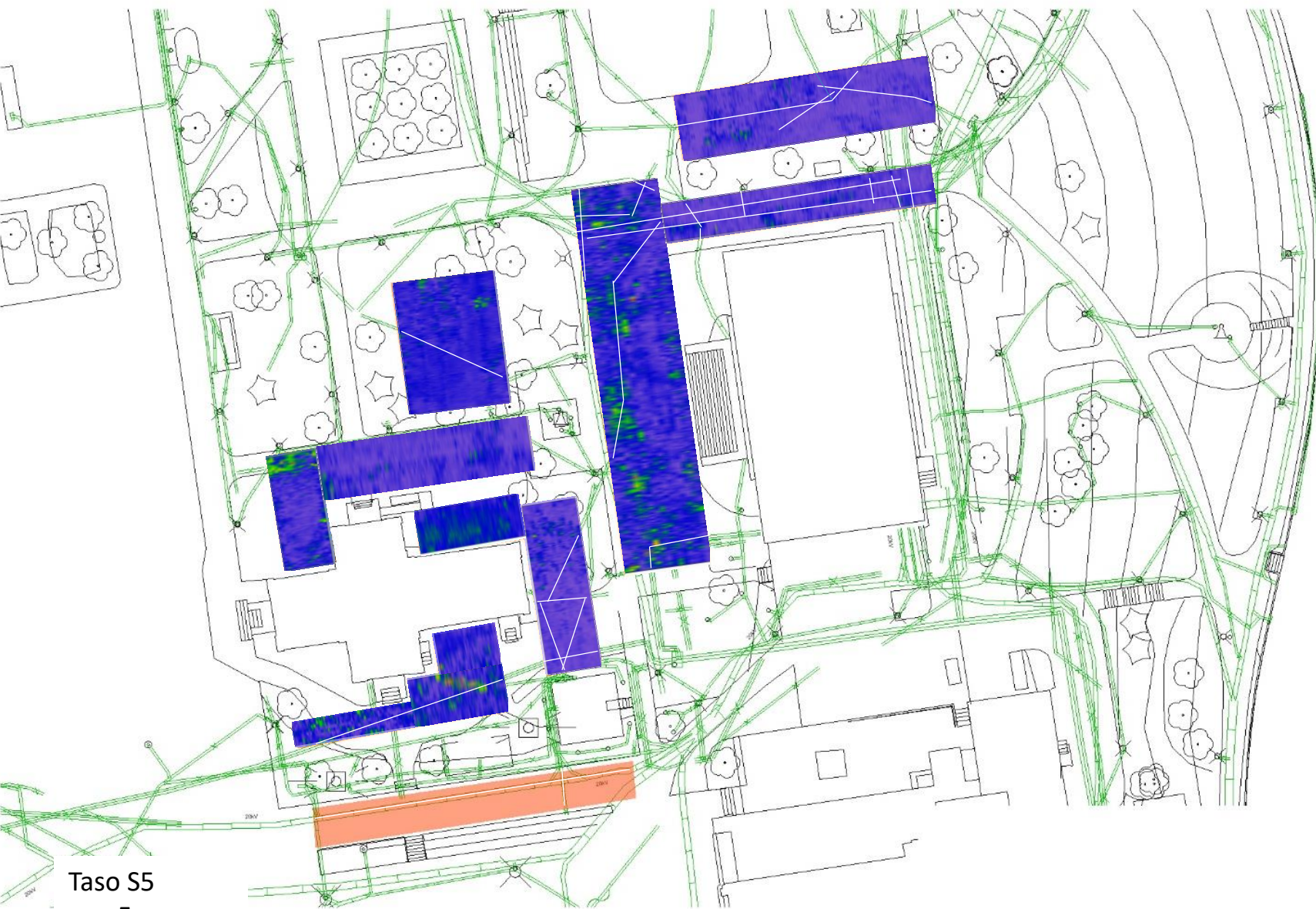
Taso S100
n. – 130 cm

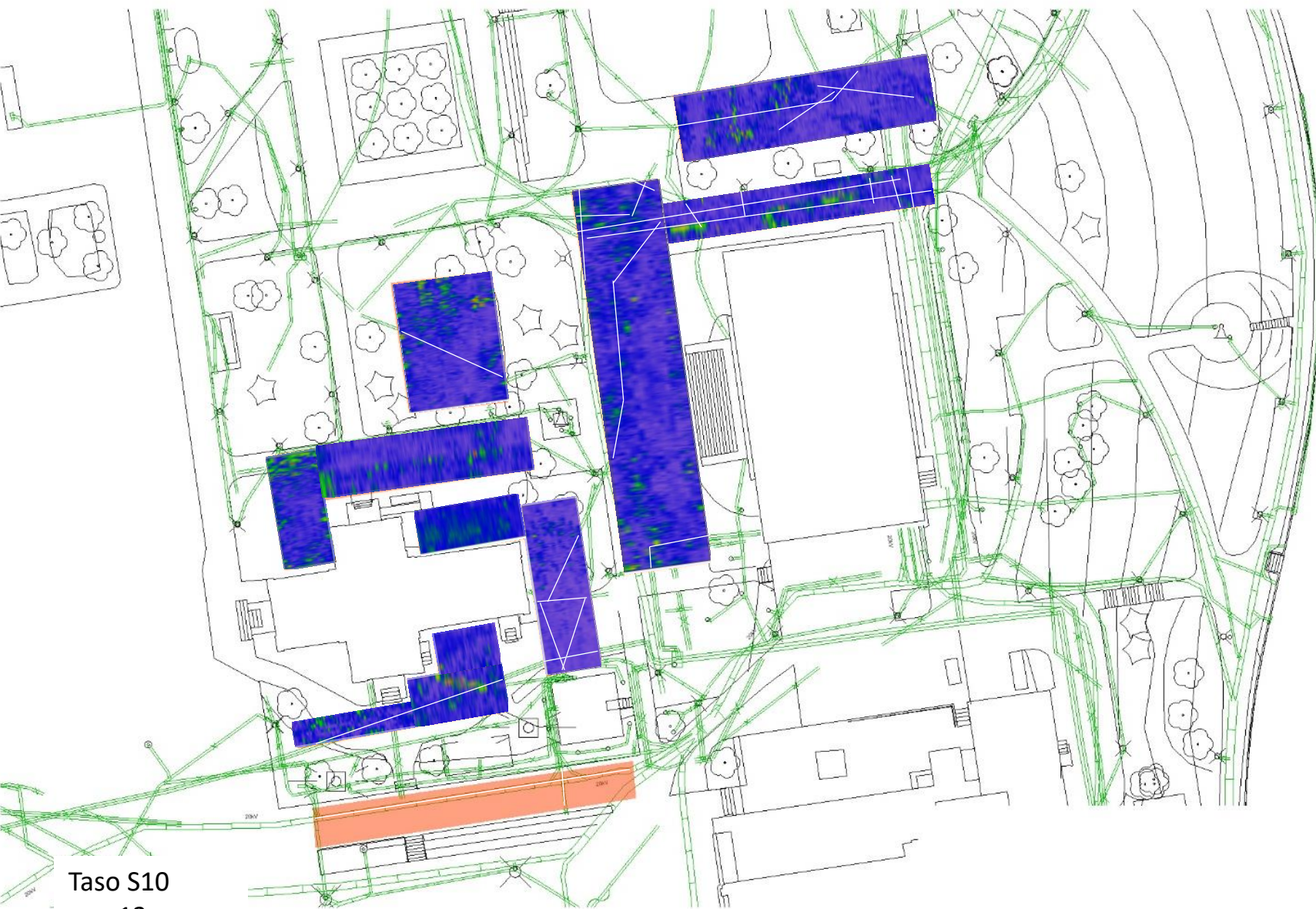
Taso S110
n. – 140 cm

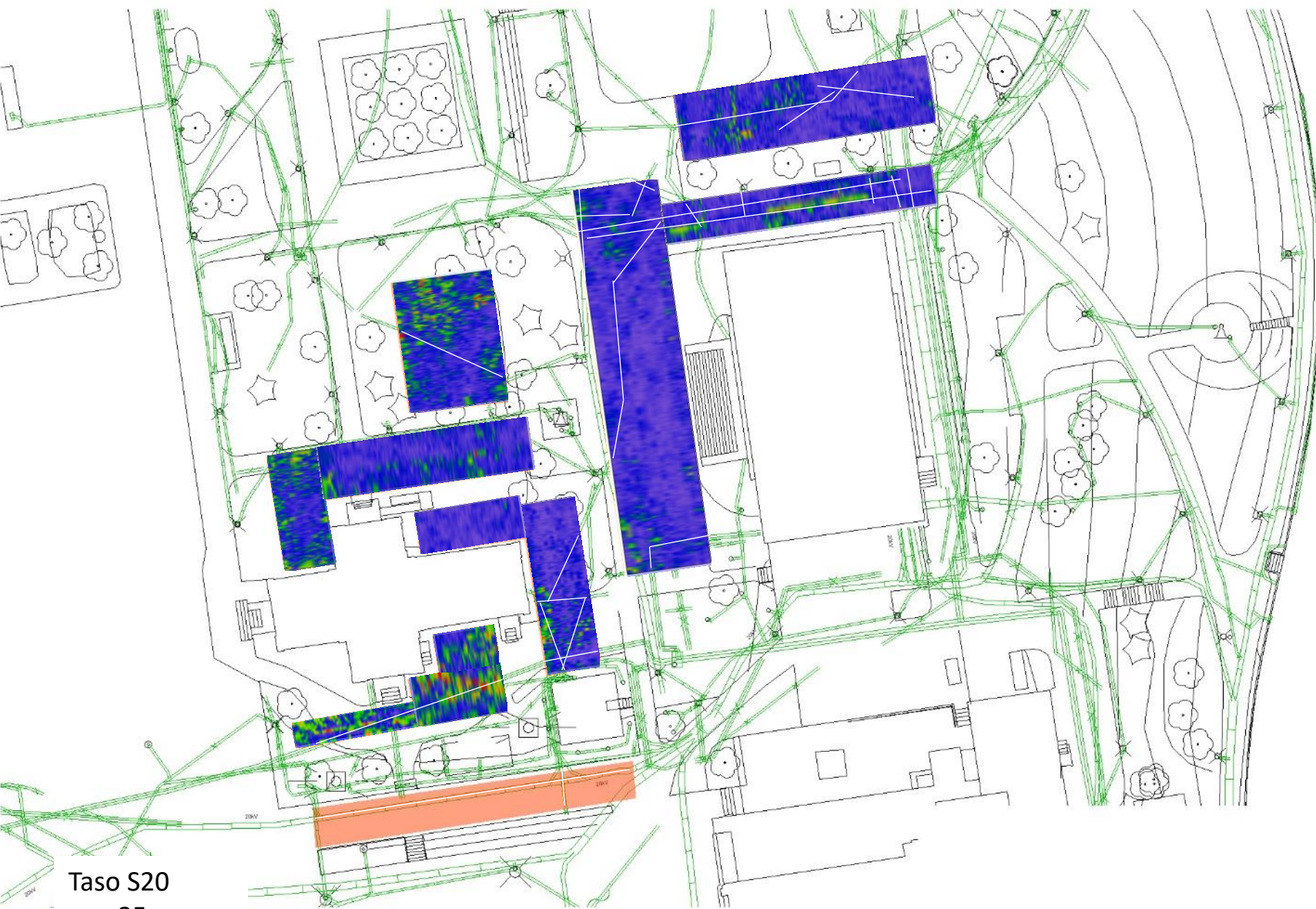
Taso S120
n. – 150 cm

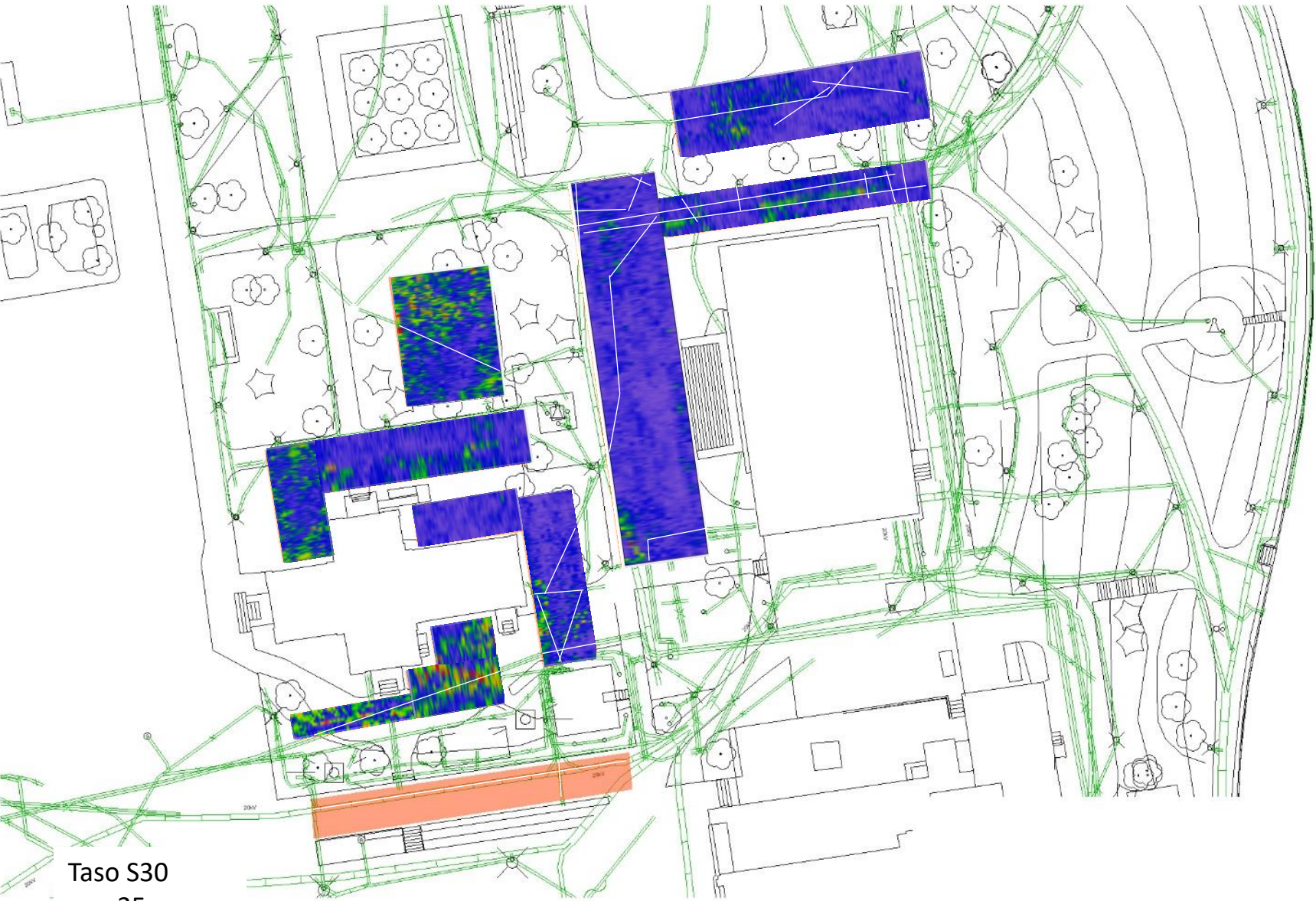
Taso S5
n. - 5 cm

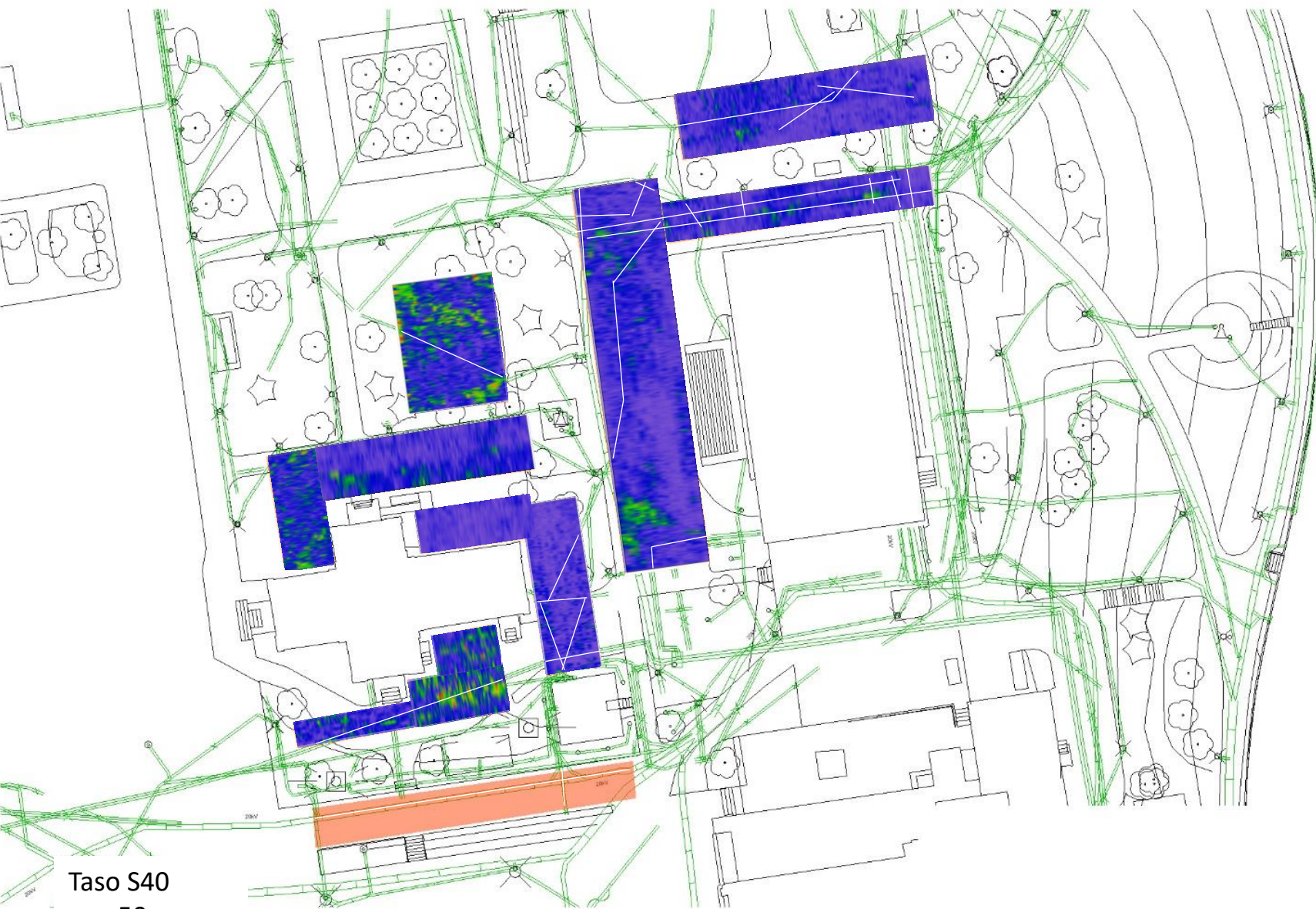
Taso S10
n. - 13 cm

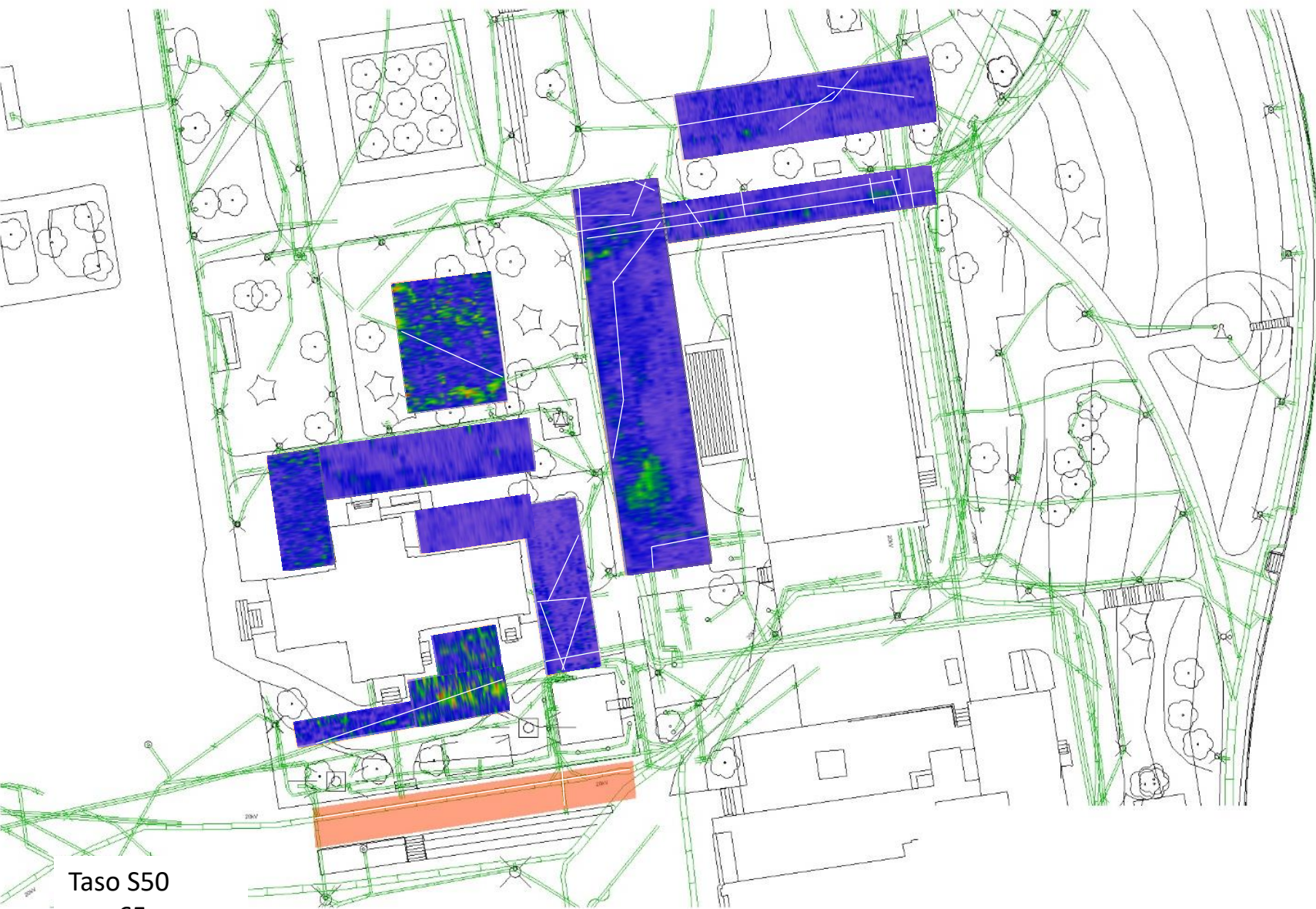
Taso S20
n. - 25 cm

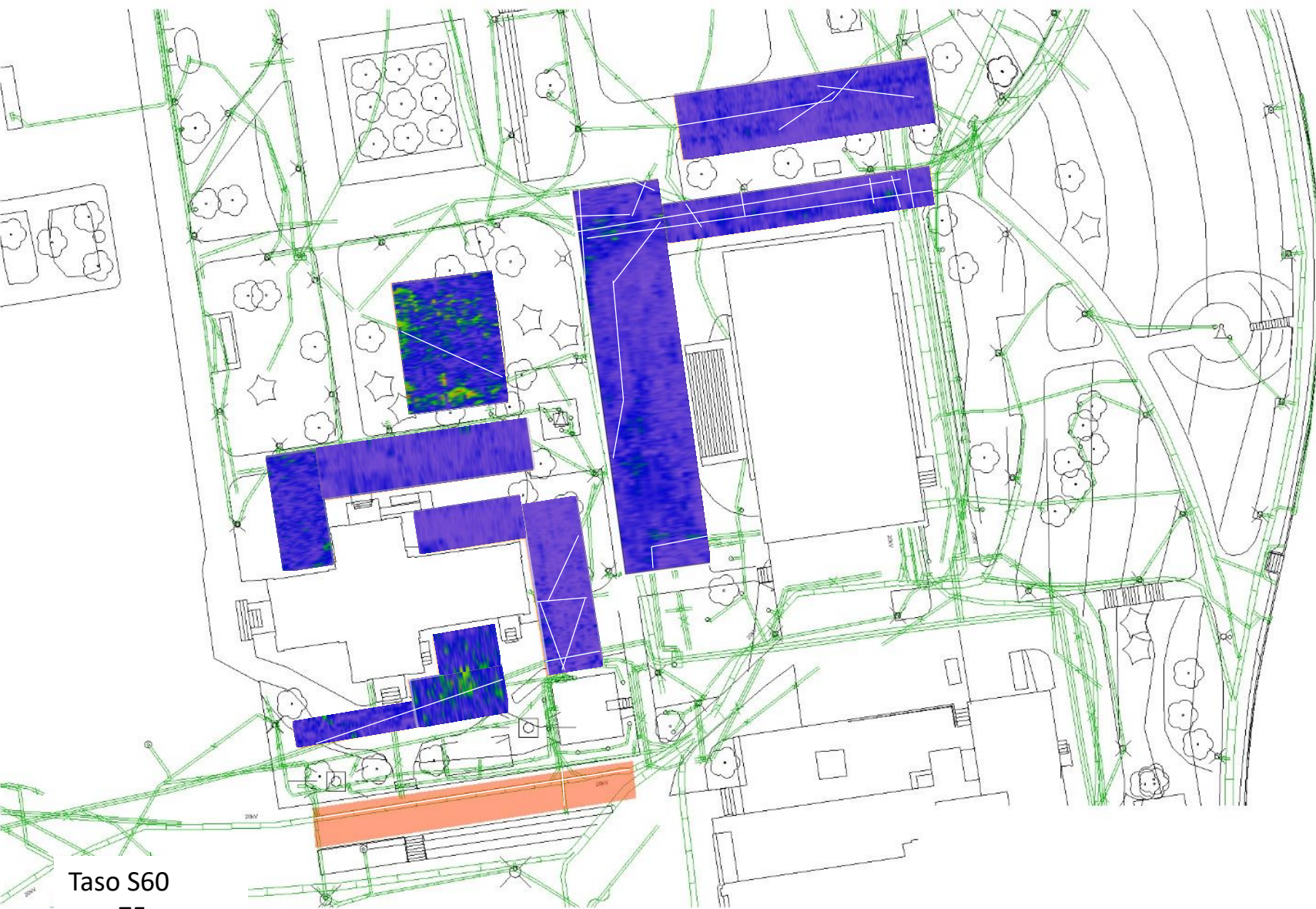
Taso S30
n. - 35 cm

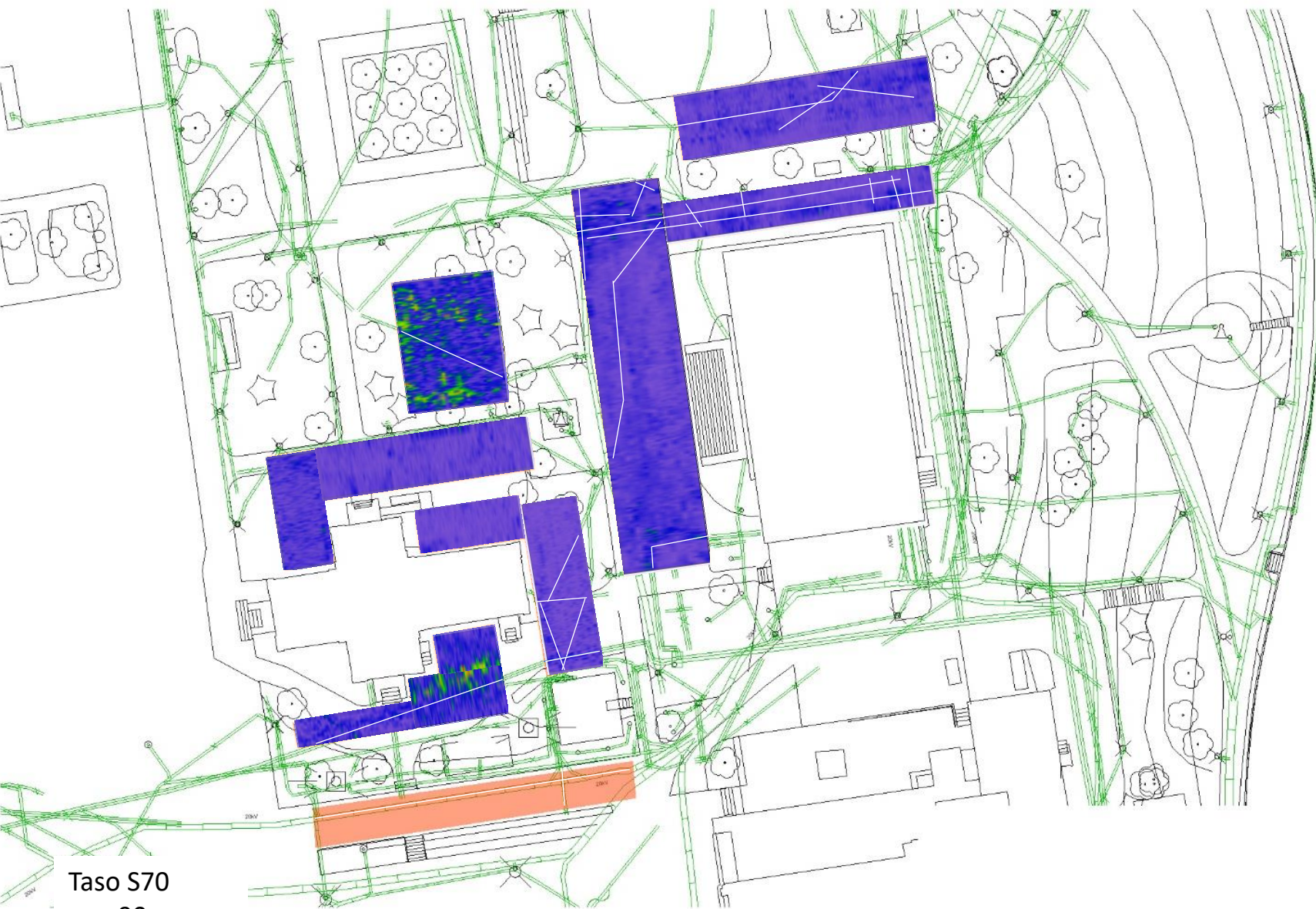
Taso S40
n. - 50 cm

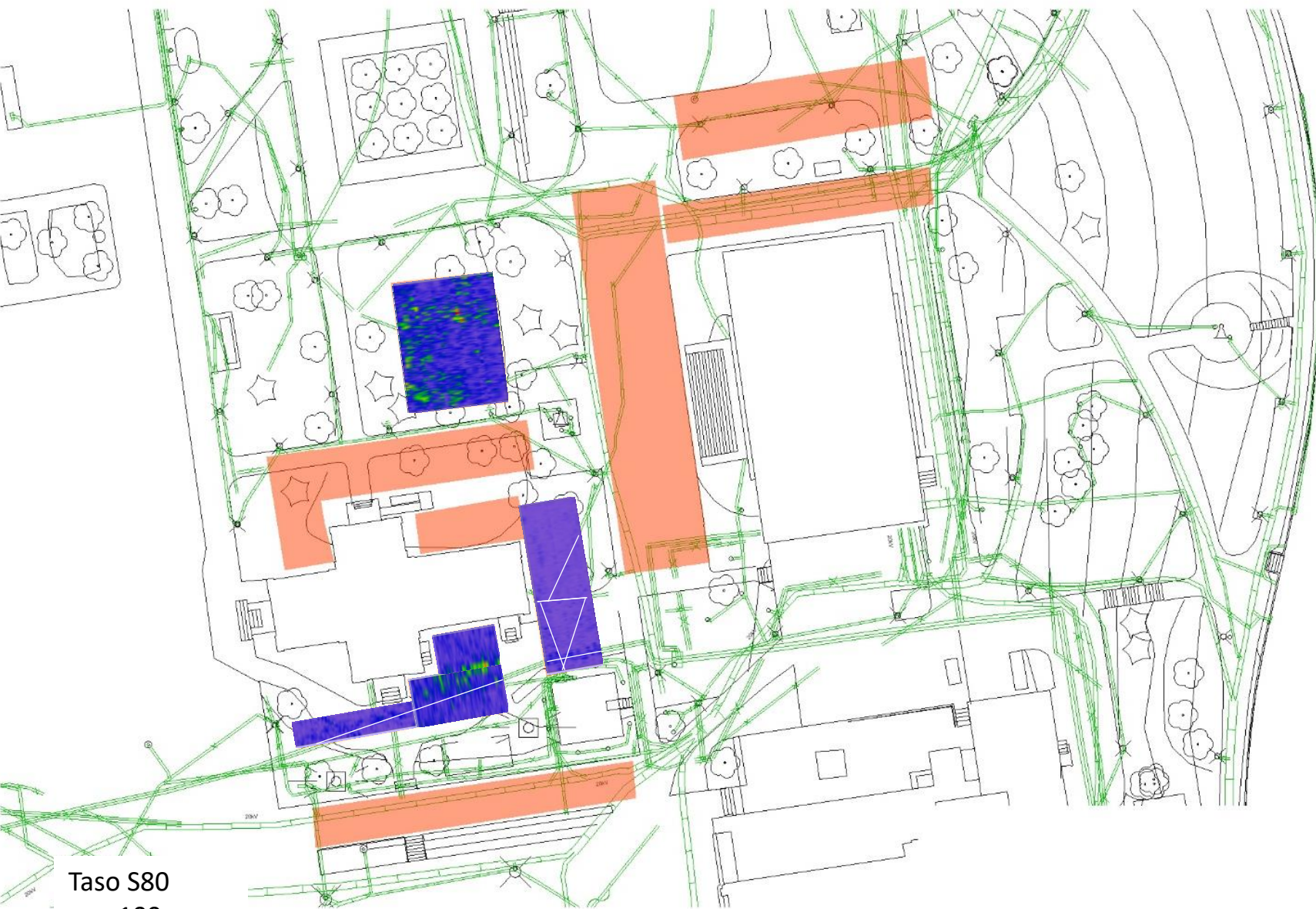
Taso S50
n. - 65 cm

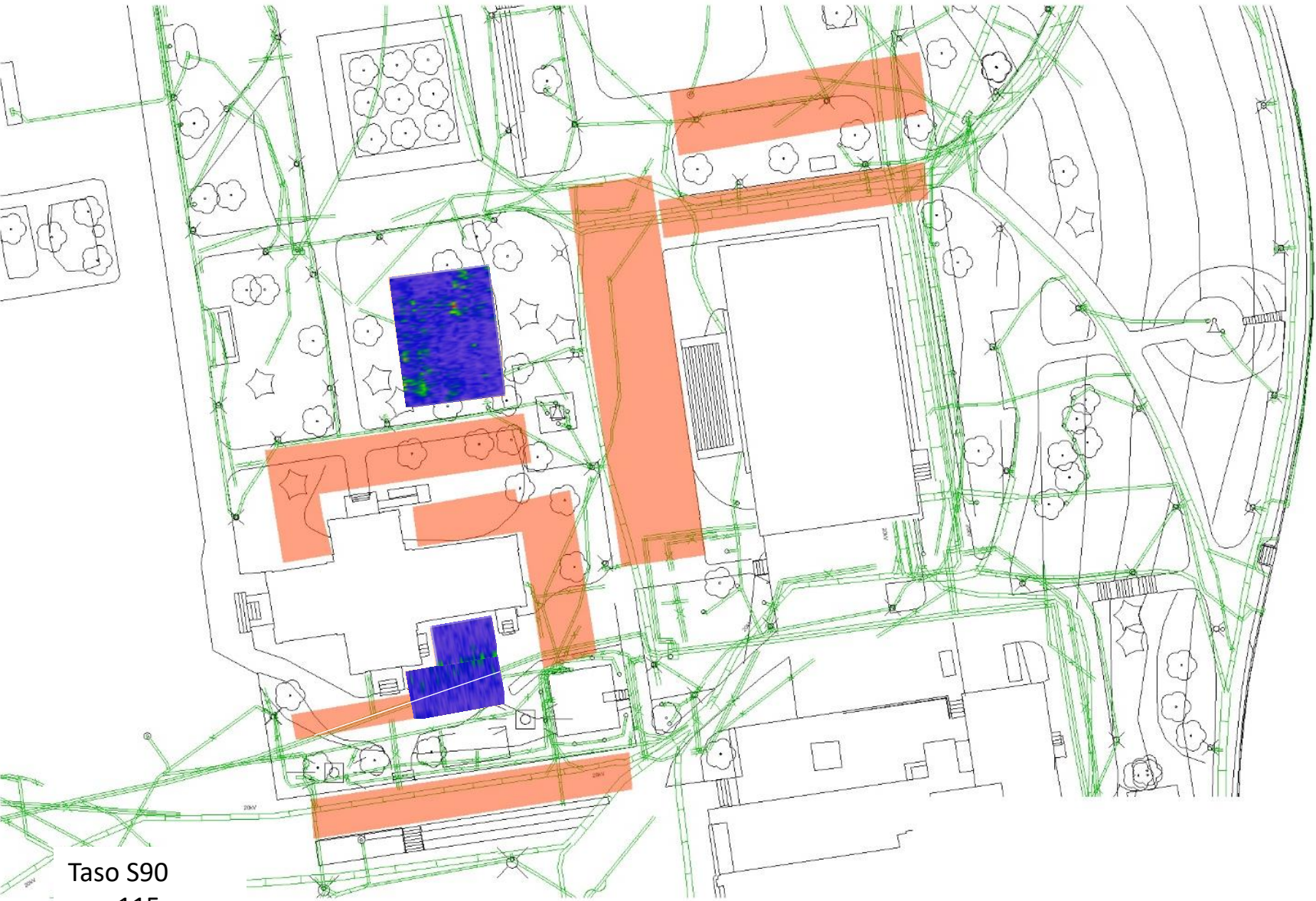
Taso S60
n. - 75 cm

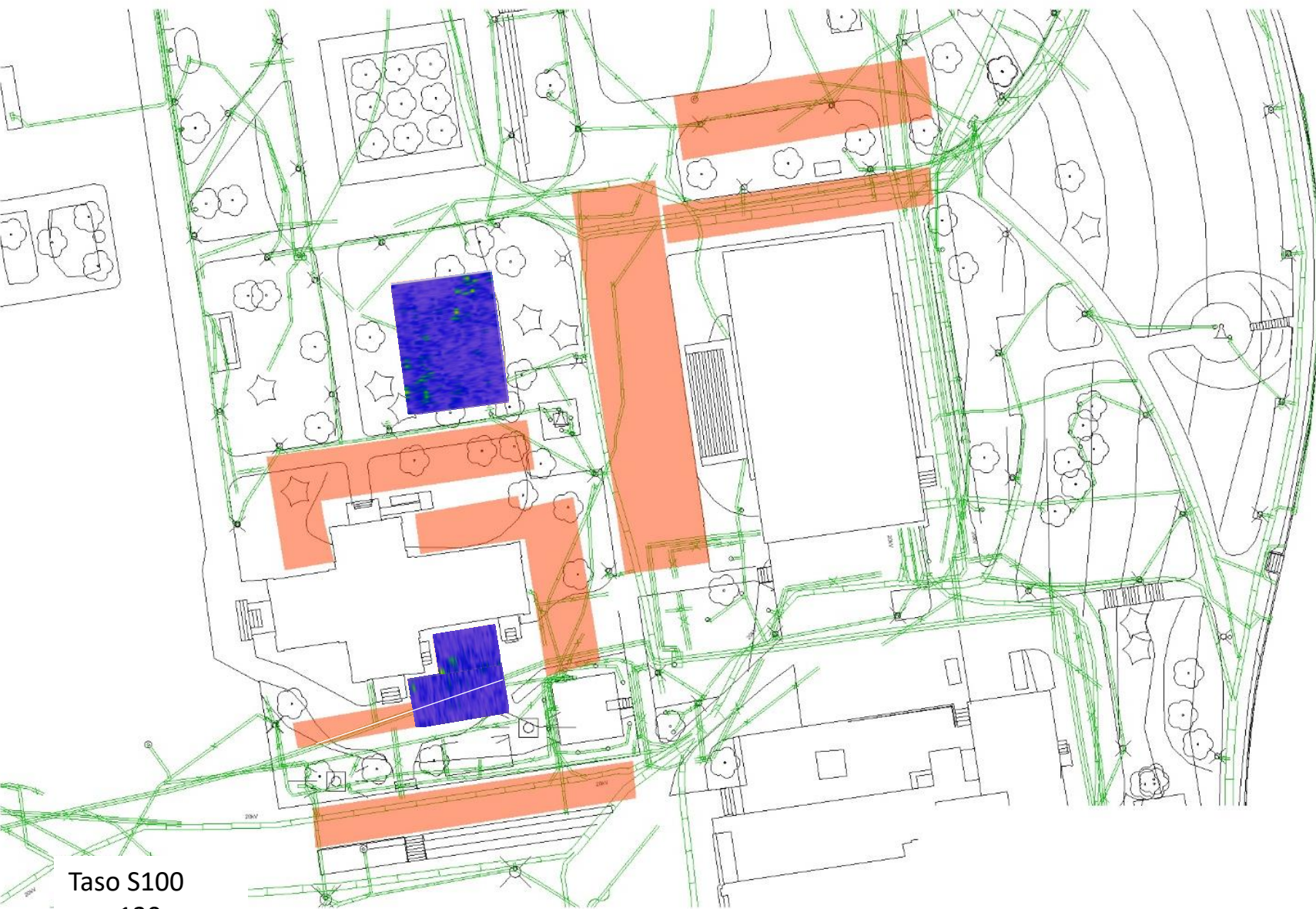
Taso S70
n. - 90 cm

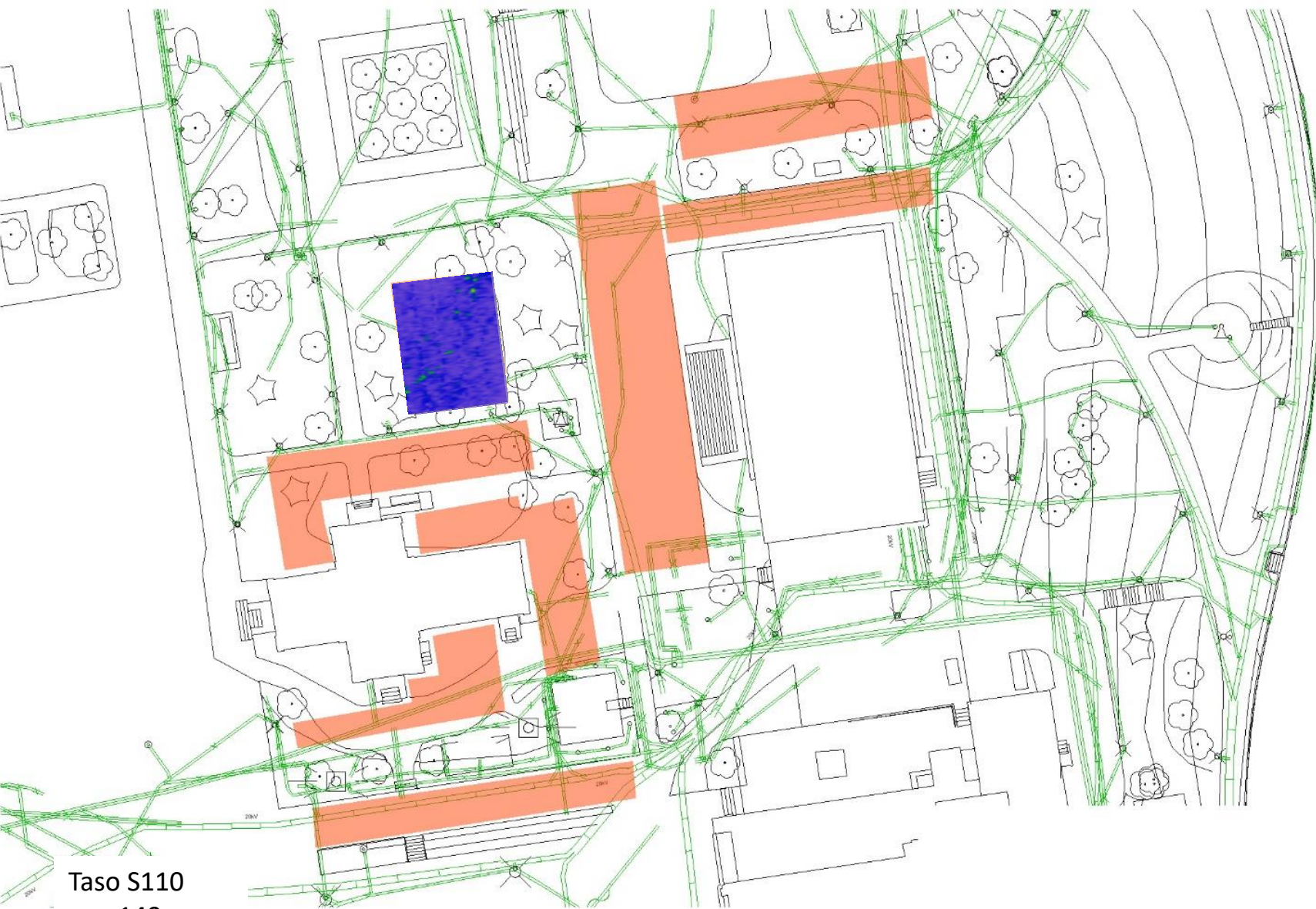
Taso S80
n. – 100 cm

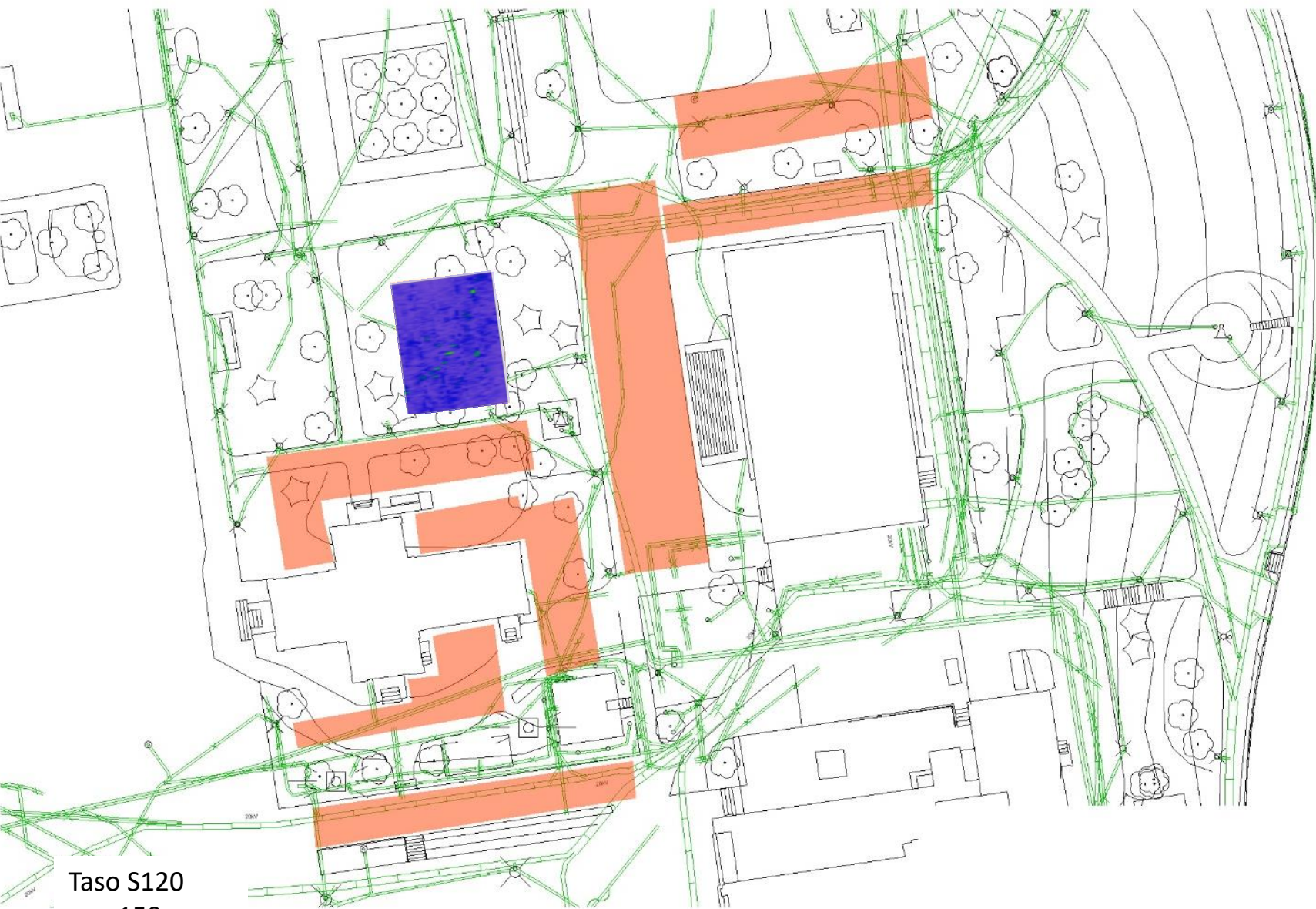
Taso S90
n. - 115 cm

Taso S100
n. - 130 cm

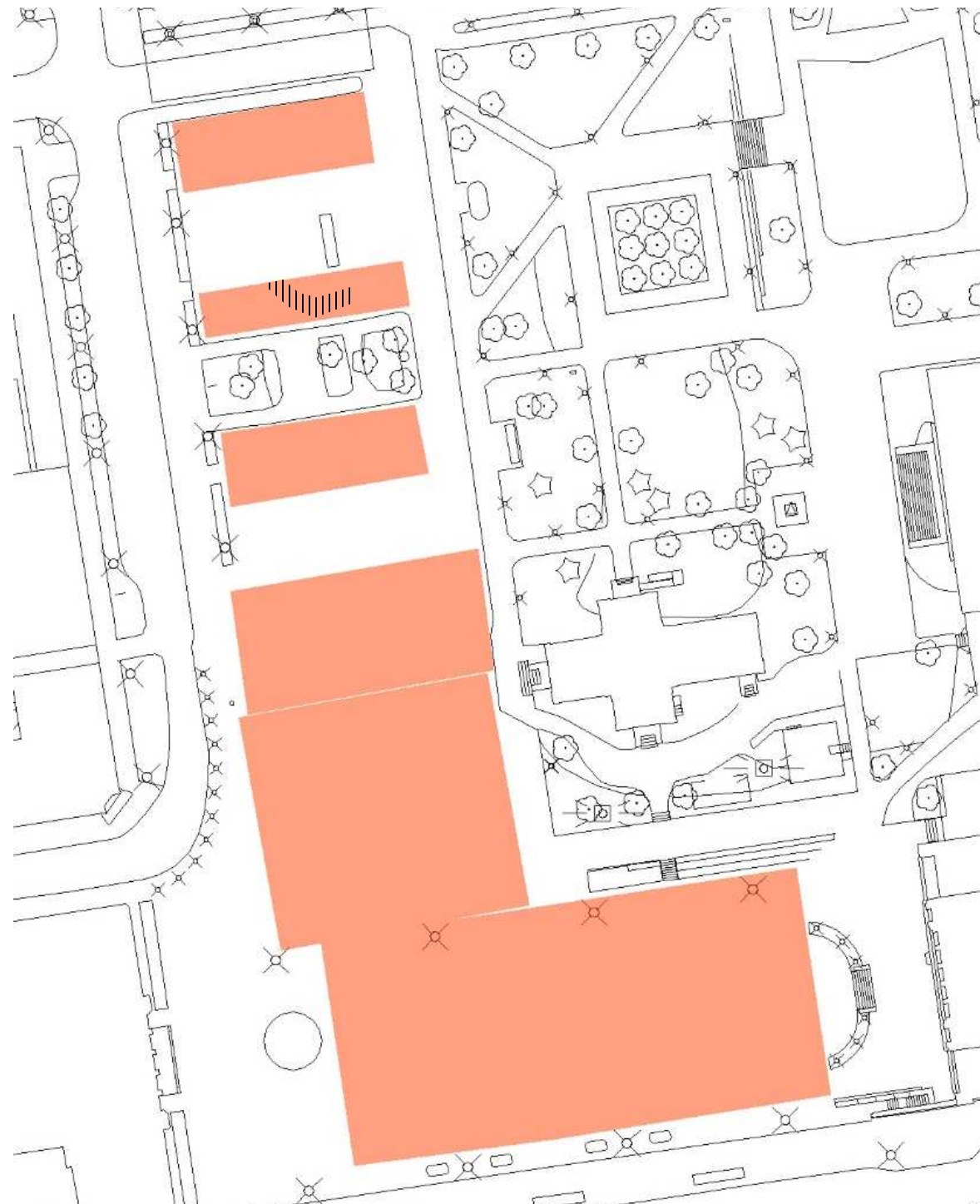
Taso S110
n. - 140 cm

Taso S120
n. – 150 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

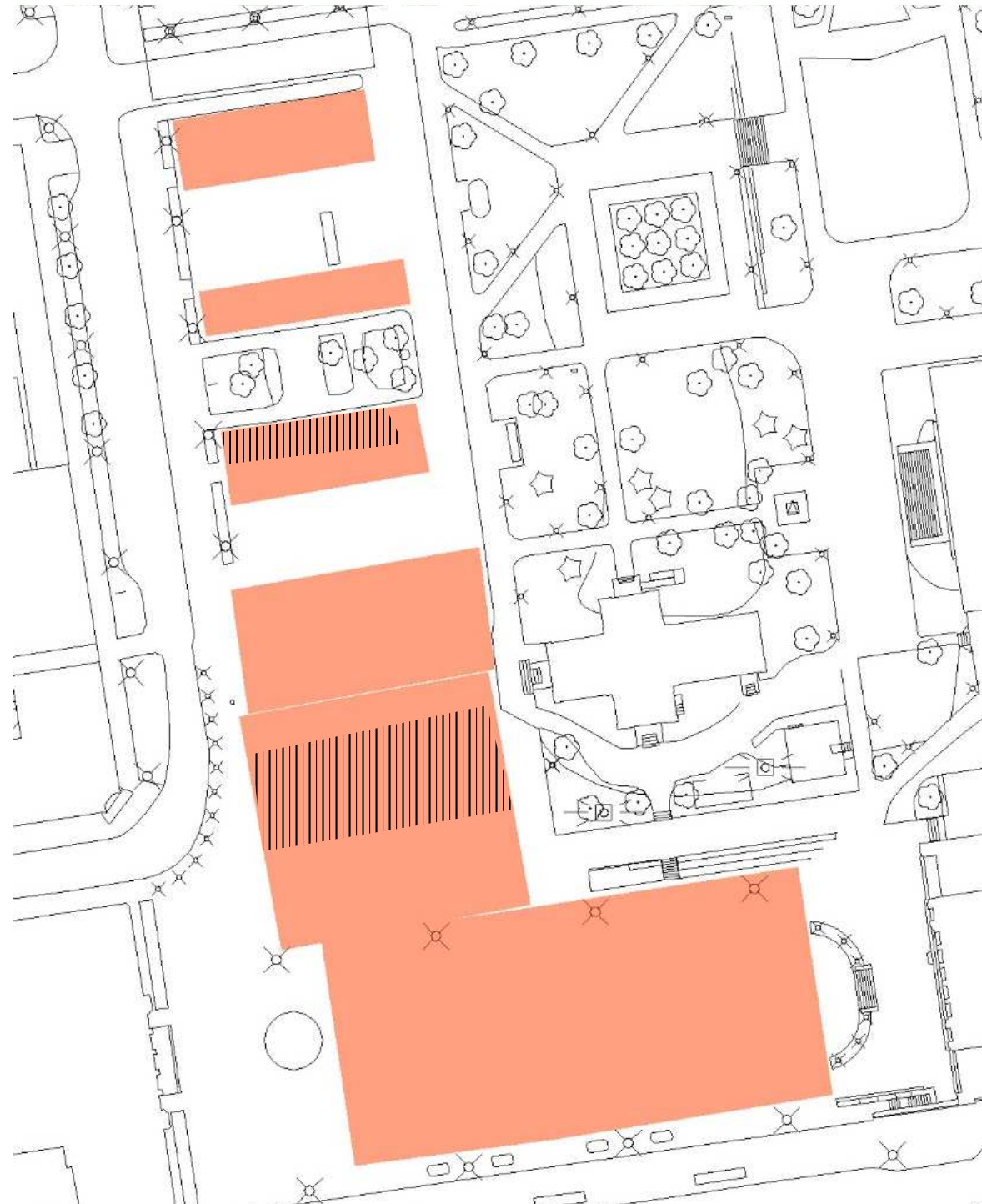
Arkeologisesti
mielenkiintoiset
alueet ja ilmiöt.

Taso S30
n. – 35 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

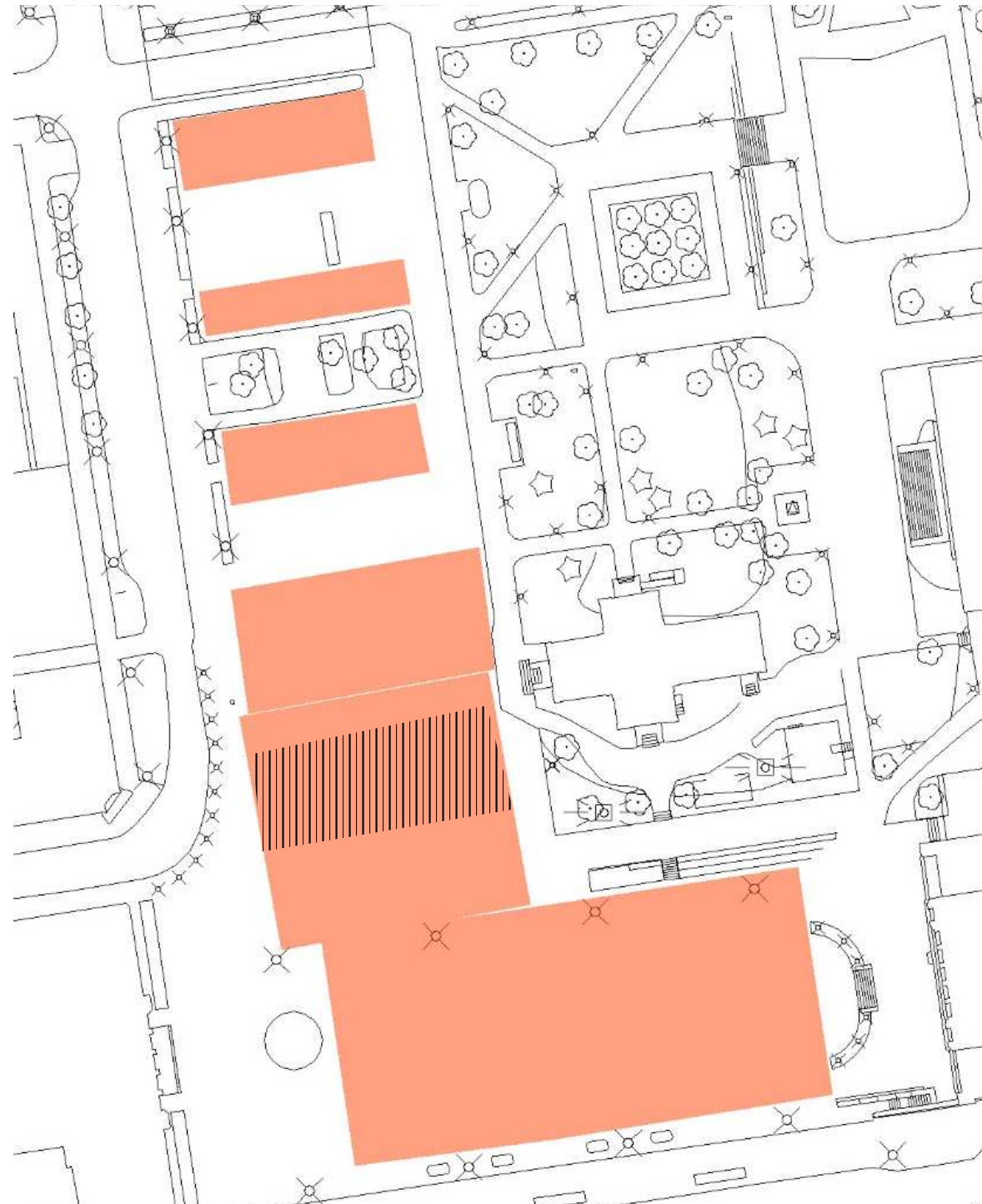
Arkeologisesti
mielenkiintoiset
alueet ja ilmiöt.

Taso S50
n. – 65 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

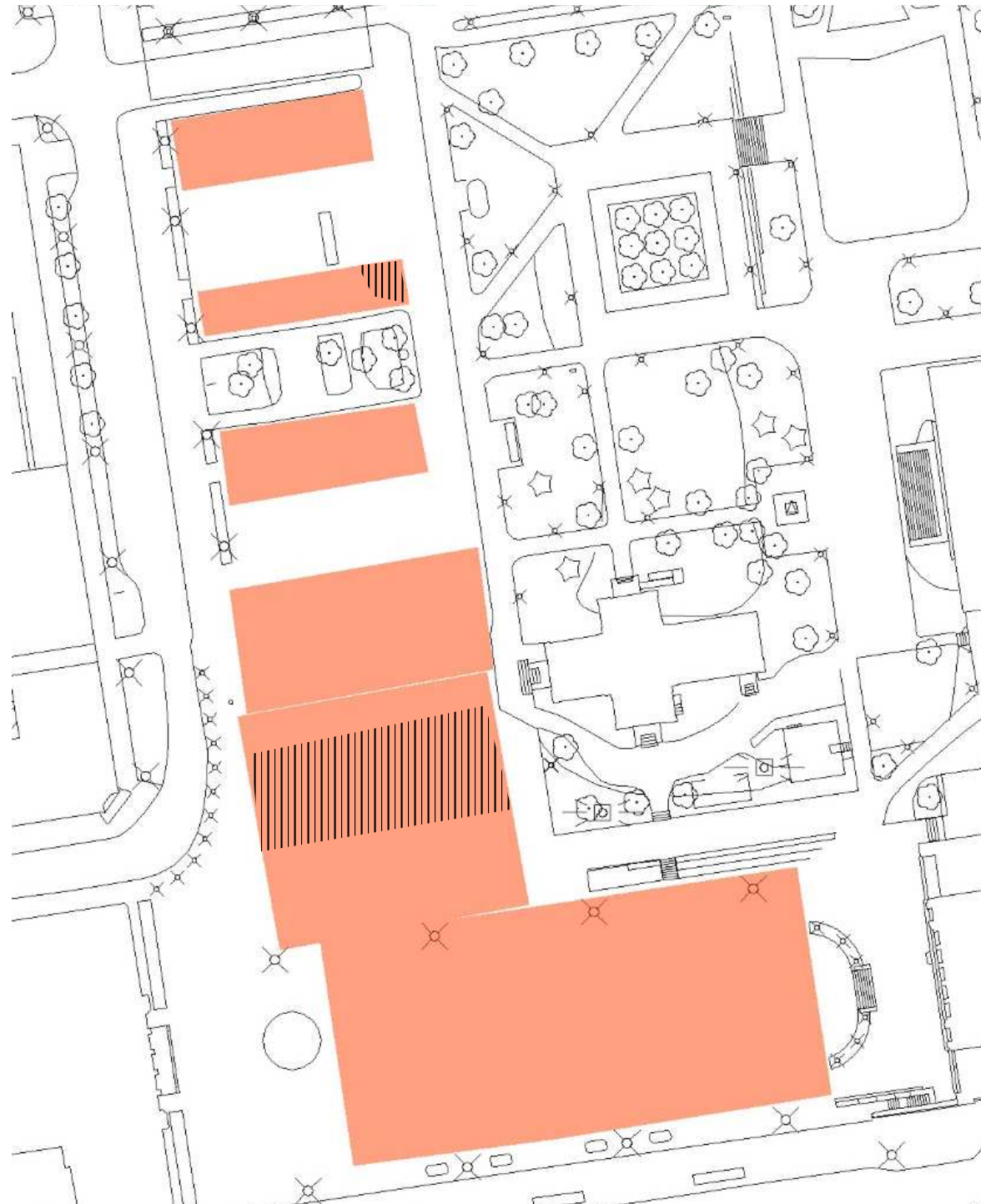
Arkeologisesti
mielenkiintoiset
alueet ja ilmiöt.

Taso S60
n. – 75 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

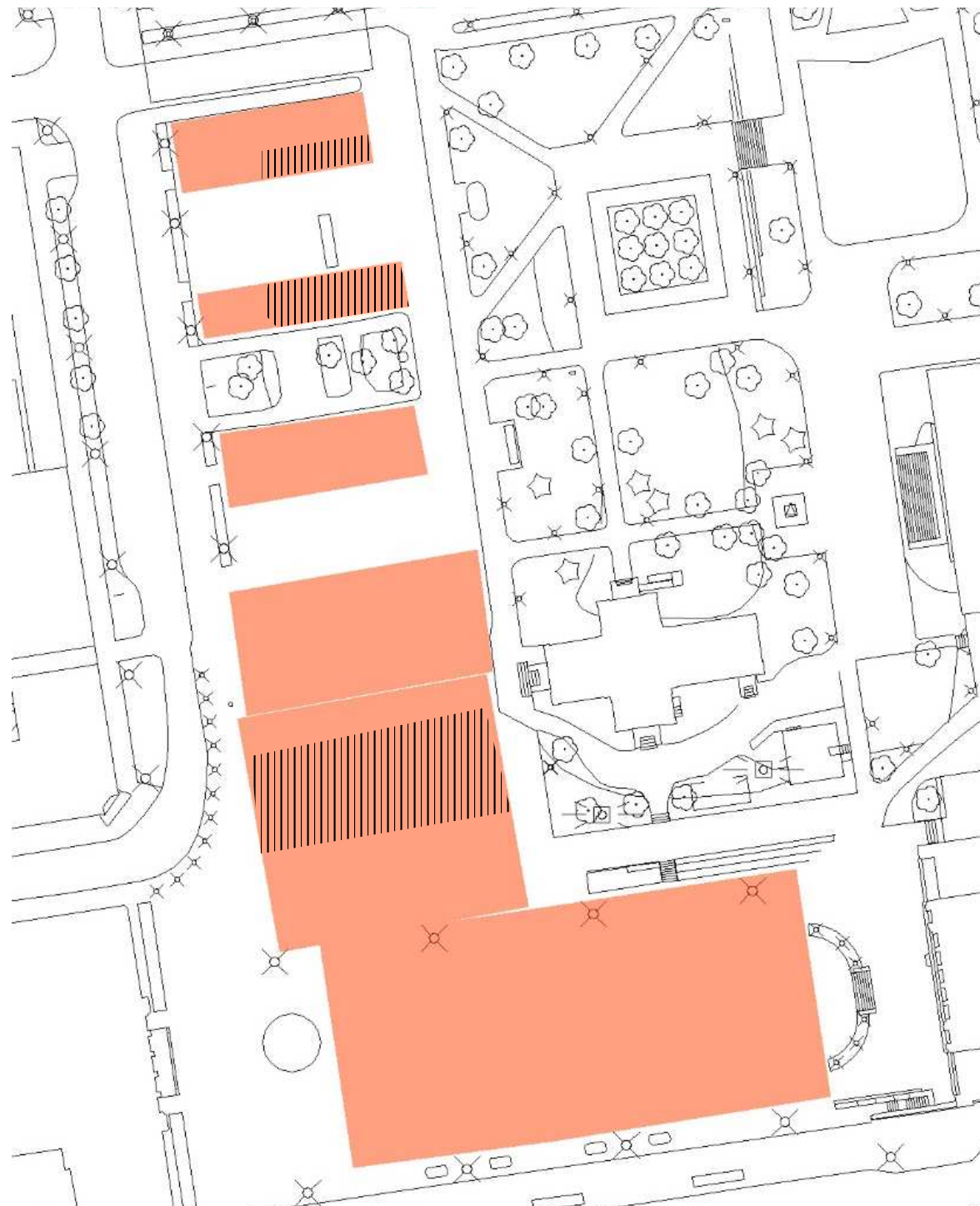
Arkeologisesti
mielenkiintoiset
alueet ja ilmiöt.

Taso S70
n. – 90 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

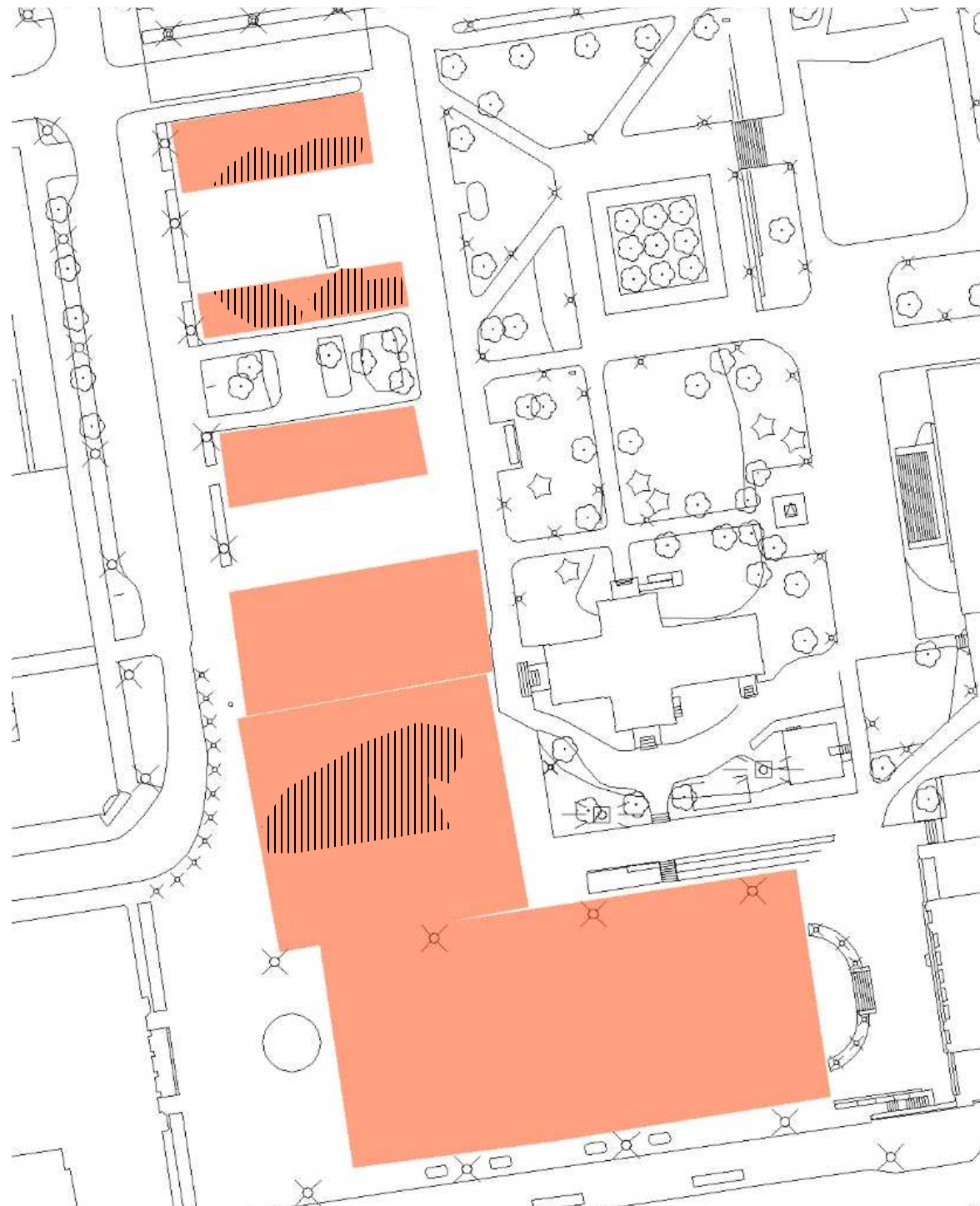
Arkeologisesti
mielenkiintoiset
alueet ja ilmiöt.

Taso S80
n. – 100 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

Arkeologisesti
mielenkiintoiset
alueet ja ilmiöt.

Taso S90
n. – 115 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

Arkeologisesti
mielenkiintoiset
alueet ja ilmiöt.

Taso S100
n. – 130 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

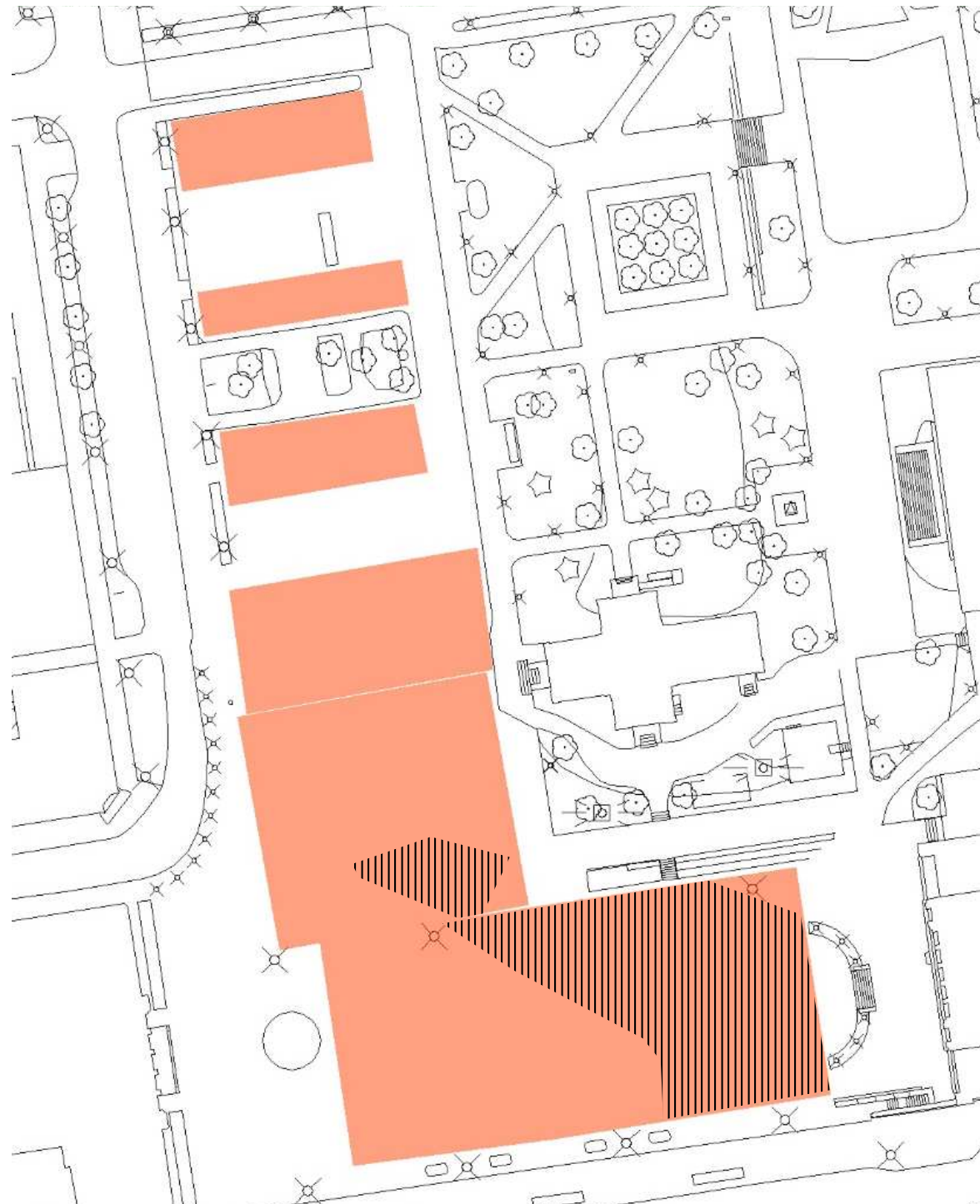
Arkeologisesti
mielenkiintoiset
alueet ja ilmiöt.

Taso S110
n. – 140 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

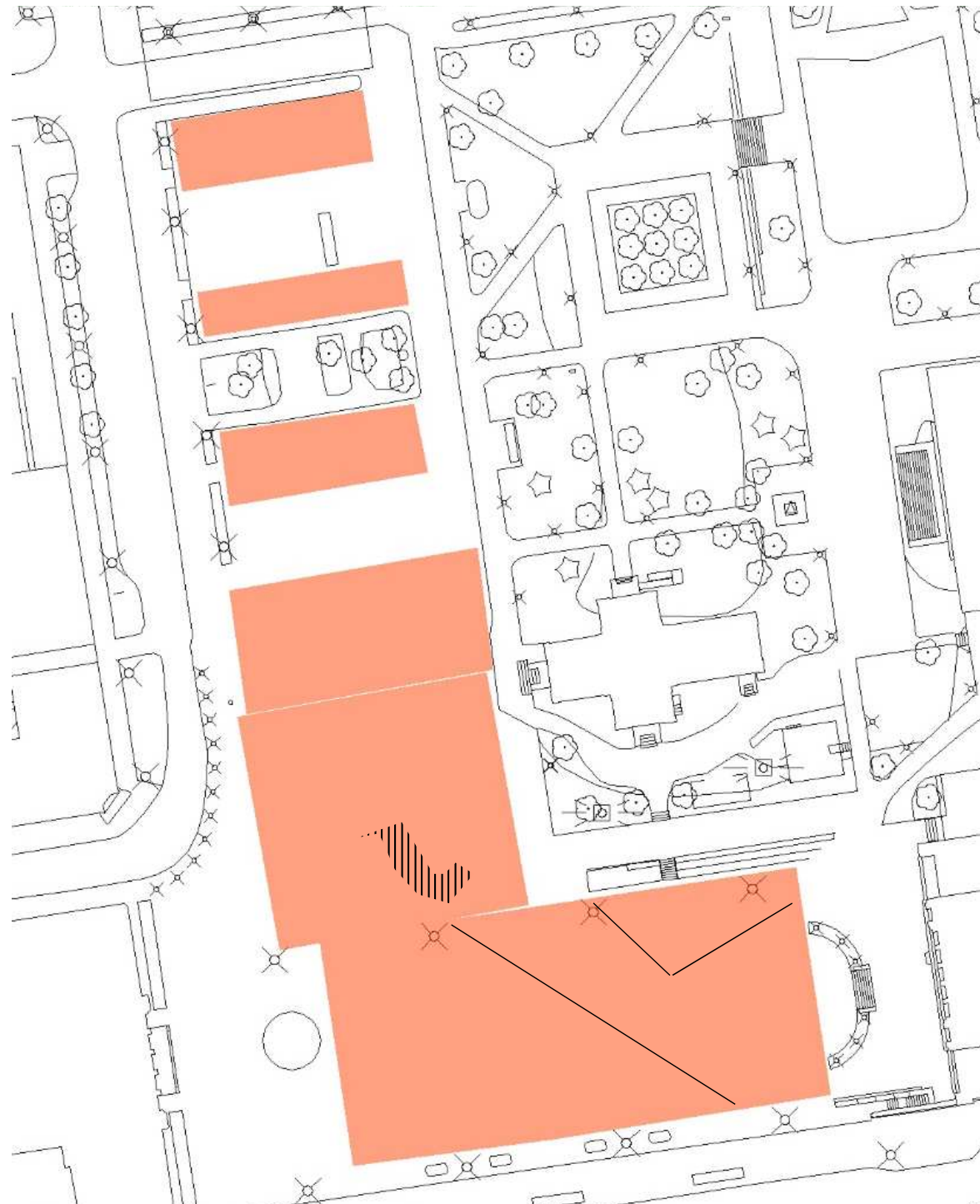
Arkeologisesti
mielenkiintoiset
alueet ja ilmiöt.

Taso S120
n. – 155 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

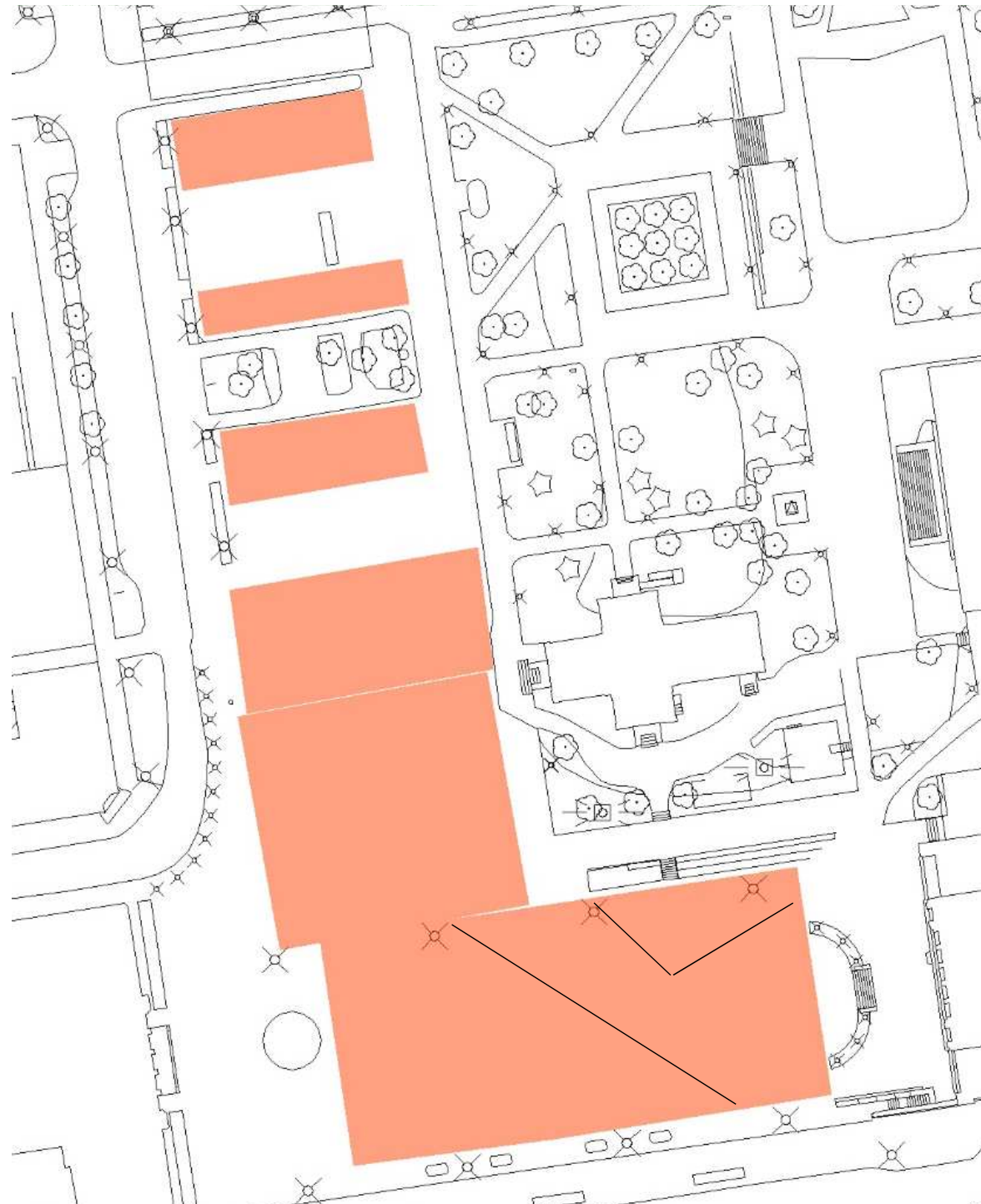
Arkeologisesti
mielenkiintoiset
alueet ja ilmiöt.

Taso S130
n. – 165 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

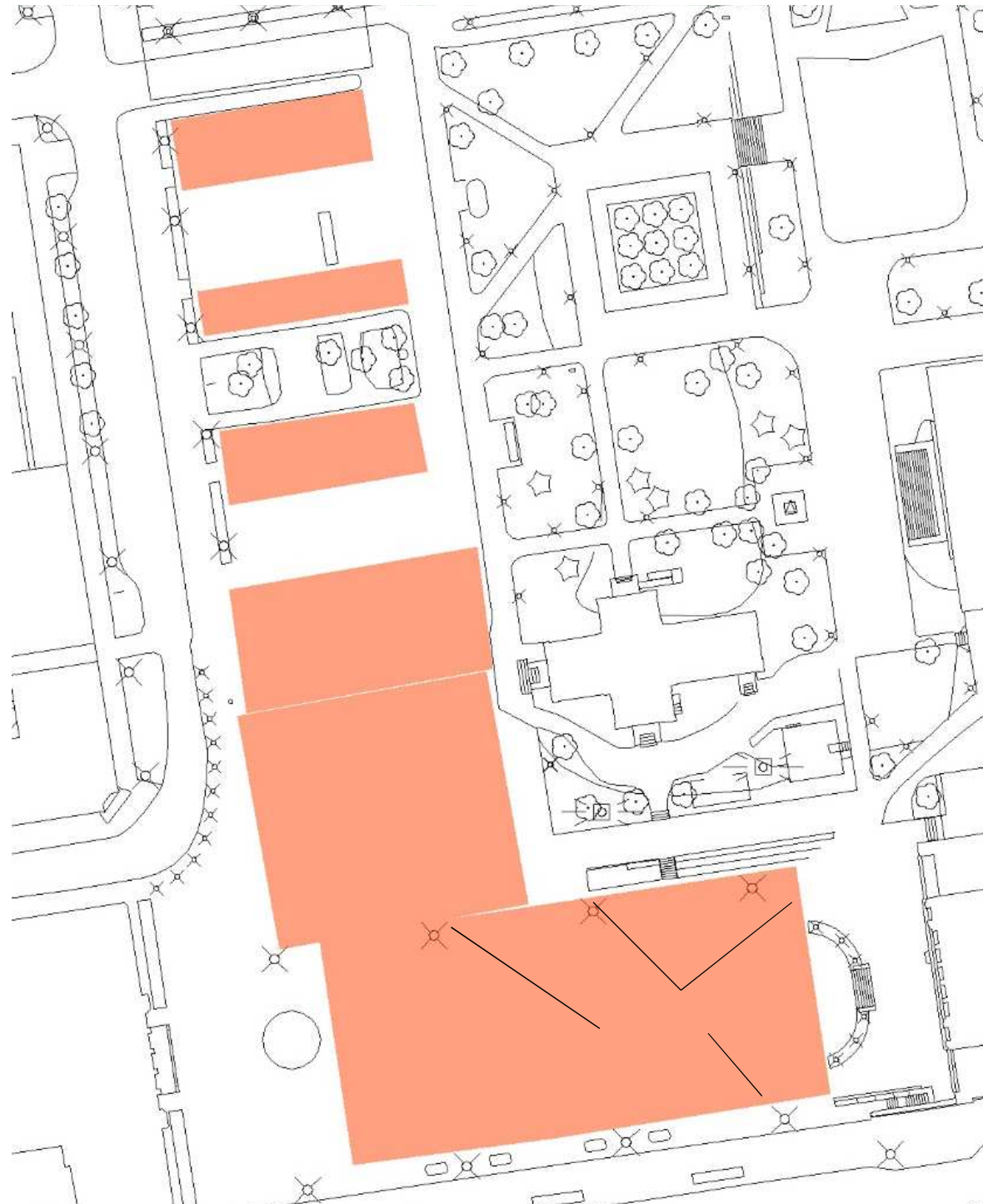
Arkeologisesti
mielenkiintoiset
alueet ja ilmiöt.

Taso S140
n. – 180 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

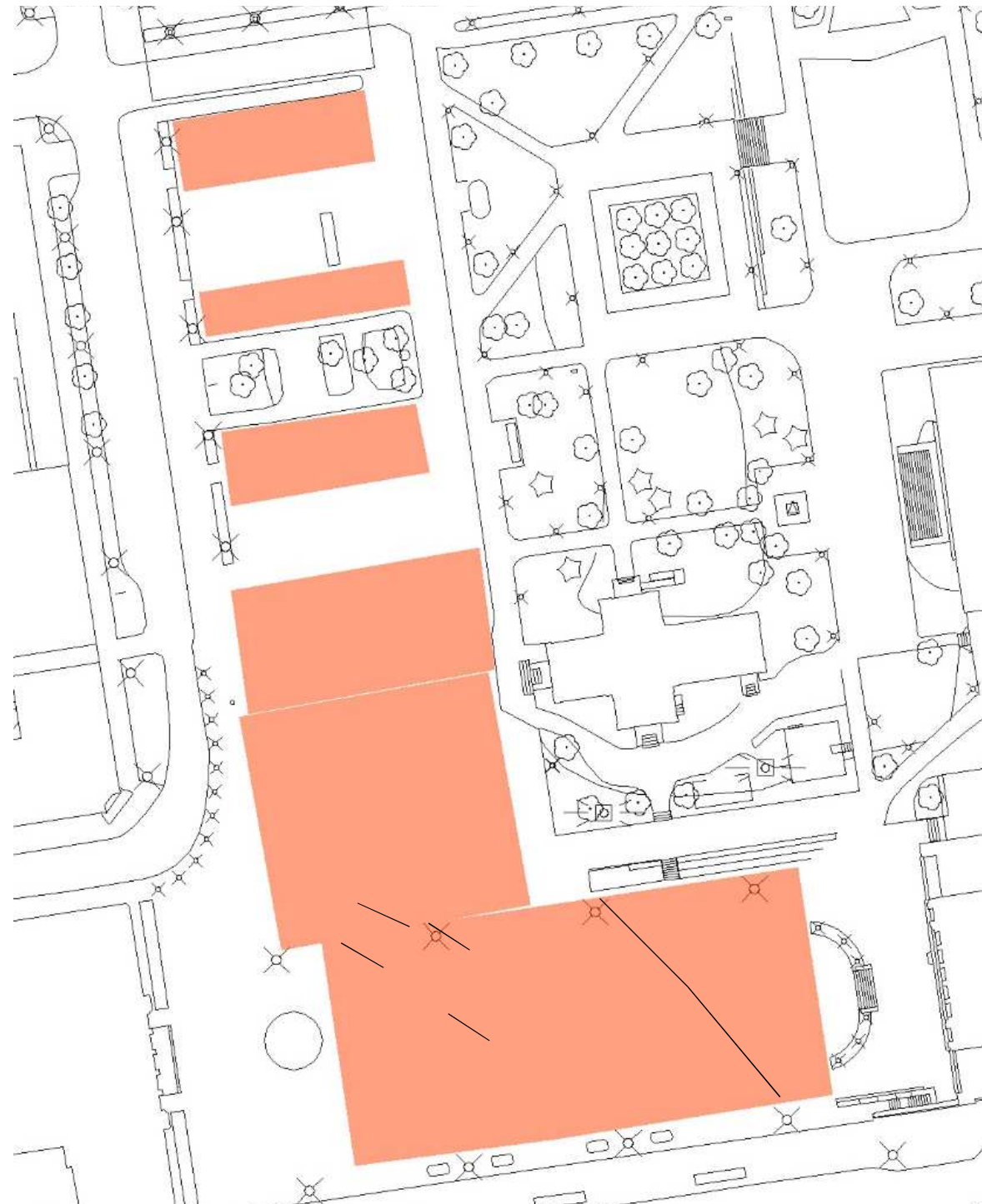
Arkeologisesti
mielenkiintoiset
alueet ja ilmiöt.

Taso S150
n. – 190 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

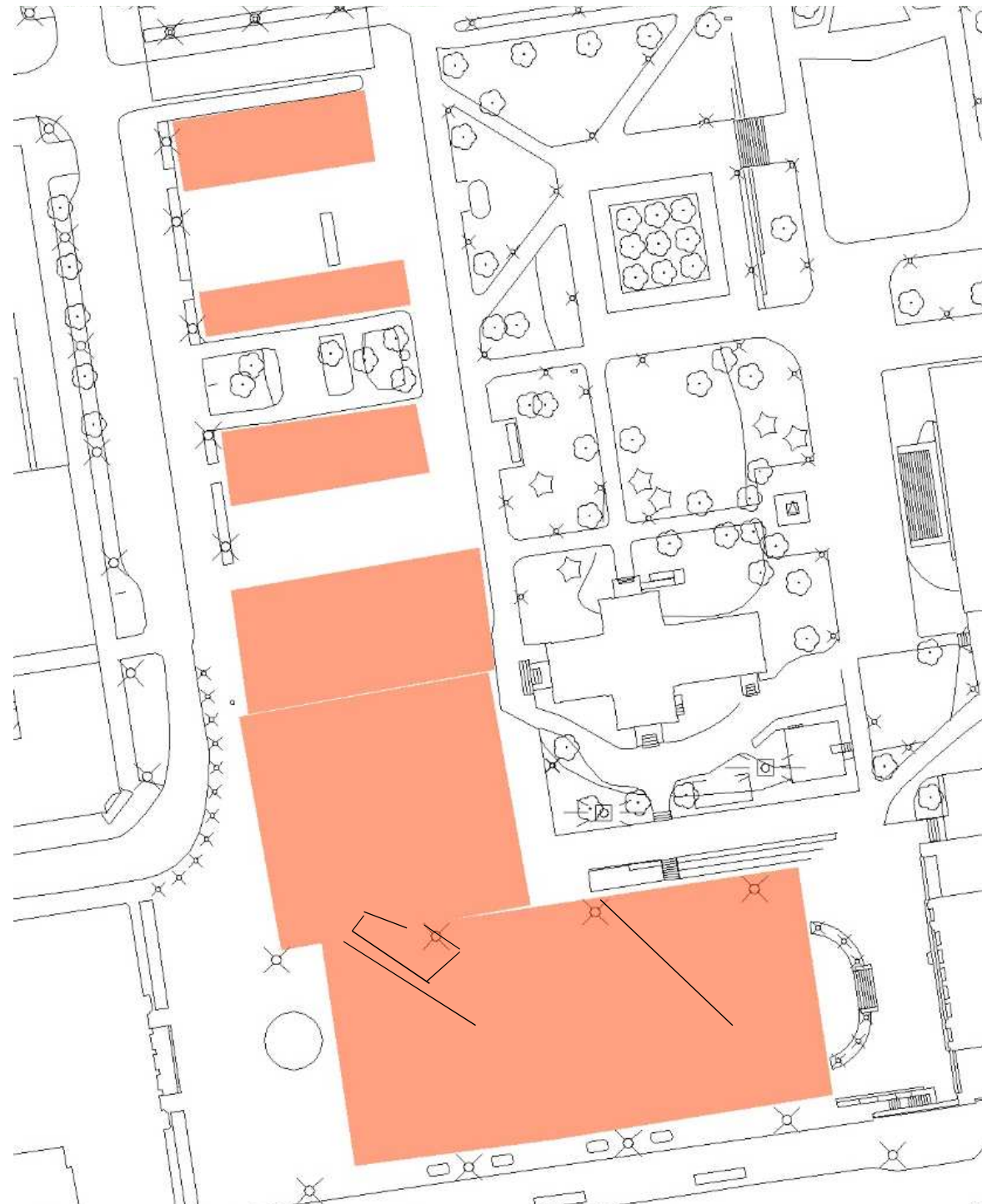
Arkeologisesti
mielenkiintoiset
alueet ja ilmiöt.

Taso S160
n. – 200 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

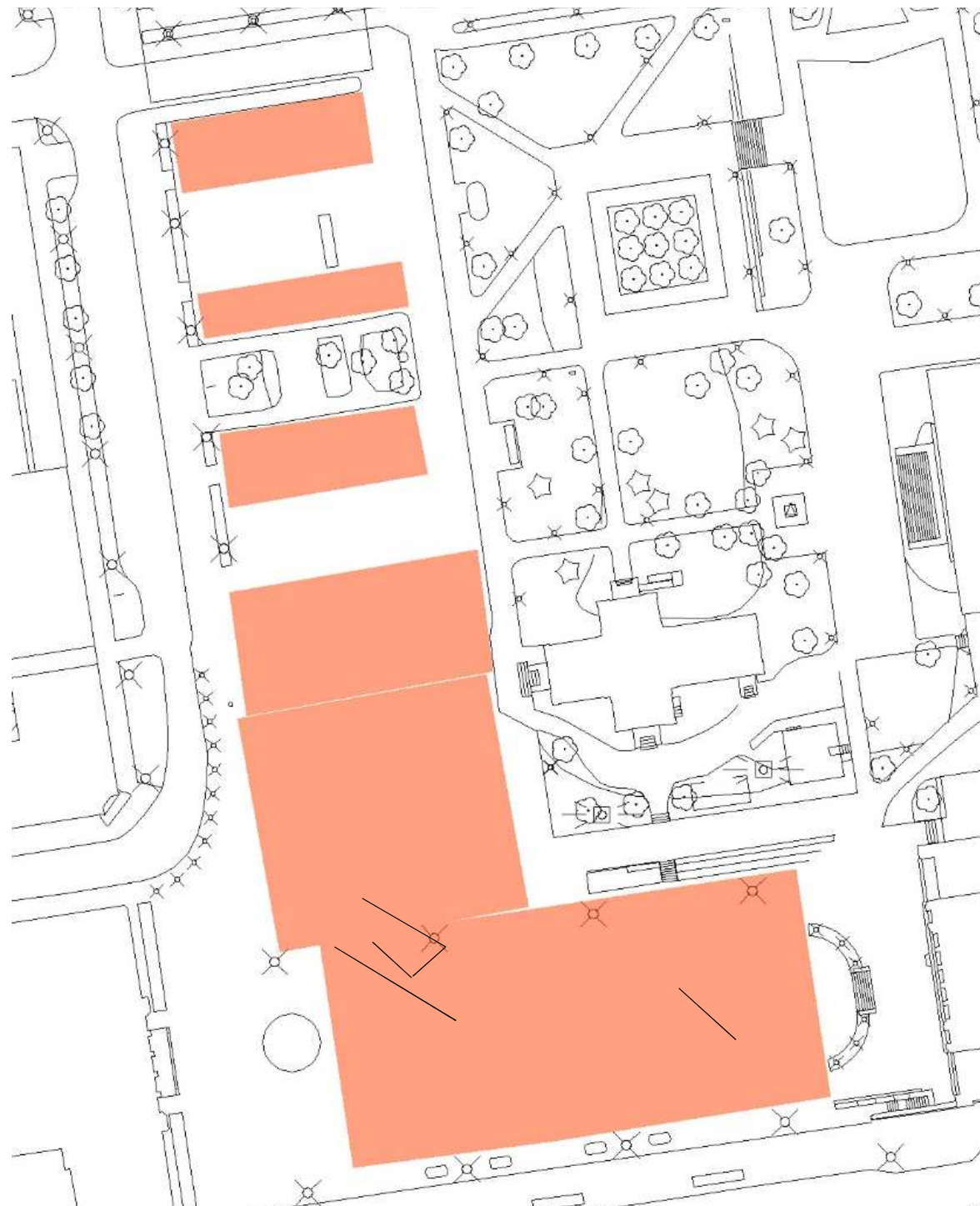
Arkeologisesti
mielenkiintoiset
alueet ja ilmiöt.

Taso S170
n. – 220 cm

Maatutkaustulokset,
Keskustori, torin
pohjoispuolinen
pysäköintialue ja nk.
Molinin tontti –
alueet a-f

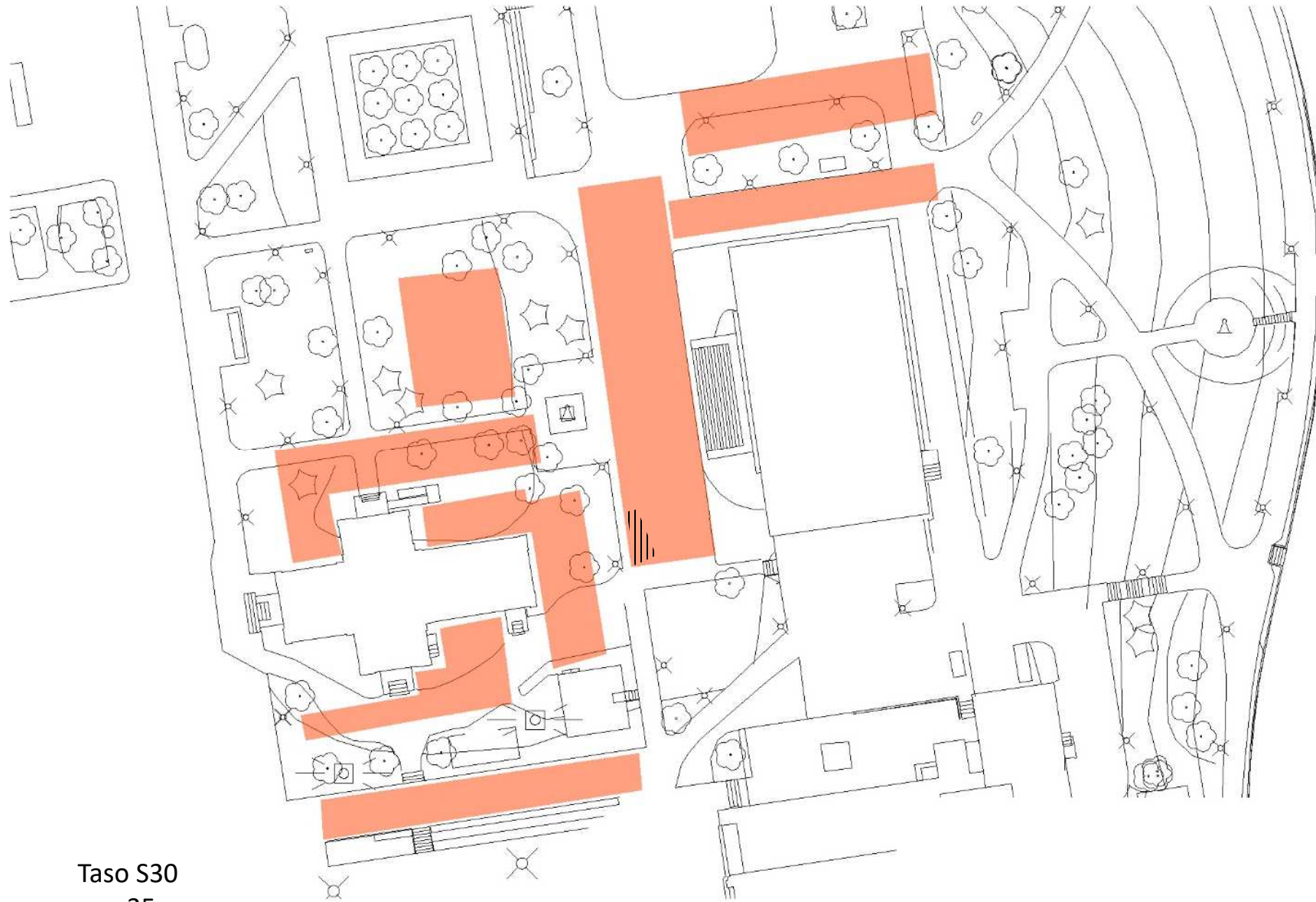
Arkeologisesti
mielenkiintoiset
alueet ja ilmiöt.

Taso S180
n. – 230 cm

Maatutkaustulokset,
Kirkon ympäristö ja Kirjastonpuisto, alueet g-o

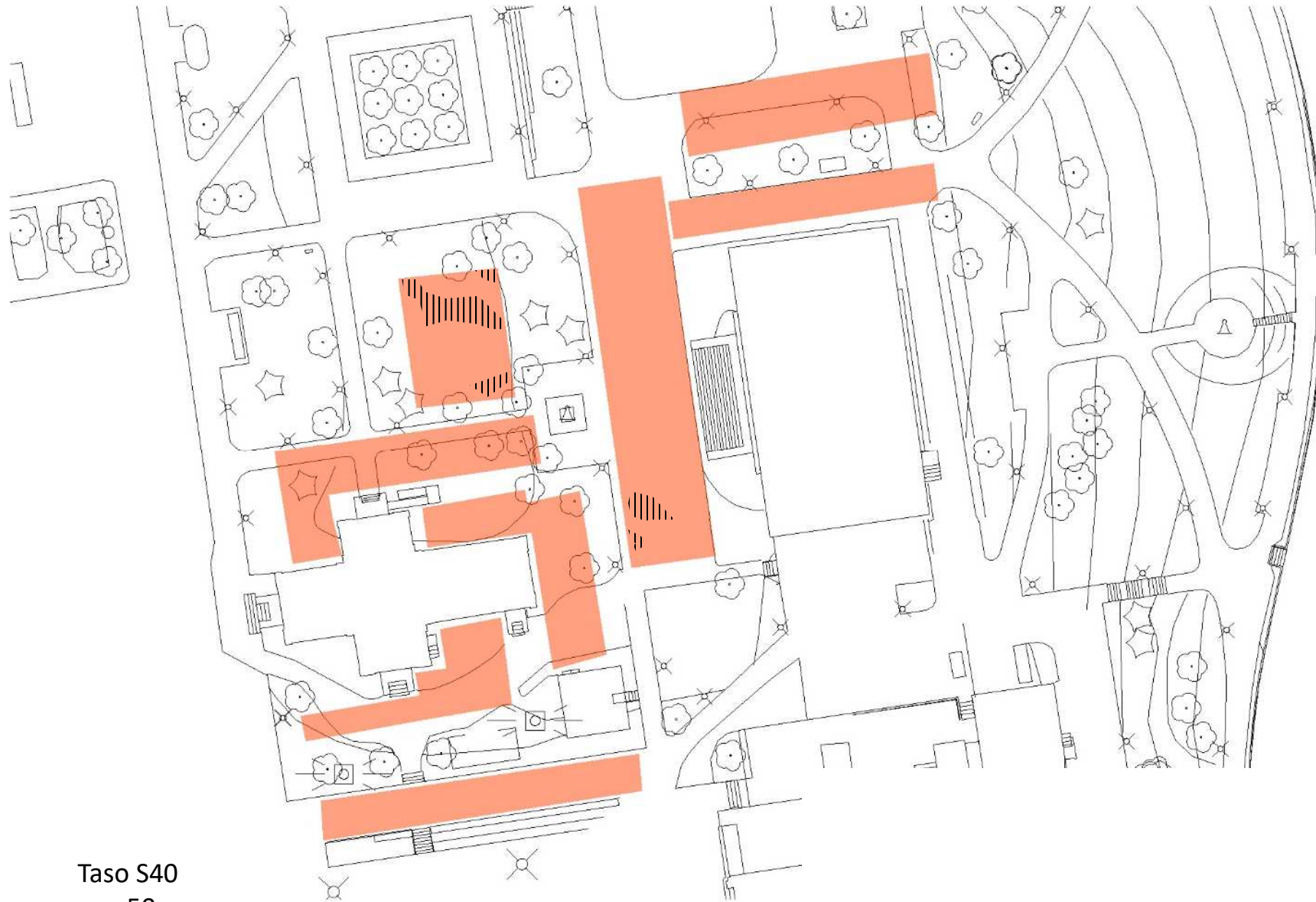
Liite 6

Taso S30
n. – 35 cm

Maatukkaustulokset,
Kirkon ympäristö ja Kirjastonpuisto, alueet g-o

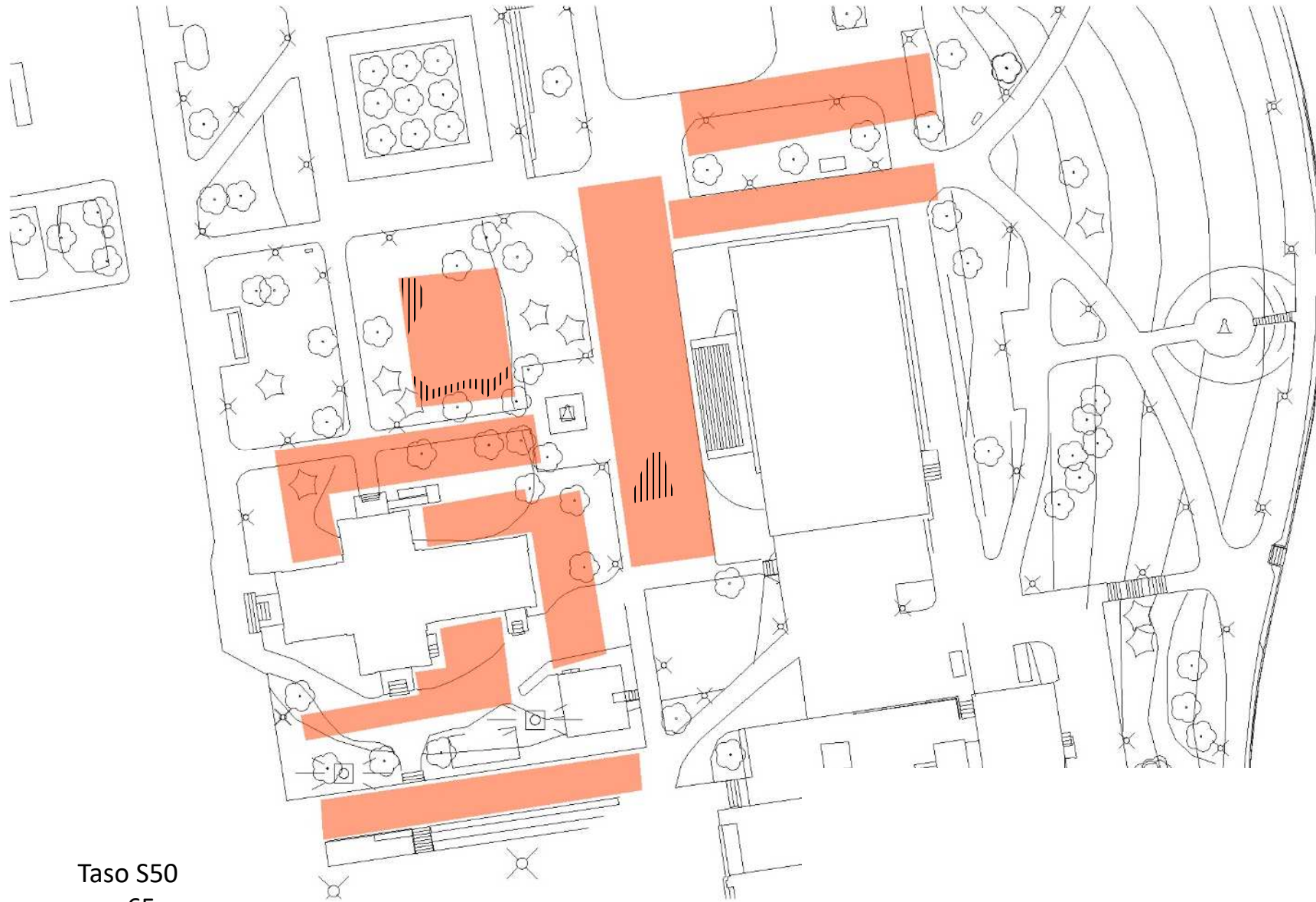
Liite 6

Taso S40
n. – 50 cm

Maatutkaustulokset,
Kirkon ympäristö ja Kirjastonpuisto, alueet g-o

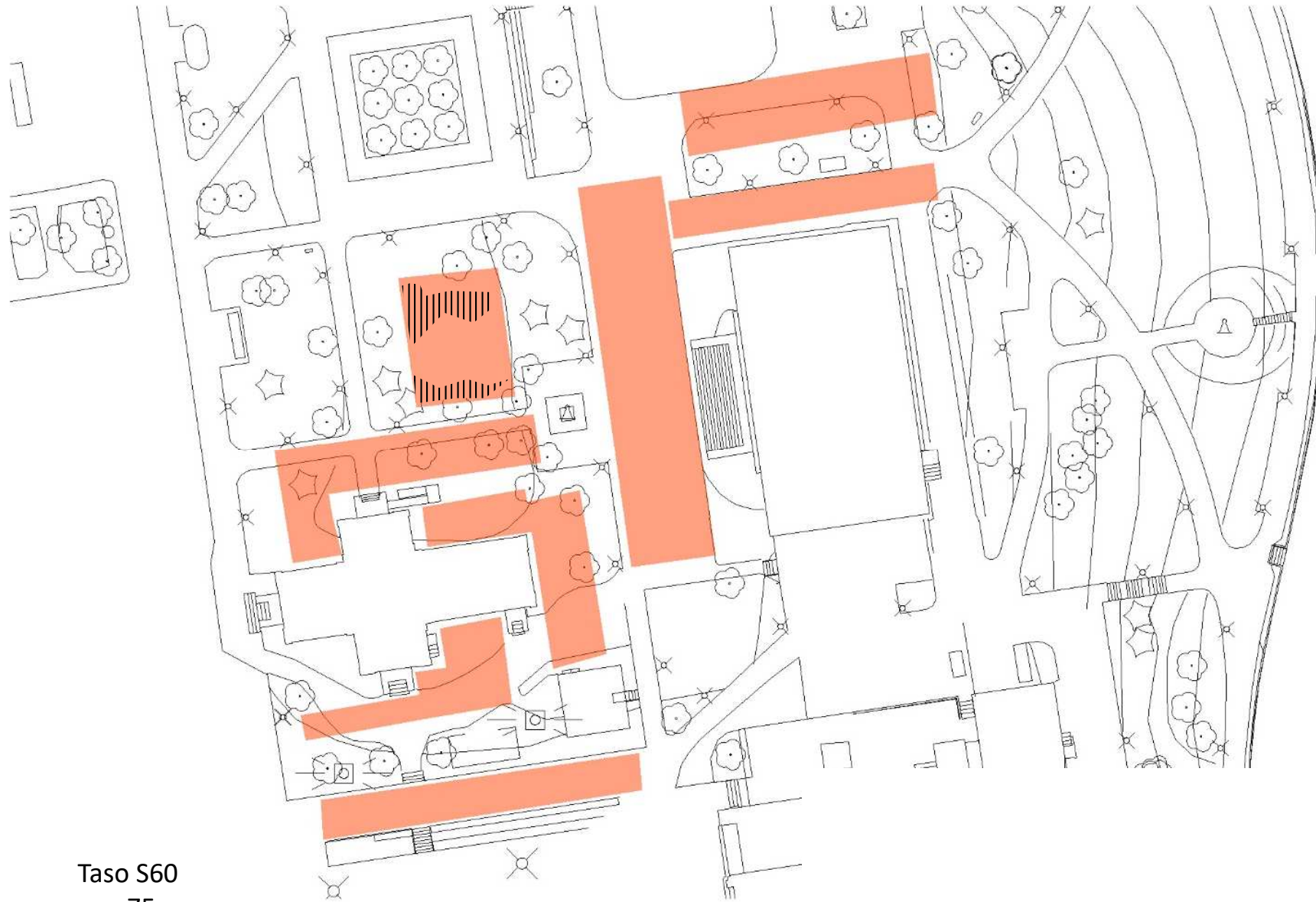
Liite 6

Taso S50
n. – 65 cm

Maatukkaustulokset,
Kirkon ympäristö ja Kirjastonpuisto, alueet g-o

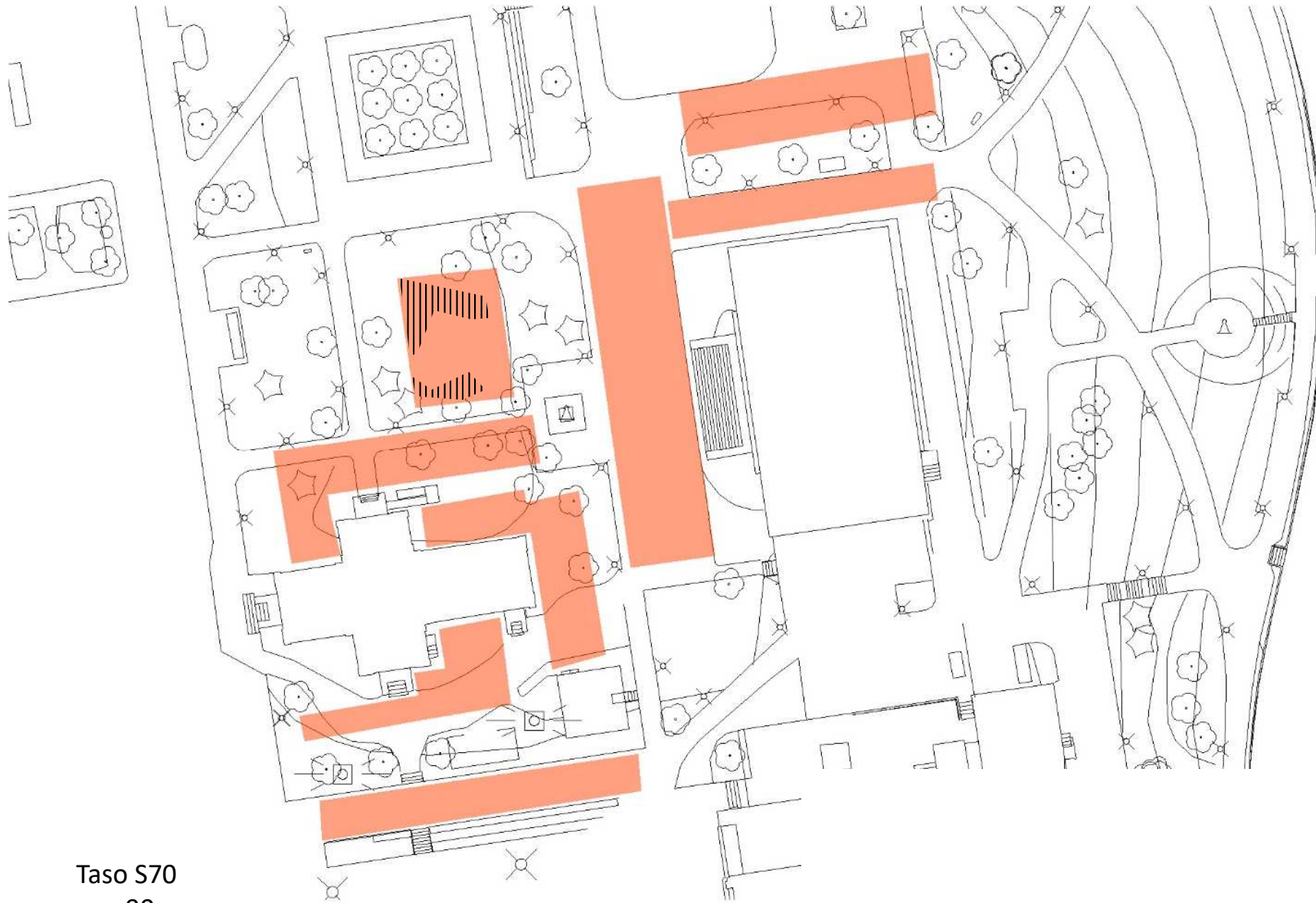
Liite 6

Taso S60
n. – 75 cm

Maatukkaustulokset,
Kirkon ympäristö ja Kirjastonpuisto, alueet g-o

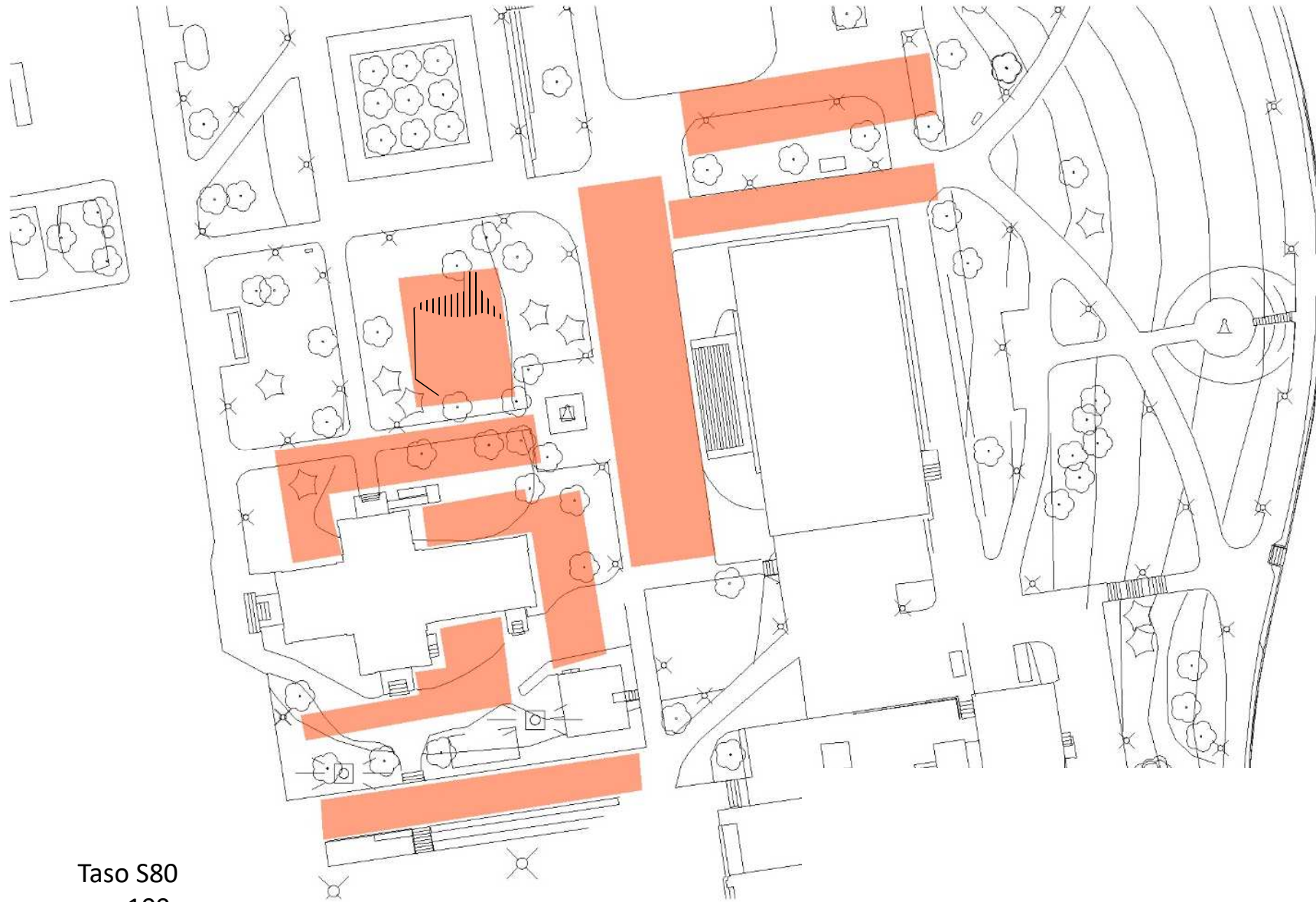
Liite 6

Taso S70
n. – 90 cm

Maatutkaustulokset,
Kirkon ympäristö ja Kirjastonpuisto, alueet g-o

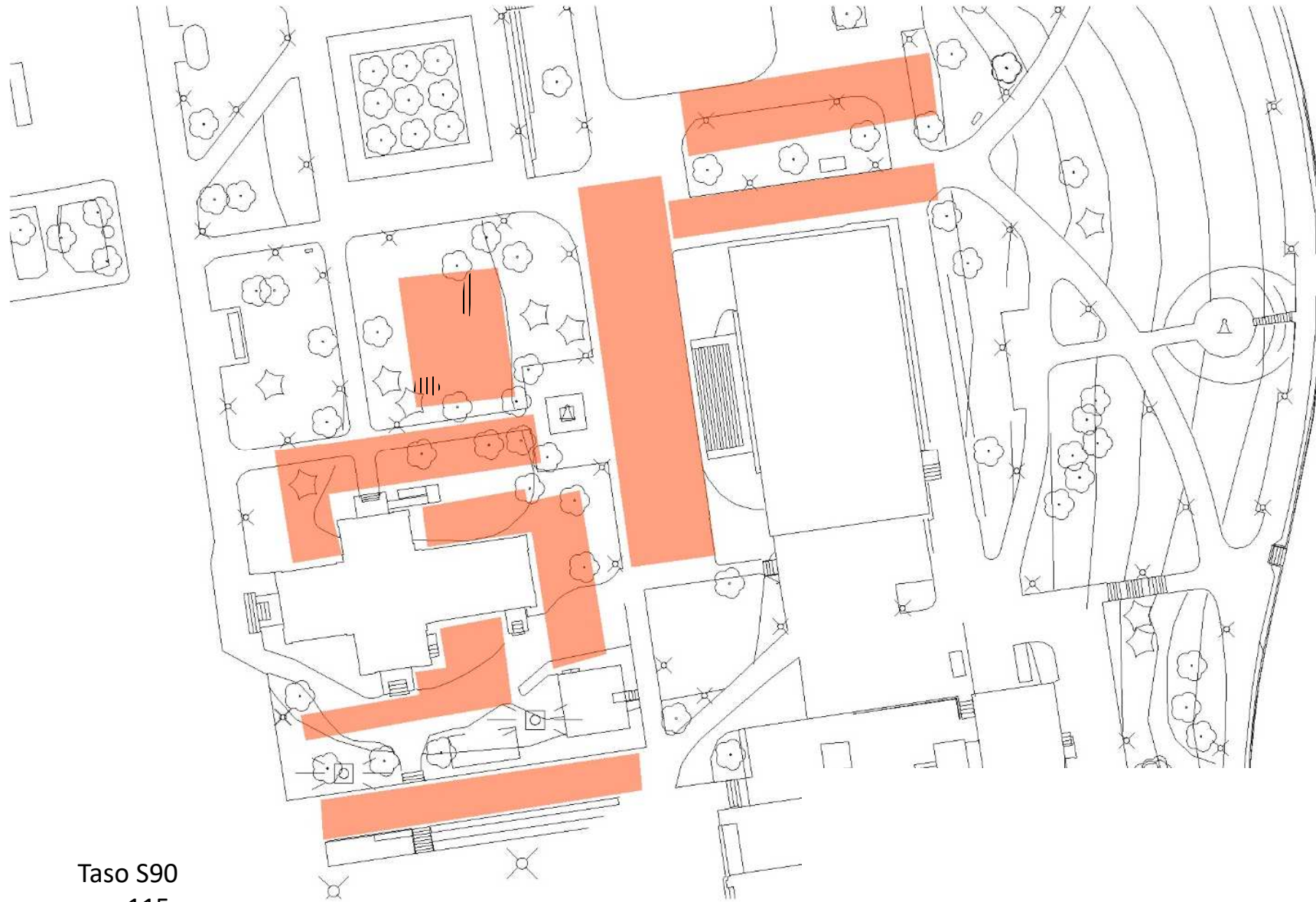
Liite 6

Taso S80
n. – 100 cm

Maatukkaustulokset,
Kirkon ympäristö ja Kirjastonpuisto, alueet g-o

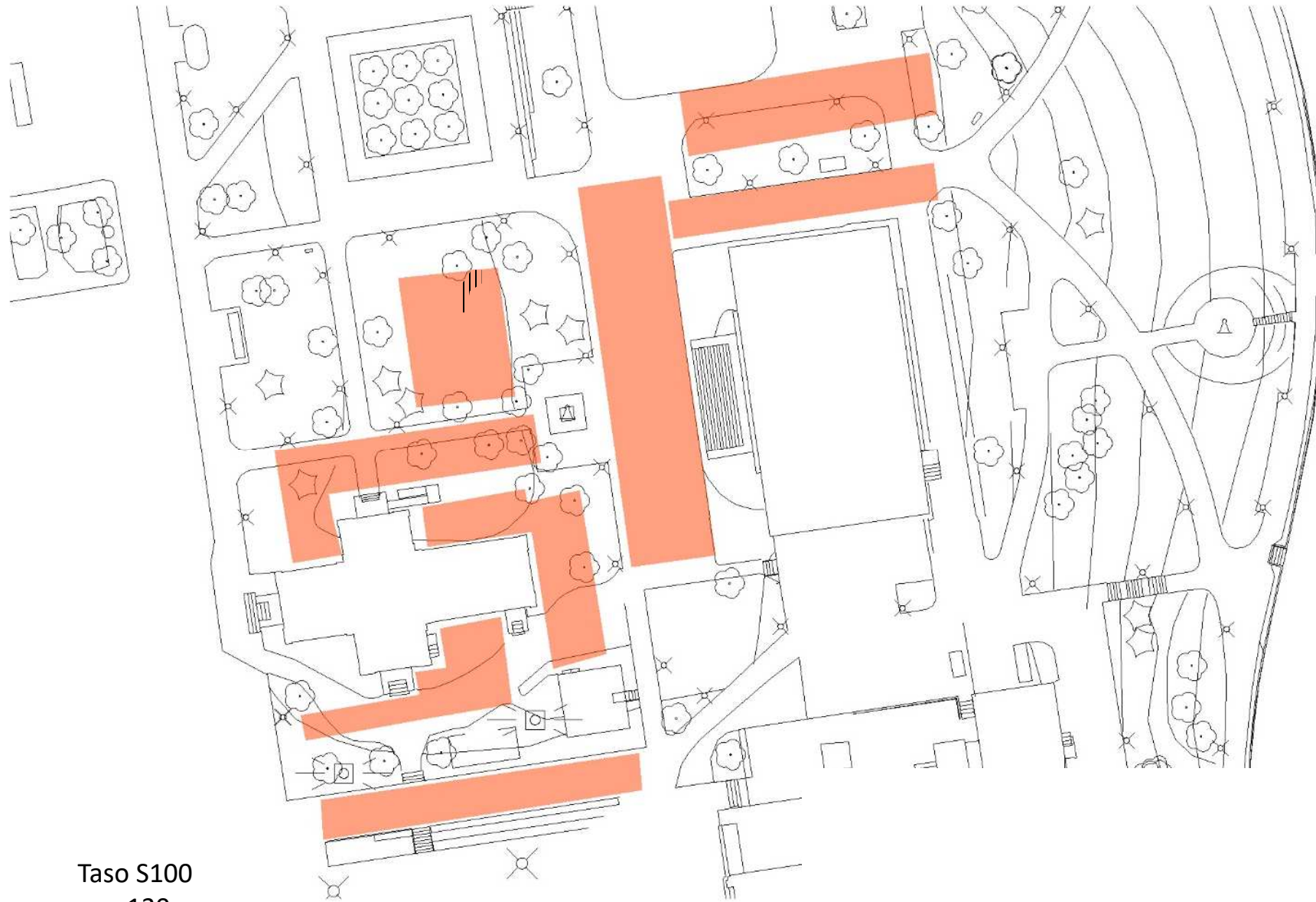
Liite 6

Taso S90
n. – 115 cm

Maatukkaustulokset,
Kirkon ympäristö ja Kirjastonpuisto, alueet g-o

Liite 6

Taso S100
n. – 130 cm